

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ονοματεπώνυμο Φοιτήτριας
Ζαχαράκη Αριστέα
Α.Μ.: 0212113

Επιβλέποντες
Καθηγητής Μαγουλιώτης Απόστολος
Αναπλ. Καθηγήτρια Τσιλιμένη Τασούλα

Βόλος, Μάρτιος 2017

Στους γονείς μου:
Χρήστο και Δωροθέα

Στον αδελφό μου:
Δημήτρη

Στις φίλες μου:
Εύη, Μαρία, Μαρία-Βασιλική

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα από αυτή τη σελίδα θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους μου στάθηκαν κατά την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας αλλά και όσους ήταν δίπλα μου σε όλα τα χρόνια των σπουδών μου. Όταν ξεκίνησα την εκπόνηση της παρούσας εργασίας είχα αρκετό άγχος και αμφιβολία αν θα τα κατάφερα να την ολοκληρώσω. Πέρα από τη θέληση μου να ασχοληθώ με τα αντικείμενα που διαπραγματεύομαι στη παρούσα εργασία υπήρχαν και κάποιοι άνθρωποι, όπως ανέφερα προ ολίγου, που με στήριξαν σ αυτή μου τη προσπάθεια.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Μαγουλιώτη, ο οποίος στάθηκε πολύτιμος αρωγός και σύμβουλος κατά την εκπόνηση της εργασίας μου. Η διάθεση του για βοήθεια και καθοδήγηση είχε σημαντικό και καθοριστικό ρόλο για μένα. Οι επισημάνσεις του και οι παρατηρήσεις του πάνω στην εργασία ήταν εκείνες που με βοήθησαν να οργανώσω και να ολοκληρώσω. Επίσης θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για την αμέριστη συμπαράσταση και ενθάρρυνση. Έπειτα θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κ. Τσιλιμένη για τις επισημάνσεις της και τα ενθαρρυντικά της λόγια, τα οποία στάθηκαν πολύτιμα για την ολοκλήρωση της εργασίας. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης για τα εφόδια που μου πρόσφεραν σαν αυριανή εκπαιδευτικό αλλά και σαν άνθρωπο.

Η εργασία μου αφιερώνεται σε έξι άτομα τους γονείς μου, τον αδελφό μου και τις φίλες μου. Θα ήθελα, λοιπόν, να ευχαριστήσω τις φίλες μου για τα όμορφα και αδελφικά φοιτητικά χρόνια που περάσαμε μαζί και για την πολύτιμη στήριξη, ενθάρρυνση και αγάπη τους σε όλα τα χρόνια των σπουδών μου και στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Τέλος οφείλω ένα μεγάλο ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ στους γονείς και τον αδελφό μου για όλα όσα μου πρόσφεραν και συνεχίζουν να μου προσφέρουν από την παιδική μου ηλικία αλλά και για την αμέριστη και πολύτιμη αγάπη, στήριξη, συμπαράσταση και ενθάρρυνση καθ όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και στην εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας.

Υ.Γ. Τα συναισθήματα μας για τους ανθρώπους που στέκονται πλάι μας σε κάθε βήμα ίσως να μη μπορούν να αποτυπωθούν με ακρίβεια σε μια σελίδα αλλά ίσως μπορούν να εκφραστούν με λέξεις, όπως είναι ένα ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Πρόλογος.....	σελ.6
Εισαγωγή.....	σελ.7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1 Γενικά.....	σελ.8
1.2 Τι είναι οι Εικαστικές Τέχνες.....	σελ.10
1.3 Άξονες των Εικαστικών Τεχνών.....	σελ.12
1.3.1 <i>Μορφές των Εικαστικών Τεχνών</i>	σελ.12
1.3.2 <i>Υλικά</i>	σελ.15
1.3.3 <i>Μορφικά στοιχεία</i>	σελ.16
1.3.4 <i>Θέματα</i>	σελ.16
1.3.5 <i>Ιστορία της τέχνης</i>	σελ.16
1.3.6 <i>Εισαγωγή στη Καλαισθησία</i>	σελ.16
1.4 Η εικαστική αγωγή στο νηπιαγωγείο και οι παιδαγωγικές της δυνατότητες.....	σελ.20
1.5 Ο ρόλος του παιδαγωγού στις εικαστικές τέχνες.....	σελ.26
1.6 Τα στάδια δημιουργίας και οι μέθοδοι της αγωγής.....	σελ.28
1.7 Συμπεράσματα.....	σελ.30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Γενικά.....	σελ.31
2.2 Τι είναι Παιδική Λογοτεχνία.....	σελ.32
2.3 Είδη Παιδικής Λογοτεχνίας.....	σελ.35
2.4 Άξονες Παιδικής Λογοτεχνίας.....	σελ.42
2.5 Η προσφορά της Παιδικής Λογοτεχνίας.....	σελ.44
2.6 Παιδική Λογοτεχνία και Εκπαίδευση.....	σελ.46
2.7 Συμπεράσματα.....	σελ.51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο :ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 Γενικά.....	σελ.52
3.2 Τι είναι Δημιουργικότητα;.....	σελ.53
3.2.1 Τα γνωρίσματα της δημιουργικότητας.....	σελ.55
3.3 Τρόποι Ανάπτυξης της Δημιουργικότητας.....	σελ.56
3.4 Παράγοντες που προκαλούν τη δημιουργικότητα στις εικαστικές τέχνες.....	σελ.58
3.5 Σχέσεις Λογοτεχνίας και Εικαστικών Τεχνών.....	σελ.60
3.6 Παιδική Λογοτεχνία – Δημιουργικότητα- Εικαστικές Τέχνες.....	σελ.61
3.7 Συμπεράσματα.....	σελ.65

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σκοπός, στόχοι και ερωτήματα της έρευνας.....σελ.66
2. Πορεία διεξαγωγής και ευρήματα της έρευνας.....σελ.68
3. Συμπεράσματα.....σελ.91
4. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....σελ.94
5. Προσωπικά οφέλη.....σελ.94
6. Βιβλιογραφία.....σελ.95
7. Παράρτημα.....σελ.101

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν ξεκίνησα τις σπουδές μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης θεωρούσα πως για να καταπιαστεί κάποιος με διάφορα πράγματα, κυρίως όμως με τη τέχνη, χρειάζεται να έχει ταλέντο ή κάποιες ιδιαίτερες ικανότητες. Όμως ήδη από τα πρώτα μαθήματα μου στο τμήμα αναθεώρησα και μέσα από τα μαθήματα των τεχνών κατάλαβα πως δε χρειάζεται ταλέντο για να ασχοληθεί κάποιος για παράδειγμα με τα εικαστικά ή τη μουσική ή τη λογοτεχνία, παρά μεράκι και σωστή εκπαίδευση. Δυστυχώς αρκετοί νηπιαγωγοί και δάσκαλοι μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας στηρίζουν το ταλέντο πάνω στην τέχνη και αποθαρρύνουν με αυτό τον τρόπο την ενασχόληση των παιδιών με τις τέχνες.

Η φράση “σωστή εκπαίδευση” που ανέφερα προηγουμένως έχει δύο σκέλη. Αρχικά μου πρόσφερε την ευκαιρία να γνωρίσω τον πραγματικό κόσμο της τέχνης με την απουσία του ταλέντου και έπειτα απέκτησα τα εφόδια που χρειάζεται ώστε να μπορέσω σαν αυριανή εκπαιδευτικός να ενθαρρύνω τα παιδιά να ασχοληθούν με την τέχνη και να μπορέσω μέσα από διάφορες μεθόδους να στηρίξω αυτή τους την προσπάθεια καλλιεργώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

Η τακτική ενασχόληση μου με το χώρο της τέχνης κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, η προσφορά τους σε μένα και η σημαντικότητά τους για την προσχολική ηλικία ήταν εκείνα τα στοιχεία που με οδήγησαν να ασχοληθώ στη πτυχιακή εργασία μου με τις εικαστικές τέχνες και τη παιδική λογοτεχνία, αφού και οι δύο αποτελούν μορφές τέχνης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια των σπουδών μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η εργασία αναφέρεται στην παιδική λογοτεχνία, στις εικαστικές τέχνες και τη δημιουργικότητα. Πιο συγκεκριμένα πως η παιδική λογοτεχνία λειτουργεί ως μέσο δημιουργικότητας στις εικαστικές τέχνες. Κύριος σκοπός της εργασίας αποτελεί η ανάδειξη της σχέσης εικαστικών τεχνών και παιδικής λογοτεχνίας μέσα από το πρίσμα της δημιουργικότητας.

Ο διαχωρισμός της εργασίας γίνεται σε δύο μέρη στο θεωρητικό μέρος και στο ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος χωρίζεται σε τρία επιμέρους κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τις εικαστικές τέχνες αυτές καθ' αυτές αλλά και για τις εικαστικές τέχνες στην εκπαίδευση. Αναλυτικότερα όσον αφορά γενικά τις εικαστικές τέχνες γίνονται αναφορές για το τι είναι, ποιοι είναι οι άξονες τους και τι περιλαμβάνουν, όσον αφορά τις εικαστικές τέχνες και την εκπαίδευση γίνονται αναφορές στην εικαστική αγωγή στο νηπιαγωγείο και τις παιδαγωγικές τους δυνατότητες, για το ρόλο του παιδαγωγού σ αυτές, για τις μεθόδους αγωγής που ακολουθούνται στις εικαστικές τέχνες και τα στάδια δημιουργίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνονται αναφορές στην παιδική λογοτεχνία. Πιο συγκεκριμένα γίνεται λόγος για το τι είναι η παιδική λογοτεχνία, ποιοι είναι οι άξονες και τα είδη της, ποια είναι η προσφορά της και πως σχετίζεται η παιδική λογοτεχνία με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους γίνεται λόγος αρχικά για τη δημιουργικότητα, τι είναι η δημιουργικότητα, ποιοι είναι οι τρόποι που οδηγούν στην ανάπτυξη της και ποιοι είναι οι παράγοντες που προκαλούν τη δημιουργικότητα στις εικαστικές τέχνες. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μία σύνδεση της παιδικής λογοτεχνίας, των εικαστικών τεχνών και της δημιουργικότητας.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας αρχικά παρουσιάζονται οι στόχοι και τα ερωτήματα της έρευνας. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η ανίχνευση, καταγραφή και ταξινόμηση κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στους άξονες των εικαστικών τεχνών. Έπειτα αναφέρεται η πορεία διεξαγωγής της έρευνας και στη συνέχεια παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν. Τέλος αναφέρονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν, κάποιες προτάσεις για μελλοντική έρευνα και τα προσωπικά οφέλη που αποκόμισα ασχολούμενη με τη παρούσα εργασία.

Α ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1 Γενικά

Η ιστορία και τα θεμέλια των εικαστικών τεχνών βρίσκονται στο μακρινό παρελθόν, όπως κάθε τι, που έχει βαθιά τις ρίζες του μέσα στους αιώνες, έχει δεχτεί και θετικούς και αρνητικούς χαρακτηρισμούς. Έτσι λοιπόν συμβαίνει και στη περίπτωση των εικαστικών τεχνών, που πολλές φορές αποτέλεσαν πεδίο διαφωνιών, όσον αφορά κοινωνικές, ηθικές και αισθητικές αξίες. Αυτό οφείλεται στη συνεχώς μεταβαλλόμενη και εξελισσόμενη ανθρώπινη δραστηριότητα σε κοινωνικό, ιδεολογικό και οικονομικό επίπεδο, με αποτέλεσμα την επίδραση όλων αυτών στα καλλιτεχνικά προϊόντα. (Μαγουλιώτης,2014).

Η εικαστική γλώσσα αρχικά ήταν μια πράξη που κυριαρχούσαν τα στοιχεία της συλλογικότητας και της μαγείας, όμως με το πέρασμα των χρόνων η τέχνη έγινε ταυτόσημη με το πρόσωπο του καλλιτέχνη ο οποίος προσπαθεί να εκφράσει μέσα από ερεθίσματα που λαμβάνει από τον περίγυρό του και να τα αποδώσει με μια ιδιαίτερη ευαισθησία και κάποτε, ίσως η απόδοση αυτή θα βρει έναν τρόπο να φέρει στην επιφάνεια το πρωταρχικό σημείο της τέχνης, τη μαγεία. Η επικοινωνία του ανθρώπου με τις τέχνες κρύβεται στην αντίληψη και στις αισθήσεις και αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως είναι απαραίτητη η μύηση του ατόμου στην παρατηρητικότητα και ερμηνεία των διάφορων μορφικών στοιχείων για την κατάκτηση της εικαστικής γλώσσας και της επικοινωνίας να μπορέσει δηλαδή μέσα από αυτό να κοινωνικοποιηθεί. Η εκπαίδευση μέσα από τη τέχνη μπορεί να οδηγήσει σ αυτή τη κοινωνικοποίηση αλλά και συνάμα να αναπτύξει τη φαντασία, την αντίληψη, τη κριτική τους ικανότητα όπως και την αποδοχή της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας. Επίσης οδηγεί τα παιδιά στην ανακάλυψη και ερμηνεία του κόσμου με διάφορους τρόπους αλλά και του άγνωστου, του συναρπαστικού, του αναπάντεχου. (Σιγούρος, 2001)

Τα όρια της τέχνης είναι ασαφή και μεταβλητά, όπως και οι περιβάλλουσες κοινωνικές συνθήκες της. Η ουσία της κρύβεται στην αλλαγή, στην απόκλιση ή στη μεταβολή παλιών κανόνων με σκοπό τη δημιουργία και τον προσδιορισμό νέων, μέχρι να φτάσει η στιγμή που θα γίνουν και αυτοί παλιοί. Κάπως έτσι να προκύψει η ανάγκη να απορριφθούν μέσα από ιδέες,

εντάσεις, διαμάχες και συζητήσεις. Προκύπτει δηλαδή ένας ατέρμων κύκλος συζητήσεων γύρω από την τέχνη και τα όρια που την περιβάλλουν (Σταματοπούλου, 1998).

Η εικαστική δημιουργία ως καλλιτεχνικό φαινόμενο ανανεώνεται και επαναπροσδιορίζεται συνεχώς κάτω από την επίδραση διαφορετικών κοινωνικών προτεραιοτήτων, περιστάσεων και αναγκαιοτήτων. Γίνεται φανερό πως δεν υπάρχει ένας διαχρονικός ορισμός, διότι κάθε προσπάθεια ερμηνείας του καλλιτεχνικού φαινομένου απαιτεί τη μελέτη μιας δυναμικής πολυπλοκότητας που συνδέει την εικαστική έκφραση με συγκεκριμένες κοινωνικές, πολιτισμικές και ιστορικές συνθήκες. (Βάος, 2008)

Πέραν όμως από πεδίο διαμάχης και διαφωνίας οι εικαστικές τέχνες είναι εκείνες, όπου σε κάθε πολιτισμό ο άνθρωπος τις χρησιμοποιεί, από μικρή ηλικία, για να εκφράζει αυτά που συλλέγει απ τη καθημερινότητά και περιλαμβάνουν γνώσεις, ιδέες, συναισθήματα, ενδιαφέροντα, εμπειρίες (Harrigan,1984, αναφορά στο: Μαγουλιώτης 2014).

Όταν λοιπόν γίνεται λόγος για έκφραση εμπειριών, συναισθημάτων, ιδεών και ενδιαφερόντων οι εικαστικές τέχνες αυτόματα θεωρούνται αναγκαίες. Η αναγκαιότητα αυτή πηγάζει από την επιθυμία του ανθρώπου να ικανοποιήσει μια σειρά από βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες. Μέσα λοιπόν από την εικαστική δράση και δημιουργία ο άνθρωπος εκφράζεται από τα προϊστορικά χρόνια έως και σήμερα. Οι βιολογικές ανάγκες ικανοποιούνται με τη βελτίωση των χεριών, την ικανοποίηση των αισθήσεων, το παιχνίδι. Οι ψυχολογικές ανάγκες με τη καλλιέργεια της πνευματικής και ψυχικής πληρότητας, της παρατήρησης, της φαντασίας, καθώς και η κάλυψη της ανάγκης για τελειοποίηση αφού ο άνθρωπος αποδίδει τα πράγματα όπως εκείνος επιθυμεί. Οι κοινωνικές ανάγκες ικανοποιούνται, καθώς μέσα στις εικαστικές τέχνες πολλές φορές καθρεφτίζεται η ίδια η κοινωνία και προσδιορίζει το περιεχόμενο και την προέκταση του έργου τέχνης. (Μαγουλιώτης,2002)

Οι εικαστικές δράσεις και συνεπώς οι εικαστικές τέχνες δίνουν στον άνθρωπο την ευκαιρία να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, να εκφραστεί, να φανταστεί, να παρατηρήσει, να επινοήσει καινούργια πράγματα και καινούργιες ιδέες, να απελευθερωθεί και να τολμήσει, ώστε να προβεί στη δημιουργία ενός δικό του έργου.

1.2 Τι είναι οι Εικαστικές Τέχνες;

Οι εικαστικές τέχνες δεν ανήκαν πάντα στις ευγενείς και πνευματικές δραστηριότητες και δεν συγκαταλέγονταν στις ελεύθερες τέχνες που συντελούσαν στη κοσμική παιδεία του ανθρώπου. Αυτό συνέβαινε διότι, οι εικαστικές τέχνες είναι χειρωνακτικές και απαιτούν σωματικό μόχθο κάτι που δεν άρμοζε στους ελεύθερους άνδρες, αυτή η άποψη αναπτύχθηκε στην αρχαία στην Αθήνα της οποίας τα ερείσματα εξακολουθούσαν να υπάρχουν και σε μεταγενέστερες εποχές. Επίσης υπήρχε η άποψη πως οι τέχνες δεν προϋπόθεταν θεωρητική γνώση καθώς οι τεχνίτες μαθήτευαν σε εργαστήρια χωρίς να θεωρείτε απαραίτητη η φοίτηση τους σε σχολεία και ακαδημίες και. Ακόμη ένας λόγος ήταν πως οι εικαστικές τέχνες είχαν κερδοσκοπικό χαρακτήρα καθώς οι τεχνίτες όριζαν χρηματική αμοιβή για τα έργα τους. Στη συνέχεια όμως αυτές οι αντιλήψεις άρχισαν να ανατρέπονται και στη θέση τους εμφανίστηκαν νέες ρηξικέλευθες απόψεις που υποστήριζαν την πνευματικότητα των εικαστικών τεχνών καθώς μπορούσαν να αποδείξουν πως πέρα από τον χειρωνακτικό μόχθο χρειάζεται η απόκτηση γνώσεων για να έρθει εις πέρας ένα εικαστικό δημιούργημα. Ο συνδυασμός λοιπόν της χειρωνακτικής εργασίας και των γνώσεων για να δημιουργηθεί ένα έργο, οδηγεί και στην πνευματική καλλιέργεια του ατόμου κάτι που επιτρέπει στις εικαστικές τέχνες να θεωρούνται πνευματικές τέχνες. (Αλμπέρτι, 1994).

Από την αρχαιότητα λοιπόν οι τέχνες γενικότερα και οι εικαστικές τέχνες ειδικότερα σηματοδοτούνταν από την επιδεξιότητα, την δεξιότητα και τη μαστοριά που καθοδηγούνταν από συγκεκριμένους κανόνες. Οι εικαστικές τέχνες επειδή δεν θεωρούνταν πνευματικές τέχνες αλλά μηχανικές αποσκοπούσαν στην παραγωγή του ωραίου χαρίζοντας απλά ευχαρίστηση. Επειδή όμως απευθύνονται στις αισθήσεις και συνέβαλαν στην πνευματική καλλιέργεια του ατόμου άρχισαν με το πέρασμα του χρόνου να αποκτούν και έναν θεωρητικό και πνευματικό ρόλο. (Παρισάκη, 2004)

Η Τέχνη και συνακόλουθα οι εικαστικές τέχνες αρχικά θεωρούνταν η ικανότητα της επιτυχημένης και σωστής επεξεργασίας υλικών ώστε να δίνει ωραία αποτελέσματα, δεν αρκούσε μόνο ο δημιουργός να συλλάβει μία ιδέα και να εμπνευστεί από βιώματα ή καταστάσεις έπρεπε να καταφέρει να αποδώσει και να ολοκληρώσει αυτό που συνέλαβε ο νους. Όμως από τους προϊστορικούς χρόνους οι εικαστικές τέχνες είναι εκείνες που επέτρεπαν στον άνθρωπο να μιλήσει μέσα από τη χρήση μορφών και σημείων για τη θέση του στη ζωή. Άρα οι εικαστικές

τέχνες είναι ένας τρόπος έκφρασης που υλοποιούνται μέσα από τη δημιουργία και βασική τους επιδίωξη είναι η συνάντηση με τον κόσμο. Οι εικαστικές τέχνες ονομάζονται αλλιώς πλαστικές ή παραστατικές τέχνες και χωρίζονται με βάση τις κατηγορίες τους οι οποίες απαρτίζονται από τα δικά τους ξεχωριστά χαρακτηριστικά η καθεμία. Στις κατηγορίες των εικαστικών τεχνών ανήκουν η ζωγραφική, η γλυπτική, η χαρακτική, κ.α.. Η διαίρεση των μορφών αυτών μπορεί να γίνει σε μικρότερες ανάλογα με τα υλικά, ή την τεχνική της κάθε μιας. Οι εικαστικές τέχνες απευθύνονται και στις πέντε αισθήσεις αλλά πρωτίστως στην αίσθηση της όρασης(Χρήστου, 1984). Αυτή η αντίληψη οδήγησε στην ιδέα πως οι εικαστικές τέχνες ανήκουν αποκλειστικά στην οπτική αντίληψη και επικοινωνία και η όραση είναι εκείνη που έχει πρωταρχικό ρόλο στην επικοινωνία με το εικαστικό έργο καθώς περιλαμβάνει μορφές, χρώματα, στοιχεία σχήματα και συνθέσεις αυτών. Νεότερες αντιλήψεις έρχονται να υποστηρίξουν πως οι εικαστικές τέχνες έρχονται σε επαφή με όλες τις αισθήσεις χωρίς κάποια να έχει πρωταρχικό ρόλο. (Κοζάκου –Τσιάρα, 1997)

Για την ερμηνεία και τον ορισμό των εικαστικών τεχνών έχουν διατυπωθεί απόψεις και ερμηνείες προσπαθώντας να εξηγήσουν τις εικαστικές τέχνες σαν σύνολο ή λέξη προς λέξη. Η ερμηνεία τους βρίσκεται σε ένα αντικρουόμενο πεδίο διότι από τη μία πλευρά κυριαρχεί η άποψη πως βασίζονται απλά στην αναπαράσταση μορφών, αντικειμένων, σημείων και σχημάτων ή απλά στη μίμηση του πραγματικού κόσμου χωρίς να εμπεριέχουν στοιχεία έκφρασης και επικοινωνίας και από την άλλη πλευρά κυριαρχεί η άποψη πως πέρα από προϊόν ανακατασκευής και αναπαράστασης της πραγματικότητας οι εικαστικές τέχνες αποτελούν έναν τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας(Γκούντμαν, 2005). Οι εικαστικές τέχνες είναι ένας τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος προβαίνει σε αναστοχασμό και αναπαράσταση των εμπειριών και των βιωμάτων του και το έργο τέχνης αναβλύζει από την πρωτότυπη εμπειρία του καλλιτέχνη. Έτσι μπορούν να θεωρηθούν και ως πηγή ανθρώπινων συναισθημάτων και αξιών και ως πηγή έκφρασης και ανάκτησης της πρωτοβουλίας για τη ζωή. (Μάμφορντ, 1997)

Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν, ένας ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί στις εικαστικές τέχνες συμπεριλαμβάνοντας αρκετά από τα παραπάνω στοιχεία, είναι: « Ο όρος Τέχνη προέρχεται από το ρήμα «τίκτω», που σημαίνει γεννώ, δημιουργώ, επινοώ, μηχανεύομαι, ενώ ο όρος Εικαστικός προέρχεται από το ρήμα «εικάζω», που δηλώνει αυτόν που μπορεί να υποθέτει να φαντάζεται, να πλάθει εικόνες ομοιώματα, μορφές με διάφορα υλικά. Συνδέοντας τον όρο «εικαστικός» με τον όρο τέχνη, έχουμε αυτόν που επινοεί, δημιουργεί, αναπαριστάνει ομοιώματα-εικόνες του πραγματικού κόσμου ή εκφράζει μορφές του φανταστικού κόσμου πλάθοντας την ύλη. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι τέχνες αυτές αποκαλούνται και πλαστικές.»(Μαγουλιώτης, 2014:16)

Τέλος, σκοπός της τέχνης, άρα και των εικαστικών τεχνών είναι η εκδήλωση ενός ουσιώδη

χαρακτήρα και μιας αξιοσημείωτης και προέχουσας εκδήλωσης αντικειμένων. (Ταιν, 1992). Η ουσιώδης λειτουργία τους είναι απαραίτητη, ώστε να μπορέσει ο άνθρωπος να αλλάξει τον κόσμο μέσα από τη μαγεία που δημιουργεί αλλά και το κλίμα διαφωτισμού και διέγερσης για τη δραστηριοποίηση του ατόμου. (Φίσερ, 1984)

1.3 Άξονες των Εικαστικών Τεχνών

Στη παρούσα εργασία οι εικαστικές τέχνες μελετούνται με βάση τους άξονες που τις διέπουν στο σύνολό τους. Άξονες των εικαστικών θεωρούνται:

- *Οι μορφές των εικαστικών τεχνών*
- *Τα υλικά*
- *Τα μορφικά στοιχεία*
- *Τα θέματα*
- *Η ιστορία της τέχνης*
- *Η εισαγωγή στη καλαισθησία*

Οι άξονες αυτοί αποτελούν το κύριο σώμα των εικαστικών τεχνών, καθώς διαμορφώνουν τη σημασία τους και μερικοί από αυτούς αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του ορισμού τους.

1.3.1 Μορφές των εικαστικών τεχνών

Οι εικαστικές τέχνες διαχωρίζονται σε διάφορες μορφές για λειτουργικούς λόγους και για λόγους που έχουν να κάνουν με τον τρόπο χρήσης τους. Βασικές μορφές αποτελούν η τέχνη του σχεδίου, της ζωγραφικής, της γλυπτικής, της χαρακτικής και ακολουθεί ένα πλήθος τεχνών. (Μαγουλιώτης, 2014). Μερικές μορφές από το πλήθος των τεχνών που βασίζονται στις προαναφερόμενες είναι, η τέχνη της διακόσμησης, η τέχνη του ψηφιδωτού-μωσαϊκού, η τέχνη του βιτρό, η τέχνη της αρχιτεκτονικής.

❖ Η τέχνη του σχεδίου

Το σχέδιο είναι η βάση των άλλων εικαστικών τεχνών, το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζονται. Η τέχνη αυτή μπορεί να θεωρείται το προκαταρκτικό σημείο εκκίνησης και στήριξης των άλλων τεχνών, αλλά δε παύει να χαρακτηρίζεται από τη δική της αυτονομία και αυτάρκεια, καθώς επιτρέπει στον καλλιτέχνη να αποτυπώνει τις σκέψεις του μέσα από ένα πλήθος γραφημάτων, ώσπου να φτάσει στο αποτέλεσμα που επιθυμεί, το οποίο θα τον ικανοποιεί. (Μαγουλιώτης, 2002)

❖ *Η τέχνη της ζωγραφικής*

Η ύπαρξη της ζωγραφικής χρονολογείται από την πρωτόγονη ακόμη εποχή, όπου οι άνθρωποι, όπως φανερώνουν πρωτόγονες παραστάσεις σχεδιάζαν με μαύρο το περίγραμμα και γέμιζαν το εσωτερικό του με χρώμα. (Μαγουλιώτης, 2002) Η ζωγραφική λοιπόν είναι η τέχνη του χρώματος καθώς περιλαμβάνει το σχέδιο με χρώμα, είναι η τέχνη που χρησιμοποιεί τα σχέδια και τα χρώματα για να αναπαραστήσει ανθρώπους, ζώα, φυτά και γενικότερα το φυσικό κόσμο. Επίσης είναι η τέχνη μέσα από την οποία εκφράζονται συναισθήματα και οπτικές ψευδαισθήσεις. (Μαγουλιώτης, 2014). Η ζωγραφική και το σχέδιο περιέχουν παρόμοιες διαδικασίες. Η ζωγραφική περιλαμβάνει περισσότερο χρώμα ενώ το σχέδιο στηρίζεται περισσότερο στη γραμμή και λιγότερο στο χρώμα. Τα σχέδια κατατάσσονται σε προκαταρκτικά σκίτσα και πλήρη έργα. Και στο σχέδιο και στη ζωγραφική η χρωστική ουσία απλώνεται πάνω σε μία επιφάνεια με τη βοήθεια ενός εργαλείου. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται και στις δύο εικαστικές μορφές καλύπτουν πολλά είδη επιφανειών (χαρτί, ύφασμα, ξύλο, μουσαμάς, μέταλλο, γύψος). (Charman, 1993)

❖ *Η τέχνη της γλυπτικής*

Η γλυπτική είναι η τέχνη του όγκου, η τέχνη των τριών πραγματικών διαστάσεων και πραγματοποιείται με το πλάσιμο, τη λάξευση, τη σύνθεση, τη χάραξη και τη χύτευση ενός υλικού με σκοπό τη μεταμόρφωσή του σε μια μορφή ή ένα έργο. Το τυχαίο αποτύπωμα της πατούσας πάνω στην άμμο, τη λάσπη και το χώμα την καθιστούν πρώτη στη γέννηση των εικαστικών τεχνών. Τα πρώτα πήλινα δοχεία συγκέντρωσης νερού δημιουργήθηκαν με το περπάτημα πάνω στη λάσπη ή στο πηλό. (Μαγουλιώτης, 2014). Η Charman αναφέρει πως η γλυπτική είναι μια τρισδιάστατη μορφή τέχνης, με κύριες μεθόδους δημιουργίας τη λάξευση, τη χύτευση, τη μηχανική κατασκευή και τη συναρμολόγηση. Η λάξευση είναι μία αφαιρετική μέθοδος μέσω της οποίας αφαιρούνται και κόβονται κομμάτια απ το υλικό. Η χύτευση είναι μια διαμεσολαβητική μέθοδος μέσω της οποίας αναπαράγονται ένα ή περισσότερα έργα από ένα λιγότερο ανθεκτικό μοντέλο. Η μηχανική κατασκευή και η συναρμολόγηση αφορούν τις ραφές του έργου και περιλαμβάνουν το κάρφωμα, το βίδωμα, το κόλλημα, τη συγκόλληση κ.α. (Charman, 1993)

❖ *Η τέχνης της χαρακτικής*

Η χαρακτική αποτελεί μια ακόμη μορφή τέχνης όπου έχει τις ρίζες τις στη πρωτόγονη εποχή. Πρωτόγονες παραστάσεις δείχνουν τυχαία αποτυπώματα των χρωματισμένων χεριών και άλλων μερών του ανθρώπινου σώματος. Σαν τέχνη καθιερώθηκε πολύ αργότερα και σήμερα θεωρείται η τέχνη του τυπώματος ή πολλών αντιτύπων, για την υλοποίησή της χρησιμοποιούνται,

το σχέδιο, η χάραξη, το μελάνωμα και το τύπωμα. (Μαγουλιώτης, 2014) Η χαρακτηριστική αφορά την αναπαραγωγή εικόνων. Ένα χαρακτηριστικό αντίτυπο δημιουργείται με τη μεταφορά μιας εικόνας από μια επιφάνεια σε μια άλλη, με τρόπο που επιτρέπει την αντιγραφή του πρωτότυπου. Ο συνολικός αριθμός των αντιτύπων που θα προκύψει ονομάζεται έκδοση. Τα τελευταία αντίτυπα μπορεί να διαφέρουν από τα πρώτα διότι η αρχική επιφάνεια που εμφανίζεται η εικόνα μπορεί να υποστεί κάποιες αλλοιώσεις και έτσι τα αντίτυπα να διαφέρουν μεταξύ τους. Η κατασκευή ενός χαρακτηριστικού αντιτύπου με τη χρήση μιας ειδικής μεθόδου θεωρείται πρωτότυπο έργο τέχνης με πολλαπλή μορφή.(Charman, 1993)

❖ *Η τέχνη της διακόσμησης*

Η τέχνη αυτή ασχολείται με την ομορφιά της τάξης των αντικειμένων, των πραγμάτων και του κόσμου. Η υλοποίησή της βασίζεται συνήθως σε γεωμετρικά-εικαστικά στοιχεία, τα οποία αναπτύσσονται στο χώρο των αντικειμένων. Συνήθως χρησιμοποιείται για τον καλλωπισμό-διακόσμηση άλλων τεχνών, όπως του ψηφιδωτού, του βιτρό, της κεραμικής κ.α.

❖ *Η τέχνη του ψηφιδωτού-μωσαϊκού*

Το ψηφιδωτό-μωσαϊκό δίνει τη πρώτη του εμφάνιση στους αρχαίους πολιτισμούς. Η τέχνη αυτή αφορά τη δημιουργία εικόνων με τη συναρμολόγηση ψηφίδων πάνω σε επιφάνειες. Η συναρμολόγηση με τη χρήση κόλλας, ασβεστοκονιάματος ή τσιμέντου. Οι ψηφίδες έχουν τη μορφή μικρών κομματιών και μπορεί να είναι διάφορων υλικών όπως: πέτρινες, γυάλινες, πλαστικές, μεταλλικές, κ.ά.

❖ *Η τέχνη του βιτρό*

Το βιτρό ως μορφή τέχνης εμφανίστηκε στη βυζαντινή περίοδο. Το βιτρό δημιουργεί εικόνες συνδέοντας διάφανα χρωματισμένα γυαλιά και άλλα υλικά που συγκρατούνται μεταξύ τους με ταινίες συνήθως από μολύβι. (Μαγουλιώτης, 2014)

❖ *Η τέχνη της αρχιτεκτονικής*

Η αρχιτεκτονική πρωτοεμφανίστηκε όταν ο άνθρωπος ένιωσε την ανάγκη να προστατευτεί από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, η οποία στη συνέχεια εξελίχθηκε σε μορφή εικαστικής τέχνης. Είναι η τέχνη του όγκου, του χώρου ή αλλιώς η τέχνη των τριών πραγματικών διαστάσεων, όπου πρώτα χρησιμοποιεί το σχέδιο, το εξελίσσει σε μακέτα μέχρι να φτάσει στην υλοποίηση κανονικών διαστάσεων χώρου με υλικά αντοχής στο χρόνο, τα οποία θα προσαρμόζονται στο χρόνο, στις καιρικές συνθήκες και στις πολιτισμικές προτιμήσεις. (Μαγουλιώτης 2014) Η αρχιτεκτονική είναι μια λειτουργική καλλιτεχνική μορφή και αφορά την ποιότητα των χώρων, την εξωτερική- εσωτερική όψη ενός αντικειμένου και είναι προσιτή στην όραση, την αφή και την

κιναισθησία. Οι αρχιτεκτονικές μορφές καθορίζονται από διάφορους παράγοντες όπως, την τοποθεσία που είναι χτισμένες, τα γνωρίσματα των διαθέσιμων υλικών, τις προσδιοριζόμενες φυσικές και ψυχολογικές λειτουργίες που έχουν. (Charman, 1993)

1.3.2 Υλικά

Τα υλικά αποτελούν έναν άλλο άξονα των εικαστικών τεχνών, χάρη στα οποία ο καλλιτέχνης μπορεί και δημιουργεί, μπορεί και δίνει μορφή σε πράγματα και αντικείμενα, αυτό συνεπάγεται πως χωρίς τη χρήση των υλικών δεν είναι δυνατή η δημιουργία ενός εικαστικού έργου. Οι εικαστικές τέχνες χρησιμοποιούνται από τον άνθρωπο για την ικανοποίηση αναγκών και την έκφραση επιθυμιών. Μέσα από αυτές δημιουργεί με τη φαντασία του πολλές φορές μια νέα πραγματικότητα, η οποία μπορεί να μη διαθέτει στοιχεία του πραγματικού κόσμου, όμως όλες οι εικαστικές τέχνες και συνάμα οι εικαστικές δημιουργίες απαρτίζονται από ύλη, από υλικά, όπου ο καλλιτέχνης δανείζεται από τον πραγματικό κόσμο.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως ένα εικαστικό αποτέλεσμα παρόλο που μπορεί να αποτελέσει μια αποδεκτή ψευδαίσθηση, καθώς είναι δημιούργημα της φαντασίας αλλά δε παύει να απαρτίζεται από ύλη κάτι που σημαίνει υφή, χρώμα, σχήμα, χώρο, πυκνότητα, βάρος και φως (Focillon, 1982).

Τα υλικά λοιπόν αποτελούνται από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, τα οποία ο δημιουργός καλείται να ανακαλύψει πριν τη χρήση τους. Η ανακάλυψη αυτή γίνεται μέσω των αισθήσεων, όπου ελέγχεται και παρατηρείται η φυσική κατάσταση των υλικών, η τυπολογική κατάσταση και οι δυνατότητές τους, (Μαγουλιώτης, 2002) Οι αισθητές ιδιότητες των υλικών παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για τον καλλιτέχνη και οι ίδιοι έχουν συνείδηση των ορίων και των δυνατοτήτων των υλικών. Όταν ένας καλλιτέχνης επιλέγει να διαμορφώσει και αναπτύξει τις ειδικές ποιότητες του υλικού, τότε γίνεται μέσο και μεταβάλλεται σε εκφραστικό μέσο όταν γίνονται ειδικές επιλογές ανάμεσα στις ποιότητες. (Charman, 1993)

Τα εικαστικά έργα μπορεί να πραγματοποιούνται χάρη στη χρήση των υλικών όμως καθοριστικός παράγοντας θεωρείται η σωστή επιλογή τους, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από τις γνώσεις γι' αυτά. Μέσα από γνώση για τη σωστή επιλογή των υλικών ο δημιουργός οδηγείται στην ανακάλυψη και στην αποκάλυψη τους οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε νέες εικαστικές ιδέες και ανακαλύψεις. Η σωστή επιλογή υλικού ή η λανθασμένη έχει καθοριστικό ρόλο στο

τελικό αποτέλεσμα. (Μαγουλιώτης, 2002)

1.3.3 Μορφικά στοιχεία

Τα εικαστικά ή αλλιώς μορφικά στοιχεία αποτελούν κομβικό σημείο των εικαστικών τεχνών, επειδή χάρη σ' αυτά ο άνθρωπος-δημιουργός άρχισε να δίνει μορφή στα έργα του. Είναι εκείνα που δίνουν ορατή υπόσταση σε ένα έργο, καθώς αναδεικνύουν το βαθύτερο περιεχόμενο του και χαρίζουν μια υποβλητική αίσθηση. Η προσέγγισή τους όμως δε πρέπει να θεωρηθεί ως αποκωδικοποίηση του εικαστικού έργου σε σχήματα και χρώματα, αφού το ίδιο το έργο αμύνεται σε ένα τέτοιο ρόλο, αλλά πρέπει να θεωρηθεί ως ένας δημιουργικός συγκερασμός όλων των στοιχείων του (Βάος, 2008). Τα μορφικά στοιχεία ως άλλος άξονας των εικαστικών αποτελούνται από: το σημείο, τη γραμμή, το σχήμα, τον όγκο, τα χρώματα, τα σύμβολα, την σύνθεση κ.ά.

➤ *Το σημείο:* Ως σημείο ορίζεται μια μικρή κουκκίδα ή κηλίδα ή τελεία και αποτελεί το μικρότερο μορφολογικό στοιχείο. Συναντάται πάνω σε εικαστικές επιφάνειες ως ο πιο μικρός στρογγυλός ή ακανόνιστος λεκές. Η επινόηση του έγινε ως σημείο αναφοράς έναρξης σχεδίου αλλά η επανάληψή του μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ενός ολόκληρου εικαστικού έργου. (Μαγουλιώτης, 2002)

➤ *Η γραμμή:* Είναι ένα ορατό σημάδι δημιουργημένο από ένα καλλιτεχνικό εργαλείο και η συνέχεια μιας τελείας. Οι γραμμές δεν υπάρχουν στη φύση, παράγονται από τα άτομα και βοηθούν τον καλλιτέχνη να ορίσει σχήματα και περιγράμματα. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν με πολλούς τρόπους και έχουν τις δικές τους διαστάσεις που περιλαμβάνουν: μέγεθος, μήκος πλάτος, διεύθυνση και βάρος.(Schirrmacher, 1998, Κακίση-Παναγοπούλου,2006, Σιγούρος, 2006) Η δημιουργία της γραμμής έγινε με τη κίνηση του σημείου μέσα στο χώρο, πολλά ενωμένα σημεία στη σειρά δημιουργούν μια γραμμή και δύο άμεσα σημεία αν ενωθούν δημιουργούν μια ευθεία γραμμή. Ανάλογα με το είδος εκπέμπει και κάτι διαφορετικό, η ευθεία γραμμή δυναμώνει το χώρο, η καμπύλη προσδίδει χάρη και κομψότητα, και τεθλασμένη δίνει κίνηση και οξύτητα. Άλλωστε η γραμμή επινοήθηκε για την

αισθητική σύνθεση των εικαστικών έργων και την οργάνωσή τους. (Μαγουλιώτης, 2002). Μπορούν να χαρακτηριστούν ως αβέβαιες ή τολμηρές, νευρώδεις ή λυρικές σα να είχαν πραγματική ζωή και τα άτομα αναδημιουργούν φανταστικά τις ενέργειες και τα συναισθήματα που μπορεί να τις έχουν παράγει. Οι γραμμές προκαλούν πολιτισμικούς και προσωπικούς συνειρμούς καθώς τα διάφορα είδη γραμμών (καμπύλες, ευθείες, ζικ-ζακ, διαγώνιες, λεπτές, χοντρές, κατακόρυφες) περιστοιχίζονται από πολλές θεωρίες. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως διακοσμητικές σε πολλά είδη έργων ή και για τη μετάδοση κάποιων κωδικοποιημένων σημασιών. (Charman, 1993 · Κακίση- Παναγοπούλου, 2006 · Σιγούρος, 2006)

- *Το σχήμα και ο Όγκος:* Η επινόηση του σχήματος έγινε από τον άνθρωπο με σκοπό τη γρήγορη και κατανοητή πληροφορία. Η ελεύθερη ή αναλογική σύνθεση γραμμών δημιούργησε έναν περιφραγμένο, περικλειστο επίπεδο χώρο που ονομάζεται σχήμα . Ο όγκος είναι μια σύνθεση από σχήματα ή κηλίδες χρωμάτων, ή επίπεδα ή επιφάνειες κατάλληλα τοποθετημένα.(Σιγούρος 2006 · Μαγουλιώτης, 2002). Το σχήμα αναφέρεται στο μήκος και το πλάτος ενώ ο όγκος στο μήκος το πλάτος και το ύψος. Η διαφορά των σχημάτων και των όγκων φαίνεται στη διαφορά ανάμεσα στο κύκλο και τη σφαίρα ή το τετράγωνο και το κύβο. Οι συνδηλώσεις και οι λειτουργίες των σχημάτων και των όγκων δε διαφέρουν από αυτές της γραμμής. Τα σχήμα ή ο όγκος που τραβά την προσοχή των ατόμων ονομάζεται θετικός χώρος ή φιγούρα, ενώ η περιβάλλουσα περιοχή αρνητικός χώρος ή φόντο. (Charman, 1993).Το σχήμα αποτελεί κατάλληλο κριτήριο για το σχολιασμό της δισδιάστατης τέχνης, αναφέρεται στο περίγραμμα ενός αντικειμένου, στην άκρη ενός περικλειόμενου χώρου και ορίζεται από μια γραμμή ή το περίγραμμα της γύρω περιοχής . Ο όγκος αποτελεί κατάλληλο στοιχείο για τον σχολιασμό της τρισδιάστατης τέχνης, σαν όρος αναφέρεται σε στερεά σώματα, μπορεί να αποδοθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και έχει τα δικά του χαρακτηριστικά. (Schirmacher, 1998)
- *Τα χρώματα:* Το χρώμα είναι η οπτική αίσθηση του φωτός που προκαλείται από τη διέγερση του αμφιβληστροειδή χιτώνα, χωρίς φως δεν υπάρχει χρώμα και καθώς η πηγή του φωτός αλλάζει και το χρώμα. Ορισμένα αντικείμενα αντικατοπτρίζουν ακτίνες χρώματος στα μάτια των ατόμων και έτσι βλέπουν χρώματα. Επίσης το χρώμα κάνει το κάθε άτομο να αντιδρά διαφορετικά και επηρεάζει πολλές πτυχές της καθημερινότητας του από μικρή ηλικία. (Schirmacher, 1998). Ο «Da Vinci, ο Alberti, ο C. Cennini, ο R. Arnheim, ο J. Itten, ο W. Sargent, ο L. Wittgenstein, ο Θ. Πάντος κ.ά. . Κατέγραψαν πολλά για τα χρώματα και το ρόλο τους στη τέχνη. Και θεωρούν το χρώμα ως ένα δυναμικό οπτικό στοιχείο, που

προσδιορίζει την αντίληψη του κόσμου.» (Μαγουλιώτης, 2002:184). Το χρώμα αποτελεί ένα περίπλοκο και συναρπαστικό οπτικό φαινόμενο, στοιχειώδη γνωρίσματά του αποτελούν οι βασικές ιδιότητές του, η ανάμειξή του και η συμβολική χρήση του. Η ταυτότητα ενός χρώματος προσδιορίζεται από ένα κοινό χαρακτηριστικό που ονομάζεται απόχρωση. Τα χρώματα χωρίζονται σε βασικά (κόκκινο, κίτρινο, μπλε) τα σύνθετα ή δευτερεύοντα (πορτοκαλί, μοβ, πράσινο) και τα ενδιάμεσα. Τα δευτερεύοντα προκύπτουν από μείξεις των βασικών και τα ενδιάμεσα όταν αλλάζουν οι αναλογίες στη μείξη των βασικών και δευτερευόντων. Διάφορες πολιτισμικές παραδόσεις και προσωπικοί συνειρμοί επηρεάζουν την συμβολική δήλωση των χρωμάτων καθώς μέσα αυτά γεννάται μία θεωρία που ακολουθεί το κάθε χρώμα και δηλώνει τι πρεσβεύει στη καθημερινότητα του ανθρώπου. Τα χρώματα ως φαινόμενο προβλημάτισαν πολλούς ανθρώπους είτε αισθητικά, είτε ψυχολογικά είτε κοινωνιολογικά, αλλά ασχολήθηκαν μαζί τους και άλλοι κλάδοι, όπως αυτοί των μαθηματικών, των φυσικών επιστημών και της τέχνης (Μαγουλιώτης, 2002· Charman,1993· Κακίση- Παναγοπούλου, 2006 ·Σιγούρος 2006).

- *Σύμβολα:* Τα σύμβολα στη ζωή των ανθρώπων έχουν σημαντικό ρόλο από την αρχαιότητα, διότι χρησιμοποιούνται ως στοιχεία έκφρασης και επικοινωνίας. Στην ευρεία τους έννοια θεωρούνται επιτεύγματα της φαντασίας με σκοπό την σύνθεση ή την απλοποίηση ή την αναγωγή των εικαστικών στοιχείων, σε μια κατανοητή μορφή ή ευκόλως χρησιμοποιούμενη στη καθημερινότητα(Μαγουλιώτης, 2002). Υποστηρίζεται πως είναι μια εικόνα που εκπροσωπεί κάτι άλλο και ο διαχωρισμός τους γίνεται σε συμβατικά και μη συμβατικά σύμβολα. Τα συμβατικά είναι εκείνα που έχουν μια καθορισμένη σημασία σε μια συγκεκριμένη κουλτούρα και τα μη συμβατικά εκείνα που εκφράζουν μοναδικούς συνειρμούς για έναν καλλιτέχνη ή μπορεί να είναι πολιτισμικά και ιστορικά απομακρυσμένα από τις εμπειρίες των ατόμων, ώστε να μη χρειάζονται ερμηνεία ή εξήγηση(Charman, 1993).

1.3.4 Θέματα

Οι εικαστικές τέχνες και συνάμα οι εικαστικές δημιουργίες πραγματώνονται χάρη σε ένα υποκείμενο, σε έναν δημιουργό. Για να μπορέσει να εκφραστεί εικαστικά ο δημιουργός πολλές φορές χρησιμοποιεί ως βάση για το ξεκίνημά του ένα θέμα. Τα θέματα αποτελούν ένα έναυσμα πάνω το οποίο στηρίζεται ο δημιουργός. Ο κάθε δημιουργός όμως προσεγγίζει ένα θέμα με διαφορετικό τρόπο και εστιάζει σε σημεία που έχουν ενδιαφέρον για εκείνον. Ένα θέμα στον εικαστικό χώρο λειτουργεί σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία, δεν αποτελεί από μόνο του το κεντρικό στοιχείο και το νόημα μιας δημιουργίας, κυρίως χρησιμοποιείται σα στήριγμα γύρω από το οποίο πλέκεται το νόημα του εικαστικού έργου. (Βάος, 2008).

1.3.5 Ιστορία της Τέχνης

Η ιστορία της τέχνης θεωρείται κλάδος της Ιστορίας, η οποία προέρχεται από τα αρχαία ελληνικά και έχει την έννοια της “αναζήτησης πληροφοριών”. Γύρω από την ιστορική έρευνα για τη τέχνη υπάρχουν διάφορες μέθοδοι για τη μελέτη αυτής ,οι οποίες θα πρέπει να εννοηθούν ως προσπάθειες για την απάντηση σε ερωτήματα που αφορούν το παρελθόν. Έχουν διαμορφωθεί διάφορες μελέτες για την ιστορία της τέχνης που ασχολούνται με την τεχνοτροπία των έργων, τις ιστορίες τεχνοτροπιών, τη θεματολογία, την κοινωνική ιστορία, τις ψυχολογικές θεωρίες, το καλό γούστο και τους συλλέκτες, τις τεχνικές- μεθόδους και προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις που περικλείουν μέσα τους τα έργα τέχνης. (Gombrich, 2012)

1.3.6 Εισαγωγή στη Καλαισθησία

Η καλαισθησία περιλαμβάνει μέσα της τη λέξη αίσθηση, η οποία αποτελεί τη ρίζα της αισθητικής, οπότε θα μπορούσε να εννοηθεί πως άμεσα συνυφασμένη ή αποτελεί μέρος της αισθητικής . Η αισθητική συνδέει τη γνώση με το συναίσθημα και τις προσωπικές εμπειρίες και σημαίνει την απόλαυση του ωραίου, της φυσικής ομορφιάς καθώς περιλαμβάνει την αγάπη για την επιδίωξη αυτής, όπως συναντάται γενικότερα στη ζωή και ειδικότερα σε διάφορες μορφές τέχνης (Schirrmacher, 1998). Είναι εκείνη η ικανότητα του ατόμου να εξηγεί, να προσεγγίζει, να κατανοεί και να ερμηνεύει το ωραίο. Αποτελεί μέσο της ανθρώπινης επικοινωνίας με παγκόσμια αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά σε διεθνή γλώσσα. Μέσο αυτής ερευνούνται και ερμηνεύονται σύνθετα φαινόμενα και πολύπλοκες παραστάσεις που αφορούν το κόσμο της τέχνης και της καλλιτεχνικής δημιουργίας (Δήμου, 1994).

1.4 Η εικαστική αγωγή στο νηπιαγωγείο και οι παιδαγωγικές της δυνατότητές

Σε παραπάνω ενότητα του κεφαλαίου έγινε λόγος για τη σπουδαιότητα των εικαστικών τεχνών στη καθημερινή ζωή του ανθρώπου. Από μικρή ακόμη ηλικία ο άνθρωπος δημιουργεί εικαστικά για να εκφραστεί και να επικοινωνήσει. Ο σημαντικός αυτός ρόλος των εικαστικών δεν θα μπορούσε να παραλείπεται από τον τομέα της εκπαίδευσης. Τα εικαστικά στο χώρο της εκπαίδευσης έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο, ειδικά στην προσχολική εκπαίδευση, αφού μέσω των εικαστικών τεχνών και της δημιουργίας τα παιδιά εκφράζουν τις απόψεις τους, τα συναισθήματά τους και πολλές φορές επικοινωνούν αμεσότερα και αποτελεσματικότερα απ' ό,τι με τη χρήση του λόγου.

Η καλλιτεχνική αγωγή πρέπει να εννοηθεί ως σκοπιμότητα της καλλιέργειας και η ύπαρξή της γίνεται φανερή όταν το παιδί μαθαίνει από την τέχνη, όταν δηλαδή ανακαλύπτει τον εαυτό του και ενταχθεί σε μια κουλτούρα που προάγει το στοχασμό. Η καλλιτεχνική αγωγή δεν αφορά μόνο τα συναφή μαθήματα αλλά μπορεί να λειτουργήσει συνδυαστικά και με άλλα μαθήματα των σχολικών προγραμμάτων και μέσα από την κατάκτηση μιας έλλογης καλλιτεχνικής κουλτούρας συνιστά τη χειραφέτηση ενός υποκειμένου στη σχέση του με τη Τέχνη. (Αρντουεν, 2000)

Επίσης θα πρέπει να εννοηθεί ως ένας τόπος συγκρότησης του ατόμου αλλά και κατανόησης του εαυτού του και των άλλων, βιώνοντας πιο βαθιά τη σχέση του με τον κόσμο. Η οπτική αυτή συνεπάγεται πως η εκπαίδευση στην τέχνη και μέσω της τέχνης αποκτά μια ευρύτερη παιδαγωγική αξία και ένα βαθύτερο περιεχόμενο καθώς συνδέεται με τη ζωή και τη κοινωνική συνείδηση. (Ρόμπινσον, 1999) . Ευρύτερη επιδίωξη της εικαστικής αγωγής αποτελεί το άνοιγμα στον εξωτερικό κόσμο μέσα από την παρατήρηση, την ερμηνεία, την κατανόηση, την πρόσβαση στη γνώση και μέσω αυτών στην αφύπνιση του ενδιαφέροντος για προσωπική δημιουργία και δράση, την έκφραση με σημείο αναφοράς τη ζωντανή εμπειρία . Αν σκοπός της εκπαίδευσης αποτελεί η ολόπλευρη και ολοκληρωμένη καλλιέργεια των ατόμων τότε η αναγκαιότητα της εικαστικής παιδείας πρέπει να θεωρηθεί δεδομένη(Βάος, 2001 & Βάος, 2008).

Σκοποί της καλλιτεχνικής αγωγής είναι η προσωπική πλήρωση μέσω της τέχνης, η μεταβίβαση της εκτίμησης για την καλλιτεχνική κληρονομιά, η ανάπτυξη της συνείδησης για τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης. Η τέχνη γίνεται πηγή προσωπικής πλήρωσης όταν το παιδί τη χρησιμοποιεί ως εκφραστικό μέσο και ως μέσο απόκρισης στη ζωή. Η διάκριση και η δημιουργία εικαστικών μορφών, η καλλιέργεια της αντιληπτικής εγρήγορσης και της εκφραστικής δύναμης του παιδιού για να κατανοήσει τα συναισθήματά του και την ακατέργαστη εμπειρία στην οποία εμπλέκεται.

Όταν γίνεται σύνδεση της καλλιτεχνικής προσπάθειας και της ζωής του παιδιού με τη καλλιτεχνική κληρονομιά τότε το παιδί μέσω αυτής της εμπειρίας βοηθιέται να αποδώσει αξία στα έργα άλλων ανθρώπων και να επιβεβαιώσει τη γνησιότητα της δικής του δημιουργικής προσπάθειας. Η ανάπτυξη για τη συνείδηση του κοινωνικού ρόλου της τέχνης πραγματοποιείται όταν το παιδί καταλάβει πως οι οπτικές μορφές που δημιουργεί το βοηθούν να εκφράσει τη ταυτότητά του καθώς και να ανακαλύψει πως ανήκει σε μία ομάδα. Επίσης μέσα από τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης οι ενήλικες βοηθούν το παιδί να συνειδητοποιήσει, πως υπάρχουν πολλοί τρόποι δημιουργίας, διαμόρφωσης και έκφρασης οπτικών μορφών και συναισθημάτων ανθρώπων, που ανήκουν σε διαφορετικές κουλτούρες (Charman, 1993)

Η ενασχόληση των παιδιών με τις εικαστικές τέχνες στη προσχολική εκπαίδευση δημιούργησε την ανάγκη να συμπεριληφθούν τα εικαστικά στα προγράμματα σπουδών της. Η ένταξη ενός διδακτικού αντικειμένου στο σχολικό πρόγραμμα προϋποθέτει έναν βαθύ προβληματισμό για την ευρύτερη παιδαγωγική αξία της γνωστικής αυτής περιοχής. Έτσι και στην περίπτωση της εικαστικής αγωγής θα πρέπει να αναδειχθεί η ιδιαίτερη παιδαγωγική συμβολή της. Η προσέγγιση που επιχειρείται προβλέπει τη συνάντηση του παιδιού με την οργανωμένη γνώση για την τέχνη κάτι που προβλέπει τον συντονισμό της εκπαιδευτικής παρέμβασης με την εκπαιδευτική πράξη. Συνεπώς προσδιορίζεται ένα διακριτό γνωστικό περιεχόμενο και ένας τόπος στον οποίο προσφέρονται εμπειρίες σπουδαίου παιδαγωγικού ενδιαφέροντος καθώς τα εικαστικά συμβάλουν με μοναδικό τρόπο στην εκπαιδευτική λειτουργία λειτουργώντας συμπληρωματικά και ως προς άλλα γνωστικά αντικείμενα. (Βάος 2008)

Παρακάτω θα γίνει αναφορά στα εικαστικά μέσω των προγραμμάτων σπουδών του 2001, του 2003, του 2011 (πilotικό πρόγραμμα σπουδών) και τον οδηγό νηπιαγωγού του 2007.

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών του 2001 θέτονται κάποιοι γενικοί διδακτικοί στόχοι σχετικά με την εικαστική αγωγή και το παιδί, όπως είναι η επαφή του παιδιού με έργα τέχνης και την καλλιτεχνική δημιουργία, η ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας, η ανακάλυψη του ωραίου στο περιβάλλον, στη φύση και στα έργα τέχνης και η έκφραση ιδεών με διαφορετικούς τρόπους και μέσα. Επίσης τονίζονται ευκαιρίες που δίνονται στο παιδί, όπως είναι η καλλιέργεια της οπτικής αντίληψης, η παρατήρηση, ο πειραματισμός, η έρευνα, η εξάσκηση στη χρήση υλικών και τεχνικών, η καλλιέργεια της καλαισθησίας. Μέσα από δραστηριότητες που θα συμπεριλαμβάνουν τα προαναφερόμενα επιδιώκεται το παιδί να αποκτήσει πληροφορίες και γνώσεις για τις εικαστικές τέχνες και να εκφράζει τις ιδέες, τις απόψεις και τα συναισθήματά του μέσα από αυτές.

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών του 2003 η παρουσίαση των

εικαστικών γίνεται ως εξής: «Στο Νηπιαγωγείο τα παιδιά με κατάλληλες δραστηριότητες διακρίνουν την ομορφιά στη φύση, στο περιβάλλον και στα έργα τέχνης με τα οποία έρχονται σε επαφή. Αναπτύσσουν ενδιαφέρον για την καλλιτεχνική δημιουργία καθώς και επιθυμία να συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Παρατηρούν, πειραματίζονται με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, ερευνούν και χρησιμοποιούν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους ως στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης. Ανακαλύπτουν ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Χρησιμοποιούν την τέχνη σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες του προγράμματος» (ΔΕΠΠΣ,2003:59)

Στο Δια θεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών 2011 ορισμένοι στόχοι που θέτονται για τη σχέση του παιδιού με τα εικαστικά στο χώρο του νηπιαγωγείου είναι :

- Να γνωρίζουν διαφορά υλικά και τεχνικές και να τα χρησιμοποιούν με γνώμονα τη φαντασία
- Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν τα διάφορα είδη των μορφικών στοιχείων(γραμμές, σημεία, όγκους, σχήματα, χρώματα)
- Να χρησιμοποιούν γνώσεις, εμπειρίες, συναισθήματα και φαντασία ,δημιουργώντας εικαστικές αναπαραστάσεις , μέσα από διάφορες μορφές των εικαστικών τεχνών.
- Να γνωρίζουν και ονομάζουν έργα τέχνης της ελληνικής παράδοσης, άλλων λαών και πολιτισμών, καθώς και να αναγνωρίζουν διάφορα είδη και χαρακτηριστικά των έργων τέχνης
- Να δείχνουν ενδιαφέρον για έργα τέχνης και να εκφράζουν απόψεις και προτιμήσεις για αυτά μέσα από την παρατήρηση και την περιγραφή. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Στον Οδηγό Νηπιαγωγού το 2007 τονίζεται η έκφραση των ιδεών, των βιωμάτων, των σκέψεων και των συναισθημάτων των παιδιών μέσα από τη χρήση των εικαστικών τεχνών. Βασικός στόχος της εμπλοκής του παιδιού σε εικαστικές δραστηριότητες δεν είναι το αισθητικό αποτέλεσμα αλλά η συμμετοχή του παιδιού στην όλη διαδικασία. Μέσα από τη διαδικασία το παιδί βιώνει αισθητηριακές εμπειρίες, του δίνονται δυνατότητες, παρατήρησης, διερεύνησης, εξερεύνησης, και ανακάλυψης διάφορων υλικών, καθώς, μέσα στον οδηγό αναφέρεται το έντονο ενδιαφέρον, που επιδεικνύουν τα παιδιά για τα υλικά. Επίσης η συμμετοχή των παιδιών σε εικαστικές δραστηριότητες συμβάλει στην αισθητική τους ανάπτυξη και τους δίνονται επιπλέον ευκαιρίες μέσα από δοκιμές και πειραματισμούς να αναπτύξουν να την αναπαραστατική τους σκέψη και με το χρόνο την ικανότητα συμβολισμού. Όλα αυτά τους επιτρέπουν να μπορούν να ερμηνεύουν και

να απολαμβάνουν τον κόσμο που τα περιβάλλει. Ακόμη στον οδηγό τονίζεται η σημαντικότητα της εικαστικής έκφρασης στη δια θεματική σύνδεση των μαθησιακών περιοχών ή αλλιώς ενοτήτων στα προγράμματα σπουδών για τους παραπάνω λόγους.(Δαφέρμου, Κουλούρη, Μπατσογιάννη, 2007)

Πέραν όμως από τα προγράμματα σπουδών που αφορούν την ελληνική εκπαίδευση οι παιδαγωγικές δυνατότητες των εικαστικών τεχνών είναι γνωστές σε αρκετούς πολιτισμούς από την αρχαιότητα ως σήμερα.

Στην ανθρώπινη σκέψη οι εικαστικές τέχνες είναι συνυφασμένες με τη δημιουργία, όπου μέσα από αυτή ο άνθρωπος από μικρή ηλικία εκφράζει στάσεις, αντιλήψεις, απόψεις ,συναισθήματα, σκέψεις και ιδέες. Όλα αυτά συμβάλουν και οδηγούν στην ανάπτυξη του ανθρώπου. Οι παιδαγωγικές δυνατότητες και οι αξίες των εικαστικών τεχνών από την αρχαιότητα ως σήμερα βρήκαν πολλούς υποστηρικτές από τον καλλιτεχνικό-εικαστικό χώρο αλλά και από το χώρο τον εκπαιδευτικό χώρο. Οι ειδικοί από το χώρο της τέχνης και της εκπαίδευσης επισήμαναν τον σημαντικό ρόλο των εικαστικών τεχνών στις διάφορες εκφάνσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης, τονίζοντας τη σπουδαιότητα της συμμετοχής τους στην ανάπτυξη βιολογικών ικανοτήτων (όραση, ευελιξία χεριού κ.α.) , στη παρατήρηση, τη φαντασία, το νοητικό συνειρμό, ενώ ταυτόχρονα η δημιουργία φέρνει την ικανοποίηση. Όλα αυτά συνάδουν στην πνευματική και ψυχική ολοκλήρωση του παιδιού. (Μαγουλιώτης, 2002)

Πιο συγκεκριμένα η ενασχόληση του παιδιού με τις εικαστικές τέχνες βοηθάει στην ανάπτυξη ικανοτήτων και στην απόκτηση εμπειριών καθώς η μετατροπή μιας ιδέας σε εικαστική μορφή είναι μια διαδικασία που προϋποθέτει και ενισχύει μια σειρά από νοητικές διεργασίες. Μέσω αυτών των διεργασιών το άτομο αντιλαμβάνεται πως μπορεί να ξεπερνά υπάρχουσες πληροφορίες, να προσεγγίζει καταστάσεις με νέους τρόπους και να συνδυάζει παλιές και νέες εμπειρίες. Έτσι λοιπόν αναπτύσσεται:

- η παρατηρητικότητα του παιδιού μέσα από τη ποικιλομορφία των εικαστικών δημιουργιών, παιδιού.
- η οπτική αντίληψη του παιδιού καθώς έρχεται σε επαφή με το περιβάλλον, διάφορες όψεις και χρήσεις των υλικών, των εργαλείων και συμμετέχει στην ανακάλυψη και στην επεξεργασία τους, με όλες του τις αισθήσεις.
- η ικανότητα κατανόησης, επεξεργασίας και έκφρασης συναισθημάτων, καθώς οι εικαστικές δραστηριότητες είναι απαλλαγμένες από την έννοια του σωστού και του λάθους διευκολύνοντας στην εξωτερίκευση εμπειριών οι οποίες έμεναν ασαφείς και

απροσδιόριστες

- Η φαντασία αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της παιδικής ηλικίας και χάρη στις εικαστικές τέχνες και δημιουργίες εμπλουτίζεται και κινητοποιείται καθώς το παιδί επινοεί διάφορα τεχνάσματα.
- Η ανάπτυξη της λεπτής κινητικότητας θεωρείται αρκετά σημαντική στη παιδική ηλικία, η ενασχόληση λοιπόν με τις εικαστικές τέχνες οδηγεί στην ποικίλη χρήση των δακτύλων ενώ η χειροτεχνική εργασία ενδυναμώνει τα χέρια.
- Η ικανότητα χειρισμού της γλώσσας καθώς μέσα από εικαστικές δράσεις οργανώνει και εμπλουτίζει τη λεκτική του έκφραση και το λεξιλόγιό του και συνδέει τη γλώσσα με έναν άλλο τρόπο επικοινωνίας που είναι ο οπτικός..
- Ενισχύεται η αυτογνωσία του και διευκολύνεται η επαφή με άλλα άτομα συμβάλλοντας στην κοινωνικοποίησή του καθώς μέσα από την εικαστική του δράση το παιδί ανακαλύπτει το περιβάλλον στο οποίο ζει συνενώνει εμπειρίες, σκέψεις, συναισθήματα, αντιλαμβάνεται τις προτιμήσεις και τις δυνατότητές του και ταυτόχρονα δίνει το προσωπικό του στίγμα.
- Διευρύνεται η αντίληψη και οι γνώσεις καθώς η επαφή με τη τέχνη τις εμπλουτίζει με αβίαστο και ευχάριστο τρόπο καλλιεργώντας θετική στάση απέναντι στη μάθηση.

Η ενσωμάτωση όλων των παραπάνω στα εκπαιδευτικά προγράμματα και η αποκρυστάλλωσή τους σε εικαστικές δραστηριότητες είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς αποτελούν συστατικά στοιχεία της εικαστικής αγωγής. Έτσι η εικαστική παιδεία συμβάλει στη δόμηση ενός ολοκληρωμένου και πολύπλευρου ατόμου καθώς και στη γνωριμία του με τον κόσμο (Μαγουλιώτης, 2002· Βάος, 2008).

Εκτός από την ανάπτυξη ικανοτήτων το παιδί μέσω των εικαστικών τεχνών και δημιουργιών αποκτά εμπειρίες. Οι εμπειρίες αυτές αποκτιούνται από τη στιγμή που το παιδί έρθει σε επαφή με εργαλεία και υλικά. Η επαφή αυτή οδηγεί τα παιδιά σε μαθηματικές και φυσικές γνώσεις καθώς τα υλικά, οι τεχνικές και τα εργαλεία έχουν αριθμητική και γεωμετρική υπόσταση, έχουν βάρος, όγκο, μήκος, κάτι που έχει βρει πολλούς υποστηρικτές από διάφορους επιστημονικούς και καλλιτεχνικούς κλάδους. Τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και πάνω στα υλικά και εργαλεία, πριν να δημιουργήσουν τα παιδιά έρχονται σε επαφή και χρησιμοποιούν τα εργαλεία, το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση των υλικών. Οπότε τα παιδιά πρώτα έρχονται σε επαφή με τα εργαλεία και τα υλικά, γνωρίζουν τις μορφές και δυνατότητές, άρα αποκτούν γνώσεις γι αυτά, και έπειτα δημιουργούν (Μαγουλιώτης 2002).

Η καλλιτεχνική αγωγή συμβάλει στην κοινωνικοποίηση και παράλληλα στην ηθική αγωγή του παιδιού και έχει ως ρόλο να δώσει στην Τέχνη την απειλούμενη πανανθρώπινη αξία της. Επίσης μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη στην εξισορρόπηση ανάμεσα στη φαντασία, το όνειρο και τη πραγματικότητα, ανάμεσα στις επιθυμίες και τις επιταγές του πραγματικού, ανάμεσα σ αυτά που οφείλει ο άνθρωπος στον εαυτό του και στους άλλους. Η καλλιτεχνική αγωγή στην εκπαίδευση θέτει στην υπηρεσία της αγωγής τη Τέχνη ως μέσο, χωρίς να αποβλέπει να ξυπνήσει ταλέντα και να καταστήσει τα παιδιά καλλιτέχνες αλλά αποβλέπει στη δραστηριοποίηση των παιδιών για να οδηγήσει την αναπτυσσόμενη προσωπικότητα τους στην ολοκλήρωση και στην αρμονική προσαρμογή με το κόσμο. (Gloton,χ.χ.)

Η διδασκαλία των εικαστικών τεχνών δε στοχεύει σε άριστα αποτελέσματα και σε στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών εργασίας αλλά σε μία διαλεκτική σχέση ανάμεσα στις γνώσεις του δασκάλου και στην εργασία-δημιουργία του μαθητή, με γνώμονα το παιχνίδι, την ευχαρίστηση και την ανάγκη για δημιουργία. Μέσα από τη δημιουργία εικαστικών έργων αποκαλύπτουν τον εαυτό τους και τα συναισθήματά τους, άλλοτε γεμάτα με φαντασία και άλλοτε αθόρυβα ή και διακριτικά με λίγη φαντασία. Κρίνεται απαραίτητη η καλλιτεχνική παιδεία, διότι βοηθάει να αναπτυχθούν οι αρετές του ατόμου. Τα παιδιά μέσω αυτής οδηγούνται στην αγάπη για τις εικαστικές τέχνες αλλά κοινωνικοποιούνται και γνωρίζουν και βιώνουν την πολιτισμική τους κληρονομιά. Στοχεύει λοιπόν στην ελεύθερη και δημιουργική έκφραση του παιδιού, στην εκτίμηση του ωραίου, στην παρατήρηση, στην επέμβαση του πολιτιστικού περιβάλλοντος και στην αγάπη για το συνάνθρωπο. (Κακίση-Παναγοπούλου,2006)

Μέσα απ όλα τα παραπάνω συμπεραίνεται πως η εικαστική αγωγή λειτουργεί ως συντελεστής ενδυνάμωσης και διαμόρφωσης συμβάλλοντας σημαντικά σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης του παιδιού και πως το παιδί έχει τη δυνατότητα πέρα από την απόκτηση γνώσεων για την καλύτερη και βαθύτερη εξερεύνηση των οπτικών μορφών, έχει τη δυνατότητα να εξοικειωθεί με τις λεπτότερες μορφές συναισθήματος και με τις πιο ακριβείς ιδέες για το ανθρώπινο πνεύμα απ αυτές που πιθανόν θα ανακαλύψει μόνο του. (Charman, 1993, Σάλλα- Δοκουμετζίδη, 1996)

1.5 Ο ρόλος του παιδαγωγού στις εικαστικές τέχνες

Ο ρόλος του παιδαγωγού είναι αποδεδειγμένα πολυσήμαντος και πολυδιάστατος σε όλους τους τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αφού αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο παιδί και την αγωγή. Ο πολυσήμαντος ρόλος του δασκάλου-παιδαγωγού αναδύεται και μέσα στο χώρο των τεχνών γενικότερα αλλά και στις εικαστικές τέχνες ειδικότερα, σαν τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς υιοθετεί μια σειρά ενεργειών για να οδηγήσει τα παιδιά στην ανακάλυψη και τη δημιουργία.

Γενικά ο ρόλος του παιδαγωγού στο χώρο των Τεχνών σύμφωνα με το πιλοτικό πρόγραμμα σπουδών του 2011 είναι, να ενθαρρύνει τα παιδιά ώστε να δίνουν μορφή σε συναισθήματα, σκέψεις και ιδέες, να παροτρύνει τα παιδιά να δημιουργούν με αφορμή τα ερεθίσματα που προσλαμβάνουν μέσω των αισθήσεων και των εμπειριών τους, να συνδέει τις μαθησιακές εμπειρίες με βιώματα από τη καθημερινή ζωή, να βοηθάει τα παιδιά να εκφράζουν τη κρίση τους και να προσεγγίζουν παραδοσιακές και σύγχρονες δημιουργίες, να φέρνει σε επαφή τα παιδιά με καλλιτέχνες και χώρους πολιτισμικής και καλλιτεχνικής αναφοράς, και να δίνει έμφαση στις δημιουργίες των παιδιών αλλά και στην ευχαρίστηση που βιώνουν μέσα από αυτές υπογραμμίζοντας τη μοναδικότητα έκφρασης του κάθε παιδιού είτε έχει να κάνει με παρουσίαση ενός έργου είτε με σκέψεις, ιδέες, κρίσεις και συναισθήματα.

Πιο συγκεκριμένα ο παιδαγωγός στις εικαστικές τέχνες δημιουργεί ένα περιβάλλον εξερεύνησης της Τέχνης. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον προσφέρει υλικά και δημιουργεί ζωνχές εμπειρίες, ατομικές και ομαδικές. Δεν υπερβάλλει, απλά επιδεικνύει τις βασικές ιδιότητες των υλικών και τη χρήση βασικών εικαστικών τεχνικών. Όταν τα παιδιά νιώσουν ανασφάλεια ή χαμένα τα βοηθάει και τα ενθαρρύνει για να συνεχίσουν. Η ομιλία του δεν αποτελεί πάντα προτροπή για δημιουργία, μπορεί να κάθεται δίπλα τους σιωπηλός ή να εξερευνεί κι αυτός μαζί τους το νέο υλικό. Η συζήτηση έχει πάντα σημαντικό ρόλο, οπότε συζητάει μαζί με τα παιδιά για τις προθέσεις τους, ζητάει τη γνώμη τους, τους θέτει προβληματισμούς που προκύπτουν από τη φαντασία και τα ενδιαφέροντα τους, τα παρακινεί να μιλούν για τις εμπειρίες τους, τις παρατηρήσεις τους και τα συναισθήματά τους. (Erstein & Τρίμμη, 2005)

Τα παιδιά για να μπορέσουν να δημιουργήσουν πρέπει πρώτα να αισθανθούν ασφάλεια και εμπιστοσύνη, ο παιδαγωγός είναι εκείνος που καλλιεργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης. Είναι εκείνος που υποκινεί και αναθερμαίνει τις επιθυμίες των παιδιών, χωρίς όμως να παρεμβάλλεται συνεχώς, διότι λειτουργεί περισσότερο σαν διαμεσολαβητής και λιγότερο σαν διδάσκων. Μέσα σ' αυτό το κλίμα εμπιστοσύνης δημιουργεί ένα ερευνητικό πλαίσιο και προκαλεί τα παιδιά να μην αρκούνται

σε κάτι εύκολο και πρόχειρο αλλά να προσπαθούν για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου και ωραίου έργου. Προσπαθεί να αναπτυχθούν οι παιδικές λανθάνουσες ικανότητες και αποφεύγει κάθε τι που θα μπορούσε να ενοχλήσει ή να διακόψει τον αγνό αυθορμητισμό τους, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει την αυτόνομη δραστηριότητα των παιδιών (Μαγουλιώτης, 2002).

Η συμβολή του παιδαγωγού στις εικαστικές τέχνες είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι βοηθάει τα παιδιά στη πνευματική τους εξέλιξη και στην ανάπτυξη της αισθητικής και ηθικής τους φύσης, καλλιεργώντας την παρατηρητικότητα, τη προσοχή και την επιμονή μέσα από επί μέρους στοιχεία μιας ενότητας (Ντιου, 1982)

1.6 Τα στάδια δημιουργίας και οι μέθοδοι της αγωγής

Στάδια δημιουργίας

Τα εικαστικά έργα δεν προκύπτουν ξαφνικά και αυτόματα, για την υλοποίησή τους χρειάζεται χρόνος, προσπάθεια και μια σειρά διαδικασιών η οποία οδηγεί στο τελικό αποτέλεσμα. Η διαδικασία αυτή διέπεται από στάδια, τα οποία περικλείουν τη δημιουργία από την αρχή ως την ολοκλήρωσή της. Υπάρχουν αρκετές απόψεις για τα στάδια που ακολουθούνται στις εικαστικές δημιουργίες, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους ως ένα μικρό βαθμό. Μερικές από αυτές είναι:

Σύμφωνα την Ξανθάκου η διαδικασία για την ολοκλήρωση μιας δημιουργίας περνάει από τέσσερα στάδια. Το *στάδιο προετοιμασίας* όπου συγκεντρώνονται τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για την υλοποίηση ενός καλλιτεχνήματος και γίνεται προσπάθεια ενός αρχικού σχεδιασμού του. Το *στάδιο επώασης* μέσα στο οποίο συσχετίζονται και συνδυάζονται πληροφορίες και υλικά μέχρι να γεννηθεί η ιδέα. Το *στάδιο έμπνευσης*, εκεί που αναδύεται η λύση μετά από συναισθηματική ένταση. Το *στάδιο αξιολόγησης*, κατά το οποίο εξετάζεται η ιδέα μέσα από διάφορα κριτήρια καταλληλότητας, κόστος υλοποίησης χρησιμότητας κ.α. Τα στάδια αυτά αναφέρονται στη δημιουργία ως γενική έννοια, όταν πρόκειται για την τέχνη δεν απαιτούν τον ίδιο χρόνο και πολλές φορές μπορεί να συνυπάρχουν (Ξανθάκου, 1998)

Συμφώνα με την Τρίμμη οι εικαστικές δραστηριότητες διέπουν τέσσερα στάδια τα οποία διαφέρουν ελάχιστα από τα παραπάνω, αλλά τονίζει την ευκαμψία για τη σειρά πραγμάτωσης τους ανάλογα με τις ανάγκες που πιθανόν να προκύψουν. Το *προκαταρκτικό στάδιο*, όπου διερευνάται το υλικό, που μπορεί να λειτουργήσει και ως ερεθίσμα. Το *στάδιο εμπλουτισμού*, όπου ενισχύεται και εμπλουτίζεται το προϋπάρχον υλικό με νέα ερεθίσματα. Το *στάδιο παραγωγής του έργου*, μέσα στο οποίο το παιδί χρησιμοποιεί το υλικό και οδηγείται στην υλοποίηση των ιδεών του, είτε μόνο του είτε με τη βοήθεια άλλων παιδιών. Το *στάδιο διαλογισμού-στοχασμού*, το παιδί σ αυτό το στάδιο μπαίνει σε μια διαδικασία διαλογισμού και στοχασμού για το τελικό αποτέλεσμα που παράχθηκε και για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε (Τρίμμη, 1996).

Μια καλλιτεχνική-εικαστική δημιουργία μπορεί να διανύσει τρία στάδια αντί για τέσσερα. Το *στάδιο σύλληψης*, το οποίο αρχίζει από τη σύλληψη μια ιδέας, από τον σχηματισμό μιας φανταστικής εικόνας ή από τον εντοπισμό μιας οπτικής εικόνας. Το στάδιο αυτό θεωρείται κύριο διεγείρει τη δημιουργικότητα και ωθεί στην υλοποίηση. Το *στάδιο εκτέλεσης της ιδέας* όπου υλοποιείται η ιδέα και αποθέτονται η γνώση, τα συναισθήματα, η εμπειρία και η προσδοκία του

καλλιτέχνη για την υλοποίησή της. Το στάδιο αξιολόγησης των αποτελεσμάτων, η αξιολόγηση γίνεται μετά την υλοποίηση των εικαστικών δημιουργιών (Μαγουλιώτης 2002)

Μέθοδοι αγωγής

Πέρα από τα στάδια δημιουργίας που ακολουθούνται από τους δημιουργούς-παιδιά για την υλοποίηση ενός εικαστικού έργου, ο παιδαγωγός για να παρακινήσει τα παιδιά να ανακαλύψουν και να δημιουργήσουν σχεδιάζει ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο χρησιμοποιεί ορισμένες μεθόδους. Οι μέθοδοι αυτοί είναι:

- *Οι προφορικές μέθοδοι :* Με τη χρήση του προφορικού λόγου ο παιδαγωγός επιδιώκει να προκαλέσει ιδέες και να δημιουργήσει εικόνες. Ο προφορικός λόγος γίνεται πιο κατανοητός από τα παιδιά όταν συνοδεύεται από σωματικές κινήσεις και οι προφορικές εικόνες αποδίδονται με παρομοιώσεις. Επίσης γίνεται χρήση όρων των εικαστικών τεχνών για να γίνει κατανοητό ή χρηστικό ένα αντικείμενο πέρα από την εικαστική παρουσίασή του στο χώρο της εκπαίδευσης. Η δημιουργία αφορμήσεων, η πρόκληση ιδεών και η ώθηση για εικαστικές παιδικές δημιουργίες επιδιώκονται μέσα από τις προφορικές μεθόδους.
- *Οι εποπτικές μέθοδοι:* Η επίδειξη ως μέθοδος θεωρείται αναγκαία όταν η δραστηριότητα είναι ιδιόμορφη και το εποπτικό υλικό βοηθάει στην κατανόηση θεμάτων εικαστικού περιεχομένου. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται και για την επίδειξη τεχνικών ώστε να κατανοηθούν οι τρόποι διεργασιών. Στόχος της είναι η γνώση και η απόλαυση μέσα από την παρουσίαση υλικών και τεχνικών αλλά και η πρόκληση για προσωπικές δημιουργίες.
- *Οι μέθοδοι προβληματισμού:* Η ανίχνευση παιδικών απόψεων και η επίλυση ζητημάτων, τα οποία προκύπτουν από καθημερινά ή ευκαιριακά προβλήματα γίνεται μέσω αυτής της μεθόδου. Επιδιώκεται η ανάπτυξη κριτικής και συγκριτικής σκέψης των παιδιών και η εικαστική τους παρέμβαση επάνω σε δημιουργίες.
- *Οι πρακτικές μέθοδοι:* Για μπορέσουν να κατανοηθούν έργα, τεχνικές, εικαστικές επινοήσεις δεν αρκεί ο προφορικός λόγος ή η επίδειξη υλικού, ειδικά όταν πρόκειται για παιδιά. Οπότε μετά από την συζήτηση ή την παρουσίαση εποπτικού υλικού τα παιδιά προχωρούν σε κάποιες πρακτικές εφαρμογές για να δείξουν τι είδαν και τι κατανόησαν. Η πρακτική εφαρμογή βοηθά τα παιδιά στη γνώση, στη μάθηση, στην επεξεργασία και τροποποίηση ως προς τα υλικά, ενώ η πρακτική εφαρμογή μια τεχνικής και η επεξεργασία ενός υλικού προκαλεί ιδέες και παρακινεί την εικαστική δημιουργία(Μαγουλιώτης 2002).

1.7 Συμπεράσματα

Μέσα από τα παραπάνω που παρουσιάστηκαν στο παρόν κεφάλαιο για τις εικαστικές τέχνες γενικά αλλά και την ουσία τους στο χώρο της εκπαίδευσης συμπεραίνονται τα εξής: Οι εικαστικές τέχνες έχουν τις ρίζες τους στην ανθρώπινη προϊστορία και αποτελούν πηγή επικοινωνίας και έκφρασης ιδεών συναισθημάτων και εμπειριών για τον άνθρωπο καθώς του δίνουν την ευκαιρία να προβεί σε δημιουργικές ενέργειες μέσα από τις οποίες επικοινωνεί, εκφράζεται, παρατηρεί και τέλος δημιουργεί. Αποτελούν ένα ευμετάβλητο στοιχείο διότι με την πάροδο των κοινωνικών, πολιτισμικών και άλλων συνθηκών παίρνουν και την ανάλογη μορφή, όπως, άλλωστε και κάθε τι γύρω μας, αλλά στην ανθρώπινη σκέψη παραμένουν πάντα συνυφασμένες με τη δημιουργία. Οι άξονες που απαρτίζουν τις εικαστικές τέχνες στο σύνολο τους είναι ιδιαίτερα σημαντικοί και ξεχωριστοί ο καθένας με τα δικά του χαρακτηριστικά, αλλά το κοινό τους σημείο αναφοράς είναι η υπόσταση και η μορφή που δίνουν στις εικαστικές τέχνες, χωρίς να τις αφήνουν να πλανιούνται σαν μία αόριστη έννοια.

Η σημαντικότητα των εικαστικών τεχνών στην ανθρώπινη επικοινωνία και έκφραση είναι εκείνο τα χαρακτηριστικό που οδήγησε ώστε να ενταχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι εικαστικές τέχνες συμβάλουν σημαντικά σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ανάπτυξης και δρουν ως συντελεστής διαμόρφωσης και ενδυνάμωσης τους, καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα έκφρασης και επαφής με τη γνώση και το συναίσθημα. Όμως η σημαντική τους αξία μπορεί να αποδειχθεί ανούσια μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία αν ο παιδαγωγός δεν λειτουργεί ενεργητικά. Η συμβολή του παιδαγωγού στις εικαστικές τέχνες κρίνεται απαραίτητη καθώς είναι εκείνος που μέσα από τις πράξεις του, ακολουθώντας συγκεκριμένες μεθόδους και προβάλλοντας τα στάδια της δημιουργίας, είναι εκείνος που δίνει στα παιδιά τα κίνητρα για δημιουργία, που τα ενθαρρύνει, που καλλιεργεί την παρατήρηση, την επιμονή, τη φαντασία, την αισθητική, πνευματική και ηθική τους φύση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Γενικά

Η ιστορική ύπαρξη της λογοτεχνίας και της παιδικής λογοτεχνίας κρίνεται μακραίωνη και με σημαντικό ρόλο στις ανθρώπινες κοινωνίες. Όμως η παιδική λογοτεχνία σαν ξεχωριστός αυτόνομος και ιδιαίτερος κλάδος της λογοτεχνίας άρχισε να διαγράφεται καθαρά στην Ευρώπη το 18^ο αιώνα, διότι τότε άρχισε να μεγαλώνει το ενδιαφέρον της κοινωνίας για το παιδί ως αυτόνομη οντότητα και όχι ως μικρογραφία ενηλίκου. Έτσι άρχισε να αναπτύσσεται και το ενδιαφέρον για την παραγωγή και ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας. Σιγά-σιγά αυτό το ενδιαφέρον άρχισε να αυξάνεται ραγδαία καθώς παιδαγωγοί και ψυχολόγοι κατανόησαν την σημαντική συμβολή της στη διαπαιδαγώγηση και την ανάπτυξη του παιδιού μέσα από την καλλιέργεια της αισθητικής, της φαντασίας, την ανάπτυξη της κρίσης και τη συνειδητοποίηση του εαυτού. (Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, 1990).

Αυτή η δυνατότητα διαπαιδαγώγησης και ανάπτυξης της προσωπικότητας του παιδιού την οδήγησε σε μία αξιοσημείωτη ακμή και έστρεψε τα μάτια ενός μεγάλου αριθμού φωτισμένων ατόμων πάνω της, την έθεσε δηλαδή στο κέντρο των εγχώριων και παγκόσμιων εξελίξεων διότι απευθύνεται στο πιο σημαντικό κομμάτι αυτού του κόσμου, δηλαδή στα παιδιά. (Δελώνης 1990).

Η λογοτεχνία και συνάμα η παιδική λογοτεχνία σαν ιδιαίτερο είδος της, ως μορφές τέχνης και οι δύο, μεταπλάθουν την αντικειμενική πραγματικότητα χάρη στην αισθητική αξία που τις προσδίδουν. Σαν μορφές τέχνης προκαλούν τη συγκίνηση, έντονα και ποικίλα συναισθήματα, και είναι φορείς ιδεών, πεποιθήσεων και αξιών. Σκοπός τους λοιπόν εν μέρει είναι η τέρψη των αναγνωστών αλλά και η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και της αγάπης για τα διάφορα είδη τους. (Κατσίκη- Γκιβάλου, 1999).

Η καλλιέργεια της αγάπης των αναγνωστών τα λογοτεχνικά κείμενα είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς η ύπαρξη ενός λογοτεχνικού κειμένου από τη συνάντησή του με τον αναγνώστη. Η σχέση ενός λογοτεχνικού κειμένου με τον αναγνώστη είναι αλληλένδετη καθώς η ύπαρξη του ξεκινά από τη στιγμή που θα έρθει σε επαφή με τον αναγνώστη και η ύπαρξη του αναγνώστη είναι εκείνη που σφυρηλατείται από τα λογοτεχνικά κείμενα, καθώς χαράσσοντα στη μνήμη του και είναι συνδεδεμένα με τις εμπειρίες του. (Καλογήρου, 1999).

2.2 Τι είναι η Παιδική Λογοτεχνία;

Οι όροι Λογοτεχνία και Παιδική Λογοτεχνία δεν έχουν ορισθεί με ακρίβεια. Πολλοί θεωρητικοί έχουν επιχειρήσει να ορίσουν το περιεχόμενο και τη μορφή αυτών των δύο όρων, οι απόψεις των οποίων ποικίλουν και δημιουργούν μια σύγχυση ως προς τι είναι Λογοτεχνία γενικότερα και Παιδική Λογοτεχνία ειδικότερα.

Στο πέρασμα των χρόνων έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί που αφορούν τη λογοτεχνία. Ένας από αυτούς αναφέρεται στο αντικείμενο ως «τέχνη του λόγου, είναι η καλλιτεχνική δημιουργία που βασίζεται στον έντεχνο λόγο και έχει τη δική της αυτονομία, δική της αυτοτέλεια». (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988: 15)

Η Λογοτεχνία ανήκει στο χώρο των Τεχνών, όπως όλες οι τέχνες είναι και αυτή ένα κοινωνικό φαινόμενο, καθώς γεννήθηκε στους κόλπους της κοινωνικής συμβίωσης, στην αυγή του πολιτισμού και συνοδεύει τον άνθρωπο ως σήμερα καθώς εκφράζει και ικανοποιεί τις ανάγκες του. Όργανο της λογοτεχνίας είναι η γλώσσα και δημιουργείται χάρη στην ικανότητα επιλογής και οργάνωσης λέξεων από ένα δημιουργικό και προικισμένο άτομο, ώστε να συγκροτηθεί ένα καλλιτεχνικό έργο. Απαραίτητο στοιχείο για τη λογοτεχνική δημιουργία είναι η φαντασία διότι χάρη σ αυτή ο άνθρωπος δημιουργεί εικόνες, επινοεί καταστάσεις, πλάσματα, πράγματα που δεν έχει ξαναδεί αλλά τα συνδυάζει με όσα ήδη γνωρίζει δημιουργώντας νέα και πλουτίζει τις διαστάσεις της ύπαρξής του καθώς χάρη στη φαντασία η αντίληψή του λειτουργεί πέρα από τις αισθήσεις του. (Βαλάση, 2001)

Η Παιδική Λογοτεχνία ως κλάδος της Λογοτεχνίας παρουσιάζεται ως: «τα αισθητικώς δικαιωμένα λογοτεχνήματα των ωρίμων που απευθύνονται στο παιδί.» (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988: 17) , και ως « τα αισθητικά δικαιωμένα λογοτεχνικά κείμενα που είναι σε θέση να φέρουν το παιδί σε επαφή με το αισθητικό φαινόμενο της Τέχνης- και ειδικότερα της λογοτεχνίας» (Γιάκος, 1991: 7).

Κατά τον Δελώνη (1982) η παιδική λογοτεχνία θεωρείται ένας χώρος μέσα στον οποίο συνυπάρχουν όλα τα άρτια λογοτεχνικά κείμενα που απευθύνονται στις αισθητικές απαιτήσεις των παιδιών νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας και που ανταποκρίνονται συναισθηματικό, αντιληπτικό και γλωσσικό τους επίπεδο είτε με άμεσο τρόπο είτε με έμμεσο. Τονίζει πως οι ορισμοί λειτουργούν περιοριστικά απέναντι στο αντικείμενο που περιγράφουν, όμως είναι αναγκαίο για τον προσδιορισμό του. (Δελώνης, 1982)

Παιδική λογοτεχνία είναι η λογοτεχνία που διαβάζεται, ακούγεται από τα παιδιά ή προορίζεται για αυτά και απαρτίζεται από παράγοντες όπως είναι τα παιδιά, οι δημιουργοί και οι φορείς της, τα λογοτεχνήματα και η γλώσσα. Η παιδική λογοτεχνία, λοιπόν, σημαίνει λογοτεχνία των παιδιών, όμως ο όρος έχει πάρει την έννοια του αντικείμενου (για τα παιδιά) και όχι του υποκειμένου (των παιδιών), αλλά υπάρχει και λογοτεχνία των παιδιών και λογοτεχνία για τα παιδιά. Για τη πρώτη ο όρος λογοτεχνία χρησιμοποιείται καταχρηστικά γιατί είναι ελεύθερη αυθόρμητη και χωρίς έντεχνη γλώσσα ενώ η δεύτερη περιλαμβάνει διάφορες γλωσσικές μορφές και έντεχνα κείμενα. Γενικά και οι δύο κατηγορίες έχουν τα δικά τους γλωσσικά χαρακτηριστικά, που μπορεί να είναι κοινά, θετικά και αρνητικά, τη δική τους θεματολογία και φιλοσοφία. (Σκαριτσής, 1990)

Η Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου γράφει πως « Λέγοντας Παιδική Λογοτεχνία: Εννοούμε τη Τέχνη του Λόγου που καλλιεργείται από ενήλικες και απευθύνεται, κατά κύριο λόγο, στα παιδιά – είτε ενσυνείδητα το επιδιώκουν αυτό οι δημιουργοί της είτε όχι. Με άλλα λόγια, είναι το σύνολο των αισθητικά δικαιωμένων κειμένων που είναι σε θέση να συμβάλουν στη ψυχαγωγία των παιδιών και στη πνευματική τους καλλιέργεια, δηλαδή στην ανάπτυξη της ικανότητας για αντίληψη της ομορφιάς, στην ωρίμανση της προσωπικότητας και στη διαμόρφωση ελεύθερης συνείδησης» (Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου,1990:14)

Κατά την Βαλάση(2001) η Παιδική Λογοτεχνία ή αλλιώς Λογοτεχνία για παιδιά είναι ένα είδος Λογοτεχνίας και μάλιστα ισάξιο της , αλλά υπάρχει και η άποψη πως είναι πιο απαιτητικό διότι απευθύνεται σε ένα ιδιαίτερα χαρισματικό κοινό. Έτσι τα έργα της παιδικής λογοτεχνίας πρέπει να ανταποκρίνονται στην προσωπικότητα του παιδιού η οποία χαρακτηρίζεται από εκρηκτικότητα, φαντασία, ευρηματικότητα, ευαισθησία, συναισθηματισμό και πολυπλοκότητα. Βέβαια για να μην επικρατούν συγχύσεις διευκρινίζει πως η παιδική λογοτεχνία δεν απαρτίζεται από έργα παιδιών, πως ορισμένα λογοτεχνικά κείμενα μπορεί να μην είχαν συνταχθεί εξ αρχής για παιδιά αλλά να έγιναν συνέχεια διότι αγαπήθηκαν, πως περιλαμβάνει έργα που βασίζονται είτε στον προφορικό λόγο είτε στο γραπτό και πως εκφράζεται με Έμμετρο λόγο ή Πεζό. Συνοψίζοντας πώς η Παιδική Λογοτεχνία είναι ένα σύνολο καλλιτεχνικών έργων του λόγο με τα οποία τα παιδιά ψυχαγωγούνται.(Βαλάση,2001)

Ο Hunt (2006) αναφέρει πως η φύσης τη Λογοτεχνίας για παιδιά, ως ομάδα κειμένων και ως αντικείμενο μελέτης, βρίσκεται ανάμεσα στη διάρρηξη φραγμών που παρουσιάζουν τα γνωστικά αντικείμενα και ανάμεσα στους διάφορους τύπους αναγνωστών. Ως ομάδα κειμένων αποτελεί μια πρωτότυπη και ζωντανή τέχνη αλλά ταυτόχρονα γίνεται και αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης. Η Λογοτεχνία για παιδιά είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο και συνιστά σημείο συνάντησης θεωρίας και πραγματικής ζωής. (Hunt, 2006)

Ο Rudd (2006) υποστηρίζει πως η Λογοτεχνία για Παιδιά «αποτελείται από κείμενα τα οποία, συνειδητά ή όχι, αποτελούν πομπούς συγκεκριμένων κατασκευών του παιδιού ή μεταφορικών ισοδύναμων από την άποψη του χαρακτήρα ή της κατάστασης(για παράδειγμα ζώα, κούκλες, ενήλικες κάτω του κανονικού μεγέθους ή μειονεκτούντες), με κοινό τους στοιχείο το ότι αυτά τα κείμενα εμφανίζονται να διαθέτουν επίγνωση της θέσης αδυναμίας των παιδιών, είτε την εμπεριέχουν είτε της ασκούν έλεγχο, την αμφισβητούν ή την απορρίπτουν[.....]Αλλά αυτό που θα καθορίσει την επιτυχία τους ως “Λογοτεχνία για Παιδιά” είναι ο τρόπος με τον οποίο αυτά τα κείμενα διαβάζονται και χρησιμοποιούνται»(Rudd, 2006:56)

Παρόλο που αρκετοί ορισμοί, όπως οι παραπάνω, βρίσκονται σε συμφωνία, οι συζητήσεις και οι απόψεις γύρω της πληθαίνουν και περιπλέκονται, από τη στιγμή που προστίθεται δίπλα της ο επιθετικός προσδιορισμός "παιδική". Είναι δύσκολο να ορισθεί με ακρίβεια η σημασία της Παιδικής λογοτεχνίας, το νόημα της διαφέρει από εποχή σε εποχή και από πολιτισμό σε πολιτισμό. Οι προσπάθειες ορισμού που περιγράφουν το πεδίο αναφοράς της βρίσκουν πρόσφορο έδαφος σε σχέση με εκείνες που περιγράφουν το περιεχόμενό της (Κανατσούλη, 2007)

Ο όρος παραμένει ρευστός και ευμετάβλητος για δυο λόγους, από τη μια πλευρά συνδέεται με τη μεταβαλλόμενη έννοια της παιδικής ηλικίας μέσα στο χρόνο και από την άλλη πλευρά ορίζεται συνήθως συγκριτικά σε σχέση με τη λογοτεχνία ενηλίκων, η οποία για διάφορους λόγους διατηρεί απέναντι της θέση ισχύος. (Παράσχου –Χατζηδημητρίου, 2008)

2.3 Είδη Παιδικής Λογοτεχνίας

Η παιδική λογοτεχνία απαρτίζεται από διάφορα είδη όπως το παραμύθι, την ποίηση, ο μύθος, η μικρή ιστορία, τα κόμικς, τα παιδικά περιοδικά, τα βιβλία γνώσεων, το παιδικό διήγημα και το παιδικό μυθιστόρημα. Τα δύο τελευταία είδη απευθύνονται σε μεγαλύτερες ηλικίες παιδιών. Η αξία και η ιστορία του κάθε είδους είναι ξεχωριστή και μακροχρόνια και δε μπορούν να καλυφθούν στο εύρος τους με τη παρούσα εργασία., καθώς έχουν γίνει εκτενής αναφορές και μελέτες για το κάθε είδος ξεχωριστά. Παρακάτω θα γίνει αναφορά σε κάποια βασικά στοιχεία του κάθε είδους ξεχωριστά.

Παραμύθι

Το παραμύθι αποτέλεσε τροφό γενεών και ως τις μέρες μας αποτελεί τον καθρέφτη, ως ένα σημείο, του κοινωνικού γίνεσθαι. Είναι μια λαϊκή αφήγηση που χαρακτηρίζεται ως φανταστική, διδακτική, ευτράπελη και με γνωρίσματα το διηγηματικό πλάτος και την έντεχνη διήγηση. Κινείται στη σφαίρα του ονείρου και του φανταστικού, έξω από τη λογική, το χώρο και το χρόνο και χαρακτηρίζεται από αχαλίνωτη φαντασία, το υπερλογικό, το όνειρο, τη μαγεία, το υπεροπτικό, τη σύγκρουση, τη πρόθεση να διασκεδάσει, και στη παγκοσμιότητα. Στα παραμύθια τα πρόσωπα και οι καταστάσεις παρουσιάζονται μέσα από ακραίες καταστάσεις ή θα είναι πολύ μεγάλα ή πολύ μικρά, η πολύ ωραία ή πολύ άσχημα και οι ήρωες είτε θα είναι θεόρατοι είτε μικροσκοπικοί, ή πολύ κακοί ή πολύ κακοί. Γενικά τα παραμύθια κινούνται πέρα από φυσικούς νόμους με κύριο στοιχείο την υπερβολή. διαχωρίζεται σε λαϊκό και έντεχνο ή αλλιώς σε παραδοσιακό και σύγχρονο. Ο διαχωρισμός αυτός οφείλεται στις κοινωνικοπολιτισμικές εξελίξεις που επήλθαν στις ανθρώπινη ζωή με την πάροδο των χρόνων. Σκοπός του είναι να τέρψει σε αντίθεση με το μύθο που σκοπό έχει τη διδαχή. Αλλά είτε παραδοσιακό είτε σύγχρονο σκοπός του πέρα από την τέρψη είναι η διέγερση της φαντασίας, η καλλιέργεια μιας ενεργητικής και άγρυπνης πανανθρώπινης συνείδησης ,χωρίς να αποτελεί να αποτελεί ηθικό δίδαγμα. (Αναγνωστόπουλος 1987, Δελώνης 1990, Αναγνωστόπουλος 1999, Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992 ,Βαλάση 2001, Κανατσούλη, 2007)

Η παιδαγωγική διάσταση του παραμυθιού σε διεθνές επίπεδο είναι αμφιλεγόμενη. Υποστηρίζεται πως υπάρχουν μέσα τους σκληρές περιγραφές, και βιαιότητες οι οποίες μπορεί να δημιουργήσουν άγχη και φοβίες στο παιδί αλλά και να καλλιεργήσουν και κάποιες προκαταλήψεις απέναντι σε πρόσωπα. Επίσης ο κόσμος των παραμυθιών δεν ανταποκρίνεται στη πραγματικότητα και δίνει μια παραμορφωτική εικόνα του κόσμου παρουσιάζοντας μια ουτοπία αποπροσανατολίζοντας το παιδί από τη πραγματική καθημερινότητα και οδηγώντας το στην υπερβολή, το άγχος και το παράλογο. Υποστηρίζεται από την άλλη πλευρά πως τα παραμύθια χρήζουν παιδαγωγικής αξίας πως το παιδί μπορεί να κερδίσει θάρρος, αισιοδοξία για το μέλλον αυτοπεποίθηση και αντιστάσεις στο κακό, το άδικο, το άσχημο κ.α. Ακόμη μέσα από το παραμύθι καλλιεργείται η φαντασία, η κριτική ικανότητα, η συμπεριφορά και ευαισθητοποιείται απέναντι στην ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ισότητα. Και οι δύο πλευρές παρουσιάζουν ισχυρά επιχειρήματα, όμως η παιδαγωγική αξία του παραμυθιού δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ούτε με υστερία αλλά ούτε και με αισιοδοξία αλλά με έναν σκεπτικισμό ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη, την ατομικότητα, τη δεκτικότητα και τον ψυχισμό των παιδιών, ειδικά όταν πρόκειται για αφήγηση τους, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί. (Δελώνης, 1990, Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992)

Ποίηση

Η ποίηση για παιδιά κινούνταν στους δρόμους του διδακτισμού, της πνευματικής νάρκωσης και του καθωσπρεπισμού ωστόσο ο Α. Πάλλης με το έργο που προσέφερε, άλλαξε τους προσανατολισμούς τους στόχους και την ιδεολογία που υπηρετούσε. Κατά βάση η ποίηση ήταν μια προφορική τέχνη που έδινε ιδιαίτερη βαρύτητα στην υλική υπόσταση της λέξης, κάτι που αποκτά ιδιαίτερη αξία και για την παιδική ποίηση καθώς το παιδί διαμορφώνει σταδιακά την ηχητική και υλική σχέση με την ακουστική αξία των λέξεων. Η ποίηση για τα παιδιά είναι ένα παιχνίδι καθώς η χρήση των λέξεων γίνεται με διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι έχουν συνηθίσει να τις χρησιμοποιούν ενήλικες και παιδιά. Η επαφή του παιδιού με το ποίημα δεν πρέπει να είναι επιπόλαιη και μηχανική αλλά βιωματική και αισθητική και αυτό εξαρτάται από την προετοιμασία που εξασφαλίζεται κατά τη βρεφική και παιδική ηλικία, από την ποιητική ατμόσφαιρα που δημιουργείται στην οικογένεια και τον εμπνευσμένο δάσκαλο. Αποτελεί σημείο εκκίνησης της λογοτεχνικής παιδείας του ανθρώπου. Από τη μία πλευρά συμβάλλει στη δημιουργία της ρυθμικής ενέργειας και από την άλλη πλευρά συμβάλλει στην έννοια της χαλαρότητας. Μέσα από την πρόσληψη του ποιητικού κειμένου οι μικροί αναγνώστες ανακαλύπτουν, προβληματίζονται, ερμηνεύουν σημασίες και νοήματα ενώ ταυτόχρονα ανακατασκευάζουν την αντίληψή τους για

την ουσία των πραγμάτων και των λέξεων. Επίσης ενυπάρχει μέσα της η έννοια της προχωρημένης ευφυΐας και με τη χρήση της μεταφοράς οι αφηρημένες έννοιες οπτικοποιούνται και προσωποποιούνται. Ο διαχωρισμός της γίνεται σε δημοτική, έντεχνη και σύγχρονη ποίηση (Δελώνης, 1990· Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992· Αναγνωστόπουλος, 1987 ·Κανατσούλη, 2007· Καρακίτσος, 2013)

Μύθος

Μύθος θα μπορούσε να είναι ένας λόγος όπου υπάρχει σύνδεση του πραγματικού και του φανταστικού και ο διαχωρισμός του είναι δύσκολος ή μια αλληγορική διήγηση με διδακτικό περιεχόμενο. Είναι μια παροιμιώδης διήγηση με σκοπό τον παραδειγματισμό και τη διδαχή. Η διαφορά του με το παραμύθι βρίσκεται κυρίως στο σκοπό και την έκταση. Επέδρασε σημαντικά σε κοινωνικά ήθη και συμπεριφορές διότι συμπαθεί το βασανισμένο πολίτη, ασκεί κοινωνική κριτική χτυπώντας την αδικία, τις βαναυσότητες και την κοινωνία των κρατούντων, γι αυτό άλλωστε απέκτησε και διαχρονική ισχύ. Η διάκριση τους μπορεί να γίνει σε παροιμιακούς, κοσμογονικούς, κοινωνικούς και διδακτικούς. Τους τελευταίους δύο αιώνες έχει τεθεί το πρόβλημα εάν ο άνθρωπος χρειάζεται το μύθο, κάτι που απαντήθηκε και θετικά και αρνητικά. Από τη μία πλευρά λέγεται πως χάρη στο μύθο διαιωνίσθηκαν αξίες, πρόσωπα, θρησκείες, πρότυπα ιδέες και κοσμοϊστορικά γεγονότα και από την άλλη κυριαρχεί η απομυθοποίηση των πραγμάτων, όμως θεωρείται αβάσιμο πως στη σύγχρονη δεν υπάρχουν μύθοι καθώς κατασκευάζονται νέοι μύθοι οι οποίοι μπορεί να στηρίζουν θρησκείες και στερεώνουν πολιτικές επιλογές, το ποδόσφαιρο τη μηχανή κ.α με τη μέθοδο του marketing αποτελώντας τους σύγχρονους μύθους του ανθρώπου. Στη παιδική λογοτεχνία οι μύθοι κατείχαν σημαντικό ρόλο αφού στήριζαν την ισχνή παραγωγή πρωτότυπων έργων για πολλές δεκαετίες, με γνωστότερους του μύθους του Αισώπου. Οι μύθοι είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο και αυτή η παγκοσμιότητα συχνά μεταφέρεται και στο περιεχόμενό τους. Οι μύθοι δεν υπακούν στους κανόνες και τις συμβάσεις που θέτουν η λογική και η πραγματικότητα, είναι μια κατασκευή της συνείδησης μπροστά στην αδυναμία του ανθρώπου να εξηγήσει τον κόσμο γύρω του. (Δελώνης, 1990 ·Αναγνωστόπουλος, 1987· Βαλάση, 2001 ·Κανατσούλη, 2007)

Μικρή Ιστορία

Η μικρή ιστορία αποτελεί ένα νέο είδος και πολλές φορές συγχέεται με το παραμύθι αλλά δεν είναι ούτε διήγημα ούτε παραμύθι, αν και υποστηρίζεται πως κινείται ανάμεσα στα δύο αυτά είδη έχοντας τα δικά της χαρακτηριστικά και τη δική της ιδιοτυπία. Στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία θεωρείται ως ένα σύγχρονο παραμύθι που τοποθετείται πάντα στο παρόν και δε μιλά με σύμβολα, χωρίς αυτά να είναι απόλυτα. Διαχωρίζεται σε μικρές ιστορίες για μεγάλα και μικρά παιδιά, η έκτασή της είναι το κύριο χαρακτηριστικό της αφού δε ξεπερνάει τις τρεις σελίδες στο σύνολό της ο χρόνος και ο τόπος, και οι έννοιες που χρησιμοποιούνται είναι συγκεκριμένα. Υπάρχει η παρουσία συμβολισμών και η χρήση της γλώσσας είναι αντίστοιχη με την αντιληπτικότητα του παιδιού. Ο διδακτισμός γίνεται αντιληπτός αλλά υπάρχει ο φόβος ότι μπορεί να γίνει ενοχλητικός και στη δομή της είναι απαραίτητο να υπάρχει αρχή, μέση και τέλος. Η μικρή ιστορία είναι λοιπόν μια σύντομη διήγηση, η οποία κινείται στα πλαίσια της ρεαλιστικής καθημερινότητας και δίνει μια εικόνα ζωής από το κόσμο του παιδιού με αφαιρετικό λόγο αλλά συγχρόνως προσιτό στην αντιληπτικότητα του παιδιού, οικείο, άμεσο και συγκεκριμένο. (Δελώνης, 1990· Παπανικολάου& Τσιλιμένη, 1992 ·Κανατσούλη, 2007)

Κόμικς

Ο όρος κόμικς αναφέρεται σε εικονογραφημένες ιστορίες που συνοδεύεται από μια σειρά στενά συνδεδεμένων σκίτσων, είναι ξενόφερτος αλλά οι ρίζες έχουν μακραίωνη ιστορία. Είναι δηλαδή εικονογραφημένα έντυπα με υποτυπώδη κείμενα και το περιεχόμενό τους αφορά ιστορίες δράσης Έχουν δεχθεί αρκετή κριτική, διότι θεωρείται πως η πρόσληψη μηνμάτων γίνεται χωρίς να χρειάζεται η ανάγνωση κάτι που ατροφεί την αναγνωστική διαδικασία και τη κριτική σκέψη. (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988· Κανατσούλη, 2007).

Παιδικά περιοδικά

Παιδικό περιοδικό είναι κάθε έντυπο που εκδίδεται σε τακτά χρονικά διαστήματα προσφέρει στα παιδιά ψυχαγωγία έντιμη πληροφόρηση και συγχρόνως ικανοποιεί τα ενδιαφέροντα και τις πνευματικές ανάγκες των παιδιών, οικοδομεί την ηθική, εθνική και κοινωνική τους συνείδηση και συμβάλει στην ανάπτυξη του αισθητικού, γλωσσικού και κοινωνικού τους κριτηρίου. Προβάλλει τη ταυτότητα της εποχής του και τα κοινωνικά, ιδεολογικά, πολιτιστικά, παιδαγωγικά πιστεύω, που υποστηρίζονται από τη μεγαλύτερη μερίδα της κοινωνίας, ενώ κάποιες φορές μπορεί να

λειτουργεί ανταγωνιστικά προς την αντίθετη ιδεολογία μιας άλλης κοινωνικής μερίδας (Δελώνης, 1990 ·Κανατσούλη, 2007)

Εικονογραφημένα παιδικά βιβλία

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αποτελεί κατηγορία του παιδικού βιβλίου. Ως κατηγορία του, διαθέτει τη δική του δυναμική και αυτοτέλεια, χάρη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το διέπουν. Τα εικονογραφημένα θεωρούνται η πρώτη αναγνωστική εμπειρία ενός παιδιού. Το γεγονός οδήγησε στη θεωρητική, ερευνητική και γενικότερα επιστημονική του μελέτη. Η επίδραση της εικόνας και κειμένου στον αναγνώστη είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που αύξησαν το ενδιαφέρον γύρω από το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, αναδεικνύοντας τη σπουδαιότητα του (Οι τελευταίες δύο δεκαετίες χαρακτηρίζουν είναι εκείνες που χαρακτηρίζουν τα εικονογραφημένα για την εκδοτική τους αύξηση, η οποία έχει επηρεαστεί από πολιτισμικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Η εξέλιξή του μέσα στο χρόνο επίσης επηρεάστηκε και καθορίστηκε από τις προαναφερόμενες συνθήκες και η εκδοτική του αύξηση, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οφείλεται σε οικονομικούς παιδαγωγικούς και τεχνολογικούς λόγους. Ο συμμετρικός συνδυασμός κειμένου και εικόνας ήταν εκείνος που οδήγησε σε νέες εκφραστικές καλλιτεχνικές τάσεις, οι οποίες λειτούργησαν θετικά και προώθησαν την ποιότητα του βιβλίου. (Τσιλιμένη, 2007)

Οι εικόνες ασκούν ευεργετική επίδραση στη παιδική φαντασία. Αυτό συμβαίνει γιατί σπάζουν τη μονοτονία του κειμένου, χαρίζοντας στην ανάγνωση μια άλλη μορφή και συνάμα λειτουργούν ως κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία πολλών νοερών αναπαραστάσεων. Η διαλογική σχέση κειμένου και εικόνας μέσα στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο διαμορφώνουν και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία πρόσληψης του αναγνώστη. Σκοπός των εικόνων σε τέτοιου είδους βιβλία δεν είναι απλά η πληροφόρηση αλλά να αποδώσουν στο κείμενο μια συναισθηματική και αισθητική διάσταση που μπορούν να ανοίξουν νέους δρόμους με ενδιαφέρουσες ιδέες και σκέψεις. Η εικονογράφιση μπορεί να θεωρηθεί ως μια πολυδιάστατη διαδικασία καλλιτεχνικών αναφορών, καθώς μπορεί να συνδέσει την εικόνα με το κείμενο, δηλαδή τη λογοτεχνία αλλά και με άλλες τέχνες, οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τη δημιουργία εικόνων σε ένα λογοτεχνικό κείμενο. Άρα γίνεται λόγος για μία διαθεματική ή διακειμενική προσέγγιση των εικόνων και του λογοτεχνικού κειμένου. (Καλογήρου, 2003)

Στην Ελλάδα τα παιδικά βιβλία χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τα εικονοβιβλία και τα βιβλία με εικόνες. Τα εικονοβιβλία έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα πως η εικονική αφήγηση δεν είναι απαραίτητο να βρίσκεται σε πιστή ακολουθία με τον κειμενικό λόγο. Αντίθετα τα βιβλία με εικόνες προβαίνουν σε επεξήγηση και ενίσχυση του κειμένου ή απλά το διακοσμούν. Κυριαρχεί η άποψη πως τα βιβλία που έχουν εικόνες είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για παιδιά μικρής ηλικίας γιατί ο κειμενικός λόγος γίνεται κατανοητός πιο εύκολα με αυτό τον τρόπο. Έτσι στην εικονογράφηση ενός βιβλίου λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως: η αισθητική ποιότητα των εικόνων, το ύφος των εικόνων πρέπει να συνάδει με το πνεύμα του κειμένου, η ισορροπία μεταξύ κειμένου και εικόνας, οι χαρακτήρες πρέπει να είναι αναγνωρίσιμοι και να συμφωνούν με τις περιγραφές του βιβλίου, η θέση της εικόνας στη σελίδα, οι εικόνες να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες και στις γνωστικές ικανότητες των παιδιών, η έξαψη και η πρόκληση του ενδιαφέροντος μέσα από τη δυσκολία, η αποφυγή ζωγραφικών κλισέ και στερεοτύπων, σεβασμός στις ζωγραφικές συμβάσεις, η σχέση μεγέθους στην απεικόνιση των ηρώων(πάχος γραμμών, προοπτική κ.α.) , η οπτική γωνιά γίνεται φανερή μέσα από τις εικόνες και τέλος η βαρύτητα του βιβλίου με εικόνες δίνεται στη πρώτη και τη τελευταία σελίδα του βιβλίου(Αναγνωστόπουλος, 2003, Κανατσούλη, 2007). Τέλος το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο είναι ένα μέσο που βοηθάει τα παιδιά να εμπλουτίσουν τη φαντασία τους να εξοικειωθούν με τη πραγματικότητα, να ψυχαγωγηθούν και να συναντηθούν με διάφορες μορφές τέχνης. (Τσιλιμένη, 2007).

Βιβλία γνώσεων

Τα βιβλία που διαβάζονται από τα παιδιά διαχωρίζονται σε λογοτεχνικά βιβλία και βιβλία γνώσεων . Τα βιβλία γνώσεων συνδυάζουν την τέχνη με τη γνώση προ προσφέροντας ευχαρίστηση στο αναγνωστικό κοινό. Για πολλά χρόνια αποτελούσαν πηγή για τη διάδοση της γνώσης σε όλες τις ηλικίες. Παρουσιάζουν δεδομένα, εξηγήσεις, παρατηρήσεις, περιγραφές, με στόχο να βοηθήσουν να παιδιά να γνωρίσουν έννοιες που διέπουν το φυσικό και κοινωνικό κόσμο. (Βαλάση, 2001· Κανατσούλη, 2007)

Μυθιστόρημα

Το παιδικό μυθιστόρημα είναι ένα είδος πεζού λόγου και μεγάλης έκτασης με πραγματικά η φανταστικά γεγονότα. Συνήθως τα περισσότερα γεγονότα είναι προϊόν μυθοπλασίας αλλά μπορεί να συνοδεύονται και από βιώματα ή μνήμες. Βασικά χαρακτηριστικά του αποτελούν η άνετη εξέλιξη και πλοκή, η επιτυχημένη διάπλαση χαρακτήρων, η σύνδεση φαντασίας και

πραγματικότητας, το ύφος και η παραστατική δύναμη της περιγραφής. Επίσης χαρακτηρίζεται ως ένα κυκλικό, σφαιρικό και συνθετικό είδος της πεζογραφίας. Η συγγραφή του απαιτεί αφηγηματικό ταλέντο, πολύπλευρη πείρα της ζωής, συγγραφικό ήθος, γνώση ψυχολογίας και ιδιαίτερα εξελικτικής, ισόρροπη ανάπτυξη φαντασίας – πραγματικότητας, συνδυαστική φαντασία. Ο διαχωρισμός του παιδικού μυθιστορήματος γίνεται σε κοινωνικοπολιτικό, ιστορικό, ηθογραφικό, επιστημονικής φαντασίας, περιπέτειας, θρησκευτικό. Το μυθιστόρημα αποτελεί μια αληθινή τυπογραφία της πραγματικής ζωής με ποικιλία χαρακτηριστικών, δαιδαλώδη - μεγαλειώδη πλοκή και αφθονία επεισοδίων. (Βαλάση, 2001 · Δελώνης, 1990·Κανατσούλη, 2007)

Διήγημα

Το παιδικό διήγημα είναι μια σύντομη ιστορία ακόμη και αν προέρχεται από την πραγματικότητα δε παύει να κινείται στο κόσμο του φανταστικού και το περιεχόμενό του βασίζεται σε μια ανάμνηση, ένα περιστατικό, μια εντύπωση, ένα όνειρο, δηλαδή στη σύλληψη κάποιου μοναδικού γεγονότος και στην οικονομία των μέσων του. Η έκτασή του βρίσκεται σε συνάρτηση με τη πρόθεση του συγγραφέα για τη δημιουργία μιας εντύπωσης που πρέπει να προβληθεί με μία μόνο φορά. Η αξία του βρίσκεται στην υποβλητική και πειστική ατμόσφαιρα που δημιουργείται χάρη στην επιδέξια χρήση του λόγου. Η σύγχρονη διηγηματική παιδική θεματογραφία έχει αποβάλει τις ηθικές διδακτικές προτάσεις και το συγκαταβατικό ύφος, λείπει από τα στοιχεία η χιουμοριστική και ευτράπελη διάθεση, εμφάνιση πολλών διηγημάτων με αναφορές στη θάλασσα και στη κατοχή, παρουσιάζουν έναν παιδοκεντρικό χαρακτήρα και το ηθογραφικό διήγημα παύει να χαρακτηρίζεται από άνθηση. (Αναγνωτόπουλος,1999·Βαλάση 2001· Κανατσούλη, 2007).

2.4 Άξονες

Πλοκή: Η εξέλιξη των γεγονότων και η ακολουθία αυτών, που συμβάλουν ουσιαστικά στο στήσιμο της ιστορίας είναι η πλοκή. Η επιτυχία της βασίζεται στην αγωνία που περιγράφεται για την έκβαση της περιπέτειας του ήρωα και στο τρόπο με τον οποίο προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη για τη συνέχεια της ιστορίας. Το σασπένς θεωρείται στοιχείο επιτυχίας, αν και τα μικρά παιδιά νιώθουν ικανοποίηση, όταν αναγνωρίζουν παρόμοιες υποθέσεις από άλλα βιβλία που ξέρουν. Μια πλοκή ενός παιδικού βιβλίου μπορεί να είναι προβλέψιμη αλλά και παντελώς άγνωστη ή απρόβλεπτη.

Χαρακτήρες: Η παρουσίαση των ανθρώπινων χαρακτήρων, δηλαδή των προσώπων που δρουν μέσα σε μια ιστορία είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη πλοκή της. Όμως ο κάθε χαρακτήρας έχει τα δικά του στοιχεία που τον κάνουν να ξεχωρίζει (επιθυμίες, κίνητρα, προθέσεις) και αποκαλύπτονται κατά της τη διάρκεια της εξέλιξης μέσα από αυτά. Οι ανεπτυγμένοι χαρακτήρες είναι τα κεντρικά πρόσωπα ενώ οι λιγότεροι ανεπτυγμένοι χαρακτήρες είναι οι κομπάρσοι. Βέβαια σε ορισμένα λογοτεχνικά έργα οι χαρακτήρες ακόμα και οι πρωταγωνιστικοί δεν αναπτύσσονται σκόπιμα. Τα λογοτεχνικά πρόσωπα μπορεί να είναι είτε φανταστικά είτε πραγματικά, να ενεργούν και να εκφράζονται. Η επιλογή του φύλου, η καταγωγή και η κοινωνική θέση των ηρώων έχουν μεγάλη σημασία και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Επίσης οι χαρακτήρες πρέπει να είναι αληθινοί για τον ίδιο το συγγραφέα, να είναι ολοκληρωμένοι, πραγματικοί με ελαττώματα και προτερήματα.

Θέμα: Εκείνος ο άξονας που αναφέρεται στα νοήματα του κειμένου είναι το θέμα. Υπάρχει το προφανές κεντρικό θέμα της ιστορίας αλλά υπάρχουν και άλλες ιδέες που δε κυριαρχούν τόσο ή είναι δευτερεύουσες. Επίσης σε κάθε λογοτεχνικό έργο δεν είναι όλα τα θέματα ξεκάθαρα και φανερά. Όλες οι ιστορίες έχουν έναν θεματικό πυρήνα που μπορεί να είναι μια ιδέα, μια παρατήρηση, ένα τυχαίο περιστατικό, ένα γεγονός. Η επιλογή ενός θέματος είναι υποκειμενική υπόθεση και απαιτεί γνώσεις και έρευνα. Επίσης δεν υπάρχουν θέματα που απαγορεύονται για γράψει κάποιος για παιδιά αρκεί να είναι προσεκτικός ως τον τρόπο που θα χρησιμοποιήσει για να επιτύχει τη παρουσίαση του θέματος, χωρίς βέβαια να παρουσιάζει μόνο την άσχημη του, άλλωστε τα παιδιά έρχονται καθημερινά σε επαφή με ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα από τα διάφορα μέσα. Βέβαια υπάρχει και ο κίνδυνος τα παιδιά να αναλώνονται, λόγω κακού διδακτικού

χειρισμού, στην αναζήτηση νοημάτων και να χάνουν άλλες ποιότητες του λογοτεχνικού κειμένου όπως τη νοερή κατασκευή εικόνων και η επεξεργασία γλώσσας.

Δομή: Η δομή ορίζεται με βάση τους τρόπους με τους οποίους συνδέονται τα διάφορα μέρη του κειμένου ή τα μοτίβα όπως αλλιώς ονομάζονται. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνονται θα μετρήσει θετικά ή αρνητικά για το ίδιο το έργο και για τη λογοτεχνική του ποιότητα. Η συνιστά τη σειρά που παρουσιάζονται τα μοτίβα αλλά ίσως περιλαμβάνει και μοτίβα που απουσιάζουν.

Οπτική γωνία: Ο τρόπος που επιλέγει ο συγγραφέας να αφηγηθεί τα γεγονότα είναι η οπτική γωνία. Στα λογοτεχνικά έργα εκτός από τον πραγματικό συγγραφέα που έγραψε το έργο, μπορεί να υπάρχει και ένας συγγραφέας μέσα σ αυτό. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με τον αναγνώστη. Ο αναγνώστης και ο συγγραφέας που διαφαίνονται μέσα στο λογοτεχνικό έργο μπορούν να συμβάλουν σημαντικά το συλλογισμό του πραγματικού αναγνώστη. Η διήγηση της ιστορίας αποκτά διαφορετικό χρωματισμό όταν είναι σε πρώτο ή τρίτο πρόσωπο. Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο προσδίδει στο έργο έναν τόνο προσωπικό, ενώ σε τρίτο ένα ύφος πιο αντικειμενικό και ο αφηγητής παρουσιάζεται ως παντογνώστης

Σκηνικό: Ο τόπος και ο χρόνος εξέλιξης μια ιστορίας ορίζουν το σκηνικό της ιστορίας. Ο χρονικός και τοπικός προσδιορισμός αποτελούν βασικά στοιχεία μιας ιστορία. Με το χρόνο προσδιορίζεται ή η εποχή η ημέρα η χρονολογία . Η ιστορία μπορεί να έχει τη διάρκεια στιγμών, ωρών, βδομάδων μηνών ή και χρόνων κάτι που καθορίζεται από το θέμα και το είδος της και δήλωση του χρόνου γίνεται με ή με ιστορικούς χρόνους ή με δραματικό ενεστώτα. Με το χώρο προσδιορίζεται ο τόπος και το περιβάλλον εξέλιξης της ιστορίας και οι περιγραφές του πρέπει να δίνονται μέσα και από τις πέντε αισθήσεις, γεύση, όραση ακοή, αφή, οσμή αλλά προβάδισμα δίνεται στην όραση και την ακοή. Ο χώρος και χρόνος δίνουν τις διαστάσεις και τα πλαίσια μέσα στα οποία κινείται η ιστορία, η μεταξύ τους σχέση τηρείται ως το τέλος της ιστορίας και βοηθάει τους πρωταγωνιστές να εκφραστούν με διαφορετικό τρόπο και έμμεσα να ερμηνευτούν. Επίσης ο χώρος ανάλογα την εποχή έχει διαφορετικό ύφος και χαρακτήρα. Γενικά τα δύο αυτά στοιχεία είναι τα αναγκαία πλαίσια μέσα στα οποία ο συγγραφέας θα ζωντανέψει τα λογοτεχνικά πρόσωπα και την εποχή τους. (Αναγνωστόπουλος, 1987 ·Κανατσούλη, 2007)

2.5 Η προσφορά της παιδικής λογοτεχνίας

Ο χαρακτήρας των πρώτων λογοτεχνημάτων ήταν διδακτικός και οι λογοτέχνες απέβλεπαν στην εθνική, θρησκευτική και ηθική διαπαιδαγώγηση της νεολαίας. Αυτός ο διαπληκτισμός με το πέρασμα των χρόνων άρχισε να υποχωρεί και έδωσε τη θέση του στο ύφος και στο ήθος της παιδικής λογοτεχνίας απαλλαγμένο από μεγαλοστομίες, δοξασίες και αφορισμούς. Έπειτα στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας επικράτησε μία αισθητική κίνηση ενώ η σύγχρονη θεματική της στηρίχτηκε σε έναν ανθρωπιστικό ρεαλισμό που αντιμετώπιζε και εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το παιδί ως μια αυτοδύναμη προσωπικότητα και ελπίζει να βοηθήσει τα παιδιά να βρουν το δικό τους δρόμο (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988)

Όταν κάποιος απευθύνεται σε παιδιά είτε γίνεται με το προφορικό λόγο είτε με το γραπτό είναι δύσκολο και όλοι είναι γνώστες αυτού (συγγραφείς, γονείς, εκπαιδευτικοί). Η παιδική λογοτεχνία κρύβει μέσα της μια δύσκολη επικοινωνία καθώς το αναγνωστικό κοινό της είναι ανώριμο, περίεργο, εύπιστο και εξαρτημένο από ενήλικες. Αυτό σημαίνει πως ένας συγγραφέας που γράφει για παιδιά είναι συνάμα παιδαγωγός και ψυχολόγος και πως η παιδική λογοτεχνία αποτελεί ένα ιδιότυπο είδος τέχνης, χωρίς να χάνεται η ευχαρίστηση που νιώθουν οι αναγνώστες με την ανάγνωση ή αφήγηση του λογοτεχνικού κειμένου. (Αναγνωστόπουλος, 1987)

Σαν ιδιαίτερος κλάδος της Λογοτεχνίας, η Παιδική Λογοτεχνία και το κοντά σ αυτή το παιδικό βιβλίο με την αισθητική τους αξία θα μπορούσαν να συμβάλουν στη κατανόηση των άλλων ανθρώπων, στη σταδιακή αναγνώριση των μελλοντικών ευθυνών και στη καλλιέργεια του φιλειρηνικού πνεύματος. (Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, 1990)

Εξάλλου η παιδική λογοτεχνία είναι μια μορφή παιδείας κάτι που σημαίνει πως απαρτίζεται απ όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά της παιδείας είτε πρόκειται για αρετές είτε για κινδύνους και πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα η σπουδαία προοπτική που της ανοίγει η επίγνωση πως απευθύνεται σε παιδιά. Η ένταξη της στην ευρύτερη ζωή των παιδιών πρέπει να γίνεται με φυσιολογικό τρόπο και να επηρεάζει στοιχεία αυτής, όμως η δημιουργία της απαιτεί γνώση και ευαισθησία, δεν είναι τυχαίο πως σπουδαίοι λογοτέχνες δεν έγραψαν παιδική λογοτεχνία διότι δεν είναι εύκολη υπόθεση να απευθύνεσαι σε παιδιά. Η προσφορά της ρυθμίζεται σύμφωνα με την ηλικία των παιδιών και κατά συγκεκριμένες συνθήκες αλλά και βασισμένη στη βασική αρχή της απλότητας, κάτι που συνεπάγεται πως ο φορέας και οι συνθήκες προσφοράς της παιδικής είναι

ελικρινή, φυσιολογικά και ρυθμισμένα με έναν τρόπο ώστε να πραγματοποιείται μια αγωγή με βάση τη φύση και τη ζωή των παιδιών. (Σκαρίτσης, 1990)

Η παιδική λογοτεχνία μπορεί να συμβάλει στη διάπλαση του παιδιού γι αυτό και πρέπει να θέτει υψηλούς στόχους, οι οποίοι θα υλοποιηθούν μέσα από το κάλεσμα όλων εκείνων που έχουν τις δυνατότητες να συμβάλουν. Η διάπλαση του παιδιού πραγματώνεται μέσα από τα βιβλία, τα οποία λειτουργούν σαν οχήματα και εκφραστές ιδεών, μέσα από ένα λογοτεχνικό έργο παρουσιάζονται διάφορες θέσεις και αντιλήψεις, όχι με κηρύγματα και διδαχή αλλά με τις ενέργειες και πράξεις των ηρώων. Αυτή η ιδεολογική προσέγγιση βοηθάει τα παιδιά να προσανατολιστούν και να δημιουργήσουν τα δικά τους αξιολογικά κριτήρια, το δρόμο τους και τη φιλοσοφία της ζωής τους. Οι ιδέες αυτές δεν επιβάλλονται αλλά υποβάλλονται αθόρυβα, αβίαστα και με υψηλό αίσθημα ευθύνης. (Αναγνωστόπουλος, 1987· Δελώνης, 1990)

Γενικά η λογοτεχνία και ειδικότερα η παιδική λογοτεχνία επηρεάζει τον άνθρωπο σε διάφορους τομείς της προσωπικότητάς του. Κινητοποιεί τη φαντασία του, αναπτύσσει την ευαισθησία του, παρέχει αξίες, ιδανικά, πρότυπα δράσης και συμπεριφοράς, ασκεί την αυτοσυγκέντρωση, πράγμα σημαντικό για την πνευματική πειθαρχία, ευαισθητοποιεί για κοινωνικά ζητήματα και δίνει στον αναγνώστη την ευκαιρία να προβεί σε μία διαδικασία στοχασμού, εξοικειώνει τα άτομα με τη γλώσσα καθώς χαρίζει πλούτο λέξεων και εννοιών, το υλικό σώμα του βιβλίου (τυπογραφική εμφάνιση, εικονογράφηση) λειτουργεί ως καλλιτεχνική παιδεία και αναπτύσσει τα αισθητικά κριτήρια του αναγνώστη και η χαρά που προσφέρει μπορεί να οδηγήσει στην αναγνωστική συνήθεια κάτι που μπορεί να αποτελέσει λύση σε συνθήκες θλίψης, στέρησης, μοναξιάς και να λειτουργήσει ως όπλο για την κατάκτηση της γνώσης, της κριτικής σκέψης, του στοχασμού (Βαλάση, 2001)

Η επιστημονική μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας αποτελεί επιτακτική ανάγκη καθώς λειτουργεί σαν ανάπλαση, αναδιήγηση και προφητική διείσδυση στην ιστορική εξέλιξη και σαν την πιο δυναμική έκφραση των αιτημάτων μιας εποχής μαζί με άλλες μορφές τέχνης (ζωγραφική, μουσική, αρχιτεκτονική, θέατρο, γλυπτική). Επίσης συμβάλει σημαντικά στη παιδεία του ανθρώπου και λειτουργεί σα θεμέλιο αυτής διότι τα παιδικά λογοτεχνικά κείμενα ανοίγουν φωτεινά παράθυρα για τη θέαση του ωραίου και της ομορφιάς που περικλείει τη ζωή. Αυτό είναι μια παγκόσμια επιταγή για τη παιδική λογοτεχνία καθώς οδηγεί τα παιδιά στην αντίληψη πως όλοι οι λαοί πέρα από τις διαφορές τους επιθυμούν την ελευθερία, το καλό, το δίκαιο. Στόχος της λοιπόν είναι η δημιουργία μιας πανανθρώπινης συνείδησης. Η παιδική λογοτεχνία σαν αυτόνομη λογοτεχνική παρουσία συμμετέχει στην έκφραση και στις προοπτικές που προβάλλουν τα αιτήματα μιας εποχής. (Αναγνωστόπουλος, 1999· Αναγνωστόπουλος, 2001).

2.6 Παιδική λογοτεχνία και εκπαίδευση

Η παρουσία της λογοτεχνίας στο χώρο της εκπαίδευσης για πολλά χρόνια είχε χαρακτήρα χρησιμοθηρικό και πρακτικό. Οι εθνικοί- φρονηματιστικοί σκοποί υποβάθμιζε την επαφή με τη λογοτεχνία σε μέσον και όχι σε αυτοσκοπό. Ακόμη όμως και στη σύγχρονη εποχή το λογοτεχνικό κείμενο νοθετεί και διδάσκει φανερά ή διακριτικά υπηρετώντας φαινόμενα και καταστάσεις αλλά μακριά από οτιδήποτε μοιάζει λογοτεχνικό. Τέτοιους είδους καταστάσεις που επικρατούσαν και συνεχίζουν σε κάποιο βαθμό να επικρατούν ορίζουν την ανάγκη της δυναμικής εισαγωγής του ακέραιου λογοτεχνικού βιβλίου στο χώρο της εκπαίδευσης με την ουσιαστική αξιοποίηση από έναν αφηγητή -αναγνώστη νηπιαγωγό, έναν συναγωνιστή δάσκαλο και έναν φιλόλογο σύμβουλο. Αποτελεί έργο δύσκολο, σε καιρούς που ευνοούν όλο και λιγότερο την ανάγνωση, αλλά όχι ακατόρθωτο αν η όλη διαδικασία στηριχτεί στη συνεργασία. (Ζέρβου, 2002)

Ένας δάσκαλος έχει χρέος να βοηθήσει τους μαθητές του να ανακαλύψουν το Ωραίο ώστε να μη δέχονται παθητικά μηνύματα Τέχνης, αλλά πρώτα να το συνειδητοποιήσει πρώτα ο ίδιος συνέχεια να μεταδώσει στους μαθητές του πως η Τέχνη ευρύτερα και η Λογοτεχνία ειδικότερα, δεν είναι μάθημα αλλά μορφωτικό αγαθό που οδηγεί στη βαθύτερη αίσθηση της πνευματικής και ψυχικής ολοκλήρωσης. Η παιδική λογοτεχνία περιλαμβάνει μέσα της τα στοιχεία της ψυχαγωγίας και της ελευθερίας ενώ το σχολείο εν μέρει το στοιχείο του καταναγκασμού, φαίνεται σαν λειτουργούν σαν αλληλοσυγκρουόμενα και αλληλοαναιρούμενα, όμως η συνύπαρξη τους μπορεί να δώσει θετικά αποτελέσματα. Η σχέση Παιδικής Λογοτεχνίας και σχολείου οδηγεί σε τρεις άξονες αναφοράς

- Τα θεμέλια για μια νέα ελληνική πολιτιστική άνοιξη μέσα σε πολιτιστικά πλαίσια
- Τη διαμόρφωση μιας προοδευτικής εθνικής κουλτούρας μέσα από τον προσανατολισμό της σκέψης σε σύγχρονες ιδέες και ρεύματα.
- Τη καλλιέργεια της συνείδησης ώστε να οδηγήσει στο άνοιγμα νέων οριζόντων

Όμως διαπιστώθηκε πως η Παιδική Λογοτεχνία μέσα στο σχολείο περνάει στα παιδιά με τρόπο μηχανιστικό δηλαδή οι εκπαιδευτικοί τη θεωρούν ένα ακόμη μάθημα ή δεν έχουν την κατάλληλη κατάρτιση να τη χειριστούν ή προβαίνουν σε ατελείωτες αναλύσεις και έτσι δημιουργείται ένα σύνδρομο απώθησης προς τα λογοτεχνικά κείμενα. Για να μπορέσει να αποφευχθεί αυτή η

κατάσταση ή να βελτιωθεί ώστε να υπάρξει Λογοτεχνική Αγωγή στο χώρο του σχολείου οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν υπόψη τα εξής:

- Να αποφεύγουν τη μετατροπή της Λογοτεχνικής Αγωγής σε ένα ακόμη μάθημα αλλά να την εξελίσσουν σε κάτι άλλο.
- Να οδηγούν τα παιδιά μέσα από το έργο στο δημιουργό δηλαδή να θέτουν πλαίσια έρευνας και ανακάλυψης
- Να ωθήσουν τα παιδιά στην ανακάλυψη του Ωραίου ώστε να επιτευχθεί η ενεργητική συμμετοχή
- Να βρουν τη χρυσή τομή ανάμεσα στο φανταστικό και πραγματικό στοιχείο της Λογοτεχνίας

Πιο αναλυτικά οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαβάζουν στους μαθητές τους κείμενα με τέτοιο τρόπο ώστε να τους οδηγήσουν στην αναζήτηση λογοτεχνικών κειμένων στις βιβλιοθήκες ή να συνεχίσουν σπίτι τους , να δίνουν τη δυνατότητα συζήτησης πάνω στα κείμενα, να παρέχουν ακουστικό υλικό μέσα από το οποίο θα ακούγεται ο δημιουργός να διαβάζει το έργο του. Έπειτα για την πιο ενεργητική συμμετοχή των παιδιών οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τα βοηθήσουν ώστε να δημιουργήσουν τη δική τους δανειστική βιβλιοθήκη, να προσκαλέσουν έναν συγγραφέα και να συζητήσουν μαζί του για το έργο του, να οργανώσουν μια Έκθεση Παιδικών Βιβλίων και να επιχειρήσουν τη δημιουργία ενός δικό τους βιβλίου μέσα στη τάξη. Σημασία έχει τα παιδιά να αποκτήσουν μία θετική στάση απέναντι στη Λογοτεχνία και ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που μπορεί να προσφέρει ώστε να δημιουργηθεί ένα πρόσφορο κλίμα για την ανάπτυξη αυτής της στάσης. (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988).

Η παιδεία είναι ένα πολυσύνθετο πνευματικό φαινόμενο και η λογοτεχνία αποτελεί τον πιο πρόσφορο τρόπο διάδοσής της καθώς προκαλεί την αισθητική συγκίνηση Τα λογοτεχνικά κείμενα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη σύνδεση του παιδιού με το κόσμο της γνώσης, δημιουργώντας ένα κλίμα ευφορίας για την αισθητική τους καλλιέργεια και την εξοικείωση τους με τον λογοτεχνικό, επιστημονικό και επικοινωνιακό λόγο. Η λογοτεχνία πρέπει να αποκτήσει έναν πιο αποφασιστικό ρόλο στη διδακτική διαδικασία τονίζοντας την ανανέωση του Α.Π για τη λογοτεχνία, ώστε να οριστεί ως αυτόνομη η διδασκαλία της με σκοπό την αισθητική, γραπτή και λεκτική καλλιέργεια του παιδιού, τη χρήση των λογοτεχνικών κειμένων σε συνδυασμό με άλλα γνωστικά αντικείμενα. Εξάλλου η διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης διεγείρει το ενδιαφέρον του παιδιού, οξύνει τη κρίση του και ενεργοποιεί τη φαντασία του.(Κατσίκη- Γκίβαλου,2002)

Επιπλέον με την ανανέωση του Α.Π μπορούσε να αποφευχθεί η τυποποίηση ενός πολυδιάστατου αντικειμένου όπως είναι η λογοτεχνία, η οποία συμβάλει σε διάφορες κοινωνικές λειτουργίες. Η προφύλαξη της λοιπόν, θα μπορούσε να διασφαλιστεί μέσα από ένα μη κανονιστικό πρόγραμμα

σπουδών, που θα παρείχε αρχές αλλά και ελευθερίες με βάση τον αναστοχασμό και την κριτική. Προβλήθηκε η απαίτηση για τον επαναπροσδιορισμό της λογοτεχνίας, ως διδακτικού αντικειμένου, λόγω των κοινωνικών, πολιτισμικών και μαζικών αλλαγών, οι οποίες την επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα και διαμορφώνουν μια νέα αισθητική και νέες και νέες προτιμήσεις. (Φρυδάκη, 2003).

Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας απασχόλησε ιδιαίτερα την εκπαιδευτική κοινότητα σε διεθνή βάση. Ο προβληματισμός αυτό περικλείει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και αφορούσε τις αντικρουόμενες απόψεις για την εισαγωγή και εφαρμογή διάφορων στόχων που παρουσίαζαν κάποια συνάφεια μεταξύ τους ή και όχι. Οι στόχοι σε γενικές γραμμές αφορούσαν την καλλιέργεια και εδραίωση της αισθητικής, της φιλαναγνωστικής στάσης, της λεκτικής έκφρασης μέσα από γλωσσικά φαινόμενα που παρουσιάζονται στα κείμενα και τη μετάδοση γνώσεων, αξιών και ιδεών που θα συμβάλουν στη κοινωνικοποίηση και στη ψυχική ωρίμανση των παιδιών (Ηλία, 2003).

Επίσης η διδασκαλία της στο χώρο της εκπαίδευσης έχει πίσω της μια μακρόχρονη και ποικιλόμορφη παράδοση, με ειδικές διδακτικές μεθόδους, με παλινδρομήσεις και συστηματικές αποκλίσεις. Η εξέλιξη της στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης έχει μια διαφορετική εικόνα στην οποία συντέλεσαν διάφοροι παράγοντες που έχουν επηρεάσει σημαντικά τη πορεία της. Η παιδική λογοτεχνία στο χώρο του νηπιαγωγείου θεωρήθηκε αναγκαία και πολυσήμαντη καθώς υπάρχει μια καθολική άποψη για τη συμβολή της σε πολλούς τομείς της ανάπτυξης του παιδιού. Η μορφωτική, αισθητική και ψυχαγωγική αξία των διάφορων ειδών παιδικής λογοτεχνίας, που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, έχουν ταυτιστεί με τη πνευματική τροφή των νηπίων στη πορεία του ανθρώπινου πολιτισμού. Η σημαντικότητα της στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης συντέλεσε παράλληλα και στην εισαγωγή της και στα Αναλυτικά προγράμματα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. (Καρακίτσιος, 2007) Τα διάφορα είδη παιδικής λογοτεχνίας εντάσσονταν στα αναλυτικά προγράμματα του νηπιαγωγείου, που ίσχυαν κατά καιρούς, σχεδόν από την ίδρυση του. Η προσχολική εκπαίδευση είναι εκείνη που οφείλει και διαθέτει τον τρόπο να μυθήσει τα παιδιά και αυτό γιατί η νηπιακή ηλικία αποτελεί ένα πρόσφορο έδαφος για τη μύηση των παιδιών σε αξίες. (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992)

Πέρα από τις αλλαγές που έπρεπε να προσαρμοστούν στα προγράμματα σπουδών και τις διχογνωμίες της εκπαιδευτικής κοινότητας γύρω από την εισαγωγή και εφαρμογή των προαναφερόμενων στόχων, η λογοτεχνία δεν παύει και δεν έπαυε να συνδέεται με τις νοητικές διεργασίες που επιτελεί το παιδί κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης λόγω της γοητευτικής επίδρασης που ασκεί. Από την προσχολική ηλικία το λογοτεχνικό βιβλίο παράγει ένα πλήθος

διανοητικών εικόνων που από τη μία πλευρά προσφέρει άνοιγμα προς ένα φανταστικό κόσμο και από την άλλη πλευρά μια σειρά από ικανότητες όπως: την εξοικείωση και την ευαισθητοποίηση του παιδιού με το γραπτό λόγο, την παρατηρητικότητα, την αντίληψη των σχέσεων ανάμεσα στη γραφή, την ομιλία, την αίσθηση και την ανακάλυψη πως οι εικόνες και οι λέξεις είναι φορείς που αφηγούνται μια ιστορία. (Ηλία,2002·Αναγνωστοπούλου,2002). Μέσα από την ποικιλία διαφορετικών ιστοριών και κειμένων το παιδί αποκτά τις πρώτες αναφορές του, χτίζει τη σχέση του με το γραπτό λόγο, διαμορφώνει τις προσδοκίες και το γούστο το σε σχέση με την ανάγνωση και κληροδοτείται με τα στοιχεία που περικλείουν τα λογοτεχνικά κείμενα: ήρωες, καταστάσεις, εικόνες, λέξεις. Αρχίζουν με αυτό τον τρόπο να γνωρίζουν και να κατακτούν τον κόσμο της λογοτεχνίας, όπως γνωρίζουν και κατέχουν τα παιχνίδια τους. (Αναγνωστοπούλου, 2002)

Η παιδική λογοτεχνία ενισχύει την αισθητική ανάπτυξη του παιδιού, απελευθερώνει τη φαντασία του, μεταδίδει πανανθρώπινες αξίες και λειτουργεί ως βοηθός στην επικοινωνία του με άλλους ανθρώπους. Επίσης η λειτουργία της στοχεύει στην αβίαστη εισαγωγή γεγονότων που συμβαίνουν στο κοινωνικό και φυσικό κόσμο τα οποία περιβάλλουν το παιδί. Για να έρθει σε επαφή το παιδί με ένα λογοτέχνημα κινητοποιεί τη σκέψη του, τη φαντασία του και το συναίσθημά του, συγκαλεί με αυτό τον τρόπο όλες τις πνευματικές του δυνάμεις, επιτυγχάνοντας με αυτό τον τρόπο μια ισορροπία ανάμεσα στις ψυχικές του δυνάμεις που μορφώνουν και πλουτίζουν την προσωπικότητα του. Με βάση τα παραπάνω μπορεί να ειπωθεί πως η λειτουργία της παιδικής λογοτεχνίας είναι διπλή, από τη μία συντελεί στην καλλιέργεια και στην ευαισθητοποίηση του παιδιού απέναντι στο ωραίο και από την άλλη συντελεί στη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού και ταυτόχρονα στη σκέψη του, αφού η σκέψη και η γλώσσα είναι στενά συνδεδεμένες (Τσιλιμένη & Παπανικολάου,1992).

Ως μια μορφή τέχνη και χάρη στην αισθητική της αξίας η λογοτεχνία διαμορφώνει την αντικειμενική πραγματικότητα, όμως δεν έχει ως μοναδική επιδίωξη τη τέρψη και την αισθητική απόλαυση. Ο εκπαιδευτικός θα χρησιμοποιήσει αυτά τα στοιχεία ώστε να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον του παιδιού ως προς την ανάγνωση αλλά και ευρύτερα ως προς τη λογοτεχνία. Η επιτυχία της κινητοποίησης του ενδιαφέροντος των παιδιών, βρίσκεται στην αγάπη του εκπαιδευτικού για τη λογοτεχνία, στην εξοικείωση και στην ενημέρωση με τα λογοτεχνικά κείμενα και με τις θεωρίες που περιστοιχίζουν τη λογοτεχνία και στην εισαγωγή της με παιγνιώδη διαδικασία. Μέσα από αυτή τη διαδικασία θα καλλιεργήσει τη κρίση του, την ευαισθησία του και το λόγο του, θα αναπτύξει τη δημιουργική φαντασία του, θα γνωρίσει σύγχρονα και παλιά πολιτισμικά έργα, θα ευαισθητοποιηθεί κοινωνικά. (Κατσίκη- Γκίβαλου, 1999).

Ειδικότερα η λογοτεχνία στην εκπαιδευτική διδασκαλία λειτουργεί, όπως αναφέρθηκε, ως ένας διάυλος τέρψης, βιωματικής απόλαυσης, φαντασίας, συνθετικής αντιμετώπισης της ζωής αλλά και ως διάυλος γνώσης και γνωριμίας με την πραγματικότητα δίνοντας απαντήσεις στην περιέργεια των παιδιών για τον κόσμο που τα περιβάλλει. Τα λογοτεχνικά κείμενα συμβάλλουν στην ολόπλευρη διαμόρφωση των παιδιών, στην καλλιέργεια τόσο της αισθητικής όσο και της γνωστικής, της ψυχολογικής και κοινωνικής ωρίμανσης. Για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω επιβάλλεται μια πολύμορφη και πολύτροπη προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να εφαρμοστεί μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης συνδυάζοντας τη λογοτεχνία με άλλες μορφές τέχνης ή άλλα γνωστικά αντικείμενα. (Κατσίκη-Γκίβαλου, 2007)

Μέσα από τη λογοτεχνία τα παιδιά μπορούν να προσεγγίσουν την επιστημονική γνώση με ενδιαφέρον και ελκυστικό τρόπο ενώ παράλληλα έρχονται σε επαφή με το λόγο σε διαφορετικά γνωστικά περιβάλλοντα. Η έμφαση που δίνεται στη διαθεματικότητα σε διεθνές επίπεδο, επιτρέπει στη λογοτεχνία να σταθεί πολύτιμος αρωγός σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος και να διανθίσει τη παρουσία της μέσα σε αυτά. Η διδασκαλία διάφορων γνωστικών αντικειμένων μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα έχει προκαλέσει μία επανάσταση στο χώρο της εκπαίδευσης σε διεθνές επίπεδο κάτι που καταγράφεται και μέσα από έρευνες που μιλούν ενθαρρυντικά για τη προσέγγιση αυτού του είδους.(Καλογήρου- Λαλαγιάννη, 2007).

Τέλος η Λογοτεχνία και η παιδική λογοτεχνία, σαν ένας ιδιαίτερος κλάδος της, μπορούν να χαρακτηριστούν ως αποθήκη ζωής καθώς προσφέρει στον αναγνώστη την ολότητα και την πολλαπλότητα του κόσμου, οπότε η διδασκαλία της λογοτεχνίας σε όλες της βαθμίδες της εκπαίδευσης πρέπει να ξεκινάει από την διαπίστωση πως η ανάγνωση ή η αφήγηση λογοτεχνικών κειμένων δεν είναι υποχρέωση και αγγαρεία αλλά χαρά και απόλαυση. (Καλογήρου,1999).

2.7 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά και μέσα από όσα ειπώθηκαν παραπάνω η ιστορία και η αξία της Παιδικής Λογοτεχνίας κρίνεται μακραίωνη, όμως άρχισε να έχει ισχυρά ερείσματα στις ανθρώπινες κοινωνίες όταν οι ενήλικες αποφάσισαν να αντιμετωπίζουν το παιδί ως αυτόνομο όν και φωτισμένα άτομα έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στο κλάδο αυτό οδηγώντας την σε λαμπρούς δρόμους. Μεγάλο ενδιαφέρον για την Παιδική Λογοτεχνία έδειξαν άτομα από διάφορους κλάδους, το ενδιαφέρον αυτό προκάλεσε συγκρούσεις και διχογνωμίες όσον αφορά τον ορισμό της, καθώς περιλαμβάνει δύο λέξεις που η σημασία τους τροποποιείται λόγω των κοινωνικών, πολιτισμικών, οικονομικών, θρησκευτικών κ.α. συνθηκών της κάθε εποχής. Παρόλο που σαν όρος παραμένει ευμετάβλητος, οι περισσότεροι θεωρητικοί συμφωνούν στη σημαντικότητα της μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία.

Σαν ιδιαίτερος κλάδος της Λογοτεχνίας απαρτίζεται από διάφορα είδη τα οποία ή έχουν βαθιά της ρίζες τους στις ανθρώπινες κοινωνίες ή είναι νεοεμφανιζόμενα και κεντρίζουν σε μεγάλο βαθμό το αναγνωστικό κοινό. Όλα τα είδη της έχουν τη δική τους ξεχωριστή αξία και χάρη περικλείοντας το καθένα με έναν γοητευτικό τρόπο τον όρο Παιδική Λογοτεχνία και χαρίζοντας τη συμβολή τους. Η προσφορά της είναι σημαντική καθώς επηρεάζει τον άνθρωπο σε διάφορους τομείς της προσωπικότητάς του. Η αξία της και η σημαντική συμβολή της δε θα μπορούσε να παραλείπεται και από το χώρο της εκπαίδευσης, διότι ενεργοποιεί τη φαντασία των παιδιών, ευαισθητοποιεί για διάφορα ζητήματα της καθημερινής ζωής, προβάλλει πρότυπα αξίες, συμπεριφορές, ασκεί μεγάλη επίδραση στις νοητικές διεργασίες του παιδιού, συμβάλει στην επαφή του παιδιού με διάφορα γνωστικά αντικείμενα, εξοικειώνει με τη γλώσσα και χαρίζει έναν πλούτο νοητικών εικόνων και ιδεών. Σκοπός λοιπόν της Παιδικής Λογοτεχνίας πέρα από την τέρψη και τη συγκίνηση των παιδιών είναι και η διαπαιδαγώγηση τους ώστε να γίνουν ευαισθητοποιημένοι και συνειδητοποιημένοι πολίτες για διάφορα ζητήματα που περικλείουν τη καθημερινότητα του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 Γενικά

Η δημιουργικότητα εισέρχεται στη ζωή των ατόμων από τη βρεφική τους ακόμη ηλικία, όταν προσπαθούν να εξερευνήσουν το χώρο, να ανακαλύψουν το σώμα τους, να εμπλακούν σε νέες πράξεις, να επινοήσουν λύσεις σε διάφορα προβλήματα. Αναφέρεται σχεδόν σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης και δημιουργίας και συνήθως ταυτίζεται μαζί τους, καθώς σχετίζεται με τη σύλληψη και την εκτέλεση μιας ιδέας, η οποία μπορεί να αποτελεί προϊόν της φαντασίας ή των εμπειριών ενός ατόμου. Η κορύφωση της δημιουργικότητας γίνεται στα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας, γι αυτό και δίνεται τόσο μεγάλη έμφαση για την ανάπτυξη και ενίσχυση της στη προσχολική εκπαίδευση (Χρυσafiδης, 1996 · Schirmmacher, 1998).

Οι τέχνες παρουσιάζουν στενές σχέσεις με τη δημιουργικότητα, σχέσεις που μπορεί να θεωρηθούν αλληλένδετες, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την παιδική ηλικία. Η τέχνη επιτρέπει στα παιδιά να πειραματιστούν, να εξερευνήσουν και να δουν αν μπορούν να δημιουργήσουν. Σ αυτό το γεγονός στηρίζεται η σχέση ανάμεσα στις τέχνες και τη δημιουργικότητα, καθώς μέσω της τέχνης τα παιδιά εκφράζουν και αποτυπώνουν τη δημιουργικότητα τους. Άλλα και αντίστροφα η ενεργοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας μέσα από διάφορα ερεθίσματα οδηγεί στη δημιουργία τέχνης. Οπότε η αλληλένδετη σχέση τους στηρίζεται από τη μία πλευρά στην έκφραση της δημιουργικότητας μέσα από την τέχνη και από την άλλη πλευρά στη δημιουργία τέχνης μέσα από τη ενεργοποίηση της δημιουργικότητας. (Schirmmacher, 1998 · Chapman, 1993, κ.ά.)

Οι εικαστικές τέχνες και η παιδική λογοτεχνία, σαν μορφές τέχνης, αποτελούν απτά παραδείγματα αλληλένδετης σχέσης με τη δημιουργικότητα. Όταν τα παιδιά ασχολούνται με τις εικαστικές τέχνες αποτυπώνουν τη μοναδικότητα και τη δημιουργικότητα τους. Για να μπορέσουν όμως τα παιδιά να εκφράσουν τη δημιουργικότητα τους στις εικαστικές τέχνες και να δημιουργήσουν χρειάζονται και κάποια απαραίτητα ερεθίσματα. Στη περίπτωση των εικαστικών τεχνών η παιδική λογοτεχνία είναι εκείνη που μπορεί να λειτουργήσει ως ερέθισμα για την ενεργοποίηση και έκφραση της δημιουργικότητας των παιδιών.

3.2 Τι είναι η Δημιουργικότητα;

Κατά καιρούς έχουν προσπαθήσει αρκετοί ερευνητές να ορίσουν τη δημιουργικότητα, να βρουν τρόπους για τη μέτρησή της και τρόπους για τη διαπίστωση της ύπαρξής της. Οι προσπάθειες αυτές έδωσαν μια ποικιλία ορισμών, κάτι που στη συνέχεια άρχισε να προκαλεί σύγχυση γύρω από το θέμα. (Σάλλα- Δοκουμετζίδα, 1996). Κάποιοι όμως ορισμοί, όπως οι παρακάτω είναι γενικά αποδεκτοί. Σύμφωνα με τους ορισμούς που παραθέτει ο Schirrmacher για τη δημιουργικότητα θεωρείται «η ικανότητα να βλέπεις τα πράγματα με νέους τρόπους, να ξεπερνάς τις υπάρχουσες πληροφορίες, μη συμβατικός τρόπος σκέψης, να κάνεις κάτι μοναδικό, ο συνδυασμός άσχετων πραγμάτων σε κάτι καινούργιο» (Schirrmacher, 1998: 75)

Κατά τον Μαγνήσαλη (1990) υπάρχουν πολλοί ορισμοί που προσδιορίζουν την έννοια της δημιουργικότητας. Μερικοί από αυτούς που καταγράφει αναφέρονται στο αντικείμενο ως «κάτι περισσότερο από καθαρή φαντασία, συνίσταται σε μια μορφή φαντασίας αναπόσπαστα συνδεδεμένης με τις προθέσεις μας και τις προσπάθειες μας, ως τη δραστηριότητα του πνεύματος που παράγει μια καινούργια ιδέα ή ανακαλύπτει ένα καινούργιο τρόπο κατανόησης, ως τη φαντασία που βλέπει προς τα εμπρός, παραβλέπει, τροφοδοτεί, συμπληρώνει, προγραμματίζει, καλύπτει, επιλύει, προχωρεί, κάνει κάτι νέο, ως μια επίτευξη χαρακτηρισμένη από πρωτοτυπία, προσαρμοστικότητα και πληρότητα ή πραγμάτωση».(Μαγνήσαλης, 1990:78)

Η Ξανθάκου (1998) καταγράφει τους ορισμούς διάφορων θεωρητικών και μη (Guiford, Maslow, Sillamy, Disney, Mac Kinnon, Taylor) για τη δημιουργικότητα και συνοψίζει τα στοιχεία τους ως εξής:

- « 1. Ψυχικό φαινόμενο καθολικό και παγκόσμιο, διαφοροποιούμενο ποσοτικά και όχι ποιοτικά. Πηγάζει από την τάση του ανθρώπου να ενεργοποιείται προς δημιουργία, δηλαδή να αλλάζει και να αναπροσαρμόζεται μέσα από μια διαρκή διαλεκτική με το περιβάλλον του.
2. Φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με το πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου. Χρειάζονται θετικές συνθήκες καλλιέργειας έτσι ώστε η εγγενής τάση να μετατραπεί σε λειτουργική ικανότητα και να εξασφαλιστεί η συνέχειά της μέσα στο χρόνο.
3. Συνδέεται με συγκεκριμένη νοητική διεργασία.

4. Εκδηλώνεται ως τρόπος συμπεριφοράς που πηγάζει από ιδιαίτερα γνωρίσματα της προσωπικότητας.
5. Είναι συνισταμένη εξωτερικών, περιβαλλοντικών παραγόντων και εσωτερικής επεξεργασίας που ακολουθεί ορισμένη διαδικασία.
6. Διαδικασία που καταλήγει στη παραγωγή έργου ή προϊόντος και ταυτόχρονα κατάλληλου αποδεκτού ως χρήσιμου ή ικανοποιητικού από το άτομο ή την ομάδα σε κάποια χρονική περίοδο». (Ξανθάκου,1998: 33)

Ο Gardner (2010) αναφέρει πως « η δημιουργικότητα δε θα έπρεπε να νοείται ως ενυπάρχουσα κυρίως στον εγκέφαλο, τον νου ή την προσωπικότητα του ατόμου. Αντ' αυτού, θα έπρεπε να νοείται ως αναδύομενη μέσα από τις αλληλεπιδράσεις τριών κόμβων: το άτομο με το ιδιαίτερο του προφίλ επιτηδειοτήτων και αξιών, τους τομείς στους οποίους μπορεί κανείς να σταδιοδρομήσει μέσα σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον, τις κρίσεις στις οποίες προβαίνει ο καθ' ύλην αρμόδιος χώρος» (Gardner, 2010:33). Εξηγεί πως όταν ο αρμόδιος χώρος είναι δεικτικός ως προς μια καινοτομία ένα άτομο μπορεί να θεωρηθεί δημιουργικό. Αν όμως μια καινοτομία απορριφθεί ή δε γίνει κατανοητή ή δε θεωρηθεί ρηξικέλευθη οποιαδήποτε υπόθεση περί δημιουργικότητας χάνει το νόημά της, λέγοντας όμως, πως ο χώρος μελλοντικά μπορεί να διαφοροποιήσει τις αρχικές κρίσεις του. (Gardner, 2010).

Ο Ροντάρι αναφέρει πως « Η «δημιουργικότητα» είναι συνώνυμο της «αποκλίνουσας σκέψης» , που είναι ικανή δηλαδή να σπάει συνεχώς τα σχήματα της εμπειρίας. Είναι «δημιουργικός» ένας νους που δουλεύει συνεχώς, που κάνει πάντα ερωτήσεις, που ανακαλύπτει προβλήματα εκεί που οι άλλοι βρίσκουν ικανοποιητικές απαντήσεις, που νιώθει άνετα σε ρευστές καταστάσεις όπου οι άλλοι μυρίζονται μόνο κινδύνους, που είναι ικανός για αυτόνομες και ανεξάρτητες κρίσεις[...] που αρνείται το κωδικοποιημένο, που ξαναχειρίζεται αντικείμενα και έννοιες χωρίς να εμποδίζεται από κομορμισμούς. Όλες αυτές οι ιδιότητες εκδηλώνονται στη δημιουργική διαδικασία.» (Ροντάρι, 2003: 204)

Η δημιουργικότητα θεωρείται από πολλούς ειδικούς ένα χαρακτηριστικό που πρέπει να καλλιεργηθεί και η δημιουργική συμπεριφορά θεωρείται πως μπορεί να υπηρετήσει το ίδιο καλά και στόχους ηθικά απαράδεκτους. Ο ορισμός της δημιουργικότητας δεν είναι απλός καθώς δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ενός παράγοντα γενικής δημιουργικότητας που να καλύπτει όλες τις πτυχές της ζωής. Αντίθετα γίνεται φανερό πως σε κάθε πεδίο δραστηριότητας η δημιουργικότητα εξαρτάται από την έλλειψη προκαταλήψεων, την προσαρμοστικότητα και από μια ικανοποιητική γνώση. Όσον αφορά τη καλλιτεχνική δημιουργικότητα δεν είναι αρκετά θεμελιωμένος ο ισχυρισμός πως συμβάλει ευρύτερα στη

δημιουργική συμπεριφορά. (Chapman, 1993)

3.2.1 Γνωρίσματα της Δημιουργικότητας

Τα γνωρίσματα της δημιουργικότητας σύμφωνα με τον Guilford, ο οποίος έθεσε τέσσερα γνωρίσματα την ευχέρεια, την ευελιξία, την πρωτοτυπία και την οργάνωση ή την πολυπλοκότητα. Η ευχέρεια είναι η ικανότητα για λύσεις προβλημάτων όπου το άτομο ανατρέχει σε γνωστές λύσεις ή στις λεπτομέρειες αυτών ώσπου να αντλήσει νέες ωθήσεις για τη δημιουργική διαδικασία. Με αυτό το γνώρισμα συνδέονται οι ιδέες του ατόμου, οι συνδυασμοί των ιδεών που επεξεργάζεται, οι προτάσεις και οι εκφράσεις που διατυπώνει και χρησιμοποιεί. Η διάκριση της ευχέρειας γίνεται σε τρεις επιμέρους παράγοντες: την ευχέρεια της σύλληψης μιας ιδέας, τη συνειρμική ευχέρεια και την εκφραστική ευχέρεια. Η ευελιξία είναι η ικανότητα γρήγορου προσανατολισμού σε νέες καταστάσεις ή με άλλα λόγια η ικανότητα η ικανότητα να μπορεί κάποιος να διακόπτει ένα υπάρχον σχήμα σκέψης και να το μετατρέπει σε κάτι νέο. Η ευελιξία διαχωρίζεται σε δυο κατηγορίες την αυθόρμητη ευελιξία και την υιοθετημένη ευελιξία. Η ικανότητα της πρωτοτυπίας έχει κοινά στοιχεία με την ικανότητα της ευχέρειας, όμως η πρωτοτυπία εστιάζεται σε παραγωγές παράξενες, απρόβλεπτες και ίσως διασκεδαστικές. Η οργάνωση ή αλλιώς πολυπλοκότητα βασίζεται στο σχεδιασμό και στην οργάνωση γνωστών πληροφοριών τις οποίες χρησιμοποιεί το άτομο για να δημιουργήσει και να κατασκευάσει νέες δομές και παραστάσεις μέσα από μια πορεία επεξεργασίας. Ακόμη αναφέρει πώς ορισμένοι ερευνητές προσθέτουν στα γνωρίσματα της δημιουργικότητας και το χιούμορ, το οποίο εμπεριέχεται στο στοιχείο της έκπληξης, για τη δημιουργία της οποίας είναι απαραίτητη η πρωτοτυπία και η αποφυγή κοινών και στερεότυπων σκέψεων (Σάλλα- Δοκουμετζίδα, 1996)

3.3 Τρόποι ανάπτυξης της Δημιουργικότητας

Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας στα άτομα γίνεται με ορισμένους τρόπους. Συγκεκριμένα κύριοι τρόποι ανάπτυξης της είναι *η εξάσκηση, η εμπειρία, το παιχνίδι και η ανάγνωση*. Η εξάσκηση θεωρείται σημαντικό μέσο, ώστε να επιτευχθούν αλλαγές σε διάφορες καταστάσεις. Τα δημιουργικά άτομα συνήθως απαιτούν να έχουν ένα περιβάλλον το οποίο θα διακατέχεται από πνευματική προσπάθεια, εξάσκηση και εργασία, καθώς μέσα από αυτές επιτυγχάνεται η παραγωγή ιδεών. Η εμπειρία, ως ένας άλλος τρόπος ανάπτυξης της δημιουργικότητας, είναι εκείνη που βοηθάει τον άνθρωπο να ολοκληρώσει τις γνώσεις του και αποτελεί πολύτιμο υλικό της φαντασίας του. Το παιχνίδι από την άλλη πλευρά είναι γενικά ένας γνωστός τρόπος ανάπτυξης της φαντασίας και της δημιουργικότητας του ατόμου, όμως, όπως αναφέρει ο A. Osborn δεν μπορούν όλα τα παιχνίδια να βοηθήσουν στην ανάπτυξή τους, αυτό εξαρτάται από τρόπο με τον οποίο παίζονται αλλά και από το είδος του παιχνιδιού. Η φαντασία μπορεί να καλλιεργείται μέσα από την εμπειρία και το παιχνίδι αλλά σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή της έχει και η ανάγνωση, χάρη στην οποία το άτομο προβαίνει σε νέες δημιουργίες, καθώς η ανάγνωση αποτελεί τροφή της φαντασίας. Εδώ όπως και στο παιχνίδι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας εξαρτάται και από το είδος της ανάγνωσης, για να υπάρξουν οφέλη πρέπει να γίνεται και η απαραίτητη επιλογή (Μαγνήσαλης, 1990).

Τρόποι ερμηνείας της δημιουργικότητας έρχονται να συμφωνήσουν σε αρκετά σημεία με τους τρόπους ανάπτυξης της. Από τη νηπιακή ακόμη ηλικία η δημιουργικότητα εξηγείται ως αποτέλεσμα, διαδικασία, ικανότητα, σύνολο προσωπικών παραγόντων, σύνολο περιβαλλοντικών συνθηκών. Όταν η δημιουργικότητα εξηγείται σαν αποτέλεσμα παύει να είναι καθολική και αναφέρεται σε ένα μικρό ποσοστό χαρισματικών ατόμων. Σημασία έχει μόνο το αποτέλεσμα που θα παραχθεί από τα άτομα, θέτοντας περιορισμούς στη δημιουργία. Για να θεωρηθεί η εξήγηση του αποτελέσματος προσωπική πρωτοτυπία, η δημιουργικότητα εντείνεται σε παιδικές δραστηριότητες. Η εξήγηση της δημιουργικότητας ως διαδικασία υποστηρίζει την εμπλοκή και τη προσπάθεια σε μια δημιουργία χωρίς να είναι απαραίτητο το τελικό αποτέλεσμα. Ιδιαίτερα στη νηπιακή ηλικία η δημιουργική δραστηριότητα δίνει έμφαση τη διαδικασία, όπου εκεί βρίσκεται η

ικανοποίηση, παρά στο τελικό προϊόν. Μπορεί η διαδικασία και το αποτέλεσμα να θεωρηθούν μεταξύ τους αντίθετα στην πραγματικότητα όμως αλληλοσυμπληρώνονται, καθώς τα δημιουργικά αποτελέσματα προκύπτουν μέσα από τη δημιουργική διαδικασία. Η ικανότητα, ως εξήγηση της δημιουργικότητας, εξαρτάται από την εξάσκηση, αυτό συνεπάγεται πως η ανάπτυξη της δημιουργικότητας και συνάμα η ικανότητα της δημιουργίας απαιτούν εξάσκηση ώστε να εξελιχθούν. Το σύνολο προσωπικών παραγόντων προσεγγίζει τη δημιουργικότητα μέσα από το προφίλ πολύ δημιουργικών ατόμων και φαίνεται να τους προσδίδει κάποια χαρακτηριστικά όπως: η προθυμία για πειραματισμό, η περιέργεια, το άνοιγμα στο καινούργιο και απρόσμενο, διάθεση για παιχνίδι, αίσθηση του χιούμορ, εσωστρέφεια, ανεξαρτησία, προτίμηση στη περιπλοκότητα. Βέβαια τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν μια απόκλιση από άτομο σε άτομο, αλλά δε παύουν να προσφέρουν βοήθεια ως προς την αναγνώριση δημιουργικών ατόμων. Η δημιουργικότητα εξηγείται επίσης ως ένα σύνολο περιβαλλοντικών συνθηκών, οι οποίες είτε τη καθυστερούν, είτε βοηθούν στην ανάπτυξή της. Οι περιβαλλοντικές συνθήκες μπορεί να περιλαμβάνουν εμπειρίες, ανθρώπους, τοποθεσίες, αντικείμενα. Τα παιδιά για να μπορέσουν να δημιουργήσουν χρειάζονται εμπειρίες ή μια πηγή έμπνευσης, ώστε να μπορέσουν να εκφραστούν δημιουργικά, δε μπορούν να προβούν σε μια διαδικασία και να εμπλακούν σ αυτή χωρίς παρακίνηση. (Sichirmacher, 1998)

3.4 Παράγοντες που προκαλούν τη Δημιουργικότητα στις εικαστικές τέχνες

Η δημιουργικότητα είναι μια έννοια που καλύπτει, αν όχι όλες, τουλάχιστον πολλές πτυχές, της ανθρώπινης δράσης και παραγωγής. Είναι δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια καθώς διακατέχεται από έναν πλουραλισμό απόψεων, που είτε συγκλίνουν είτε αποκλίνουν μεταξύ τους,. Επίσης αυτό φαίνεται να επηρεάζει και τους τρόπους εξήγησης και ανάπτυξής της, οι οποίοι παρουσιάζουν μεταξύ τους κοινά σημεία. Πέραν όμως όλων αυτών υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που προκαλούν τη δημιουργικότητα γενικά, αλλά και ειδικότερα, όσον αφορά τις εικαστικές τέχνες και την ενασχόληση των παιδιών με αυτές.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις αισθήσεις τους για να εξερευνούν, να επεξεργάζονται το περιβάλλον γύρω τους και να δημιουργούν. Η πρόσληψη της τέχνης ξεκινάει από τις αισθήσεις και πρώτα απευθύνεται σε αυτές. Δεν αποτελεί τυχαίο το γεγονός πως πριν τη αρχή της δημιουργίας ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να μιλήσουν για κάτι ορατό, ακόμη και αν αυτό μοιάζει αυτονόητο (Βαος, 2008)

Οι πέντε αισθήσεις βοηθούν το παιδί να επεξεργάζεται τις γνώσεις που λαμβάνει, μαθαίνει να κατονομάζει, να διαλέγει, να αναλύει, να περιγράφει και επιπλέον οδηγούν στην αισθητική εκπαίδευση με ασφαλή τρόπο. Η ανάπτυξη των αισθήσεων οδηγεί στην ανάπτυξη της περιέργειας, στη συνεχή εγρήγορση και στην ενεργητική ματιά ως προς το περιβάλλον του και τον κόσμο. Έτσι χτίζονται οι γνώσεις που λαμβάνει και μπορεί μέσα από τη διαδικασία των αισθήσεων να τις περιβάλει με νόημα. (Αναγνωστοπούλου, 2002)

Από τη βρεφική ακόμη ηλικία τα παιδιά καταπιάνονται με τη δημιουργία χρησιμοποιώντας ότι αντικείμενα βρουν μπροστά τους και τα επεξεργάζονται με τη βοήθεια των αισθήσεων. Έτσι για να μπορέσουν να εμπλακούν σε μια δημιουργική διαδικασία πρέπει πρώτα να υπάρξει ένας αισθητηριακός ερεθισμός που θα περιλαμβάνει μία αίσθηση ή έναν συνδυασμό τους, ο οποίος θα εξάψει τη φαντασία και συνακόλουθα τη δημιουργικότητα τους. Η κάθε αίσθηση ενεργοποιείται διαφορετικά ανάλογα με τι περιλαμβάνει. Η όραση αφορά τη λεπτομερή οπτική εξερεύνηση, γι αυτό ο χώρος της σχολικής τάξης πρέπει να περιλαμβάνει οπτικά ερεθίσματα με εικαστικές

αναφορές και να δίνονται στα παιδιά διάφορα αντικείμενα και υλικά από το φυσικό και υλικό κόσμο ώστε να μπορούν να τα επεξεργάζονται οπτικά. Μέσα από την όραση το παιδί θα αφομοιώσει χρωματικούς ερεθισμούς και τον κόσμο των υλικών, παράγοντες που βοηθούν στην ανάπτυξη της δημιουργικής φαντασίας. Η ακοή περιλαμβάνει δύο διαδικασίες την ακοή και την ακρόαση, όπου μέσω διάφορων αντικειμένων, ήχων και ακουσμάτων στόχος είναι τα παιδιά να περάσουν από το παθητικό στο ενεργητικό άκουσμα. Η αφή αναφέρεται στο άγγιγμα, όπου πάλι ενεργοποιείται μέσω της χρήσης διαφορών υλικών και αντικειμένων. Συγκεκριμένα ορίζεται ως η αίσθηση που διεγείρει όλες τις άλλες αισθήσεις, διότι μέσω αυτής γεννάται η περιέργεια με την αλλαγή της μορφής που θα υποστεί ένα υλικό με το άγγιγμα ή το πλάσιμο(κυρίως αν είναι εύπλαστο). Με την αφή τα παιδιά συνειδητοποιούν τη σκληρότητα, τη θερμότητα ή τη ρευστότητα διάφορων αντικειμένων. όσφρηση χρησιμοποιείται από τα άτομα για να μυρίσουν ευχάριστες ή δυσάρεστες μυρωδιές και ενεργοποιείται όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τέτοιου είδους μυρωδιές. Η γεύση αναφέρεται σε διάφορες τροφές που καταναλώνει ο άνθρωπος και η ενεργοποίησή της γίνεται μέσω αυτών. Η ώρα του κολατσιού, η δημιουργία ενός γευστικού παρασκευάσματος μέσα στη τάξη αποτελούν συνήθειες για την ανταλλαγή γευστικών εμπειριών μεταξύ των παιδιών. Οι αισθήσεις Ο αισθητηριακός ερεθισμός στις εικαστικές τέχνες είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς μέσω αυτού εξάπτεται σε μεγάλο βαθμό η φαντασία και η δημιουργικότητα των παιδιών. Άλλωστε η αίσθηση οδηγεί στο δρόμο της έκφρασης και στην ουσία της δημιουργίας(Sichirtmacher, 1998· Μαγουλιώτης, 2001· Κακίση- Παναγοπούλου, 2006).

Παραπάνω έγινε φανερό πως η δημιουργικότητα στη παιδική ηλικία προκαλείται μέσω των αισθήσεων και η ενεργοποίησή τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την παροχή ερεθισμάτων των ενηλίκων προς τα παιδιά. Οι ενήλικες, ακόμη, για να ενισχύσουν τη καλλιτεχνική δημιουργία των μικρών παιδιών, τη γνωριμία τους με τη Τέχνη και συνάμα τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους, ακολουθούν κάποιες στρατηγικές σε συνδυασμό με διάφορα ερεθίσματα που αποτελούν πηγές έμπνευσης και πραγματώνονται μέσα στα πλαίσια της σχολικής τάξης αλλά και εκτός αυτής. Τέτοιου είδους στρατηγικές αποτελούν η διαμόρφωση ενός κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος, η σχολική ρουτίνα και οι αλληλεπιδράσεις παιδιών-ενηλίκων(Epstein & Τρίμη, 2005)

Ερεθίσματα που τροφοδοτούν ευκαιρίες για δημιουργία μπορεί να θεωρηθεί η επίσκεψη σε ένα καλλιτεχνικό εργαστήριο ή σε ένα μουσείο, ένας απλός περίπατος, η ανάγνωση κάποιου συμβάντος από μια εφημερίδα, ο σχολιασμός μιας αφίσας ή ενός έργου τέχνης, διάφορες υπαρκτές ανάγκες (διακόσμηση ή στολισμός της τάξης, σκηνικά μιας παράστασης, κατασκευή ενός παιχνιδιού ή ενός δώρου) η αφήγηση μιας ιστορίας ή ενός παραμυθιού αποτελούν αφορμές και εναύσματα για

δημιουργία. Ο εκπαιδευτικός δεν επιβάλλει μια εικαστική δραστηριότητα αλλά υποβάλλει την επιθυμία για εικαστική δράση μέσα από θέματα και καταστάσεις ικανά να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών και να αποτελέσουν προτάσεις για εξερεύνηση και το έναυσμα για δημιουργία. (Βαος, 2008). Εξάλλου οι εικαστικές παραγωγές γίνονται προσωπικές και ενδιαφέρουσες όταν η αντίληψη, τα συναισθήματα, και οι σκέψεις τους ενεργοποιούνται από άμεσα βιώματα (Charman, 1993). Συμπεραίνεται, πως η δημιουργικότητα είναι θέμα αγωγής που μεθοδεύεται στο χώρο της εκπαίδευσης με δραστηριότητες ικανές να παρακινήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών. (Μαγουλιώτης, 2002)

3.5 Σχέσεις Λογοτεχνίας και εικαστικών τεχνών

Η Λογοτεχνία και οι Εικαστικές τέχνες είναι δύο μορφές τέχνης, η κάθε μια με τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις δικές της κατηγορίες. Ως μορφές τέχνης έχουν βαθιά τις ρίζες τους στην ανθρώπινη ιστορία και κοινωνία με μεγάλη προσφορά και αξία, οι οποίες περικλείουν πολλούς τομείς της καθημερινότητας. Πολλές φορές οι δύο αυτές τέχνες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και έτσι συνδέονται με στενές σχέσεις.

Όλες οι τέχνες κινούνται στην ίδια κατεύθυνση επιδιώκοντας την έκφραση της συνάντησης με τον κόσμο μέσα από τα ξεχωριστά δικά τους υλικά και τις δικές τους τεχνικές. Εκεί κρύβεται και η σχέση της Λογοτεχνίας και των Εικαστικών Τεχνών στην έκφραση ιδεών, συναισθημάτων και εμπειριών, λειτουργώντας παράλληλα ως έκφραση για τον κόσμο. Μπορεί να κινούνται παράλληλα μέσα στο χωροχρόνο όμως δε θυσιάζουν την ανεξαρτησία τους παρά τη στενή σύνδεση τους (Χρήστου, 1987).

Η Λογοτεχνία χαρακτηρίζεται ως η τέχνη του λόγου και πολύ συχνά οι εικαστικές τέχνες ως η τέχνη της εικόνας. Οι σχέσεις λοιπόν των δύο τεχνών μπορεί να βασίζονται στη τέχνη λόγου και εικόνας. Ο λόγος χαρακτηρίζεται από πολλαπλότητα στην έκφραση και μπορεί να διακρίνεται σε εσωτερικός, σκέψη, βίωμα, ενδιάθετος κ.α. Όταν παίρνει μορφή γίνεται σύμβολο γραφής και μετατρέπεται σε κείμενο. Το κείμενο είναι ικανό να μετατραπεί σε μια εικονοκλαστική δύναμη, σε μια εικόνα, η οποία έχει τη δυνατότητα να κωδικοποιεί ή να αποκωδικοποιεί το λόγο. Η εικόνα μπορεί να είναι μια απλή απεικόνιση ή έκφραση μια κατάστασης ή ενός γεγονότος ή ότι μπορεί να σχηματίσει κάποιος με τη φαντασία του. Η σχέση αυτή δε μπορεί να χαρακτηριστεί ως ισοδύναμη αλλά ως μια κυμαινόμενη θέση του ατόμου μπροστά στη τέχνη. Στη μεταξύ τους σχέση παρατηρείται μια αλληλεξάρτηση ή μια αλληλοαναιρέση, μια σχέση αμφίδρομη και δυναμική. (Αναγνωστόπουλος, 2003)

Το ίδιο συμβαίνει και στη περίπτωση της Λογοτεχνίας και των Εικαστικών Τεχνών, το κείμενο μετατρέπεται αρχικά σε μια φανταστική εικόνα η οποία στη συνέχεια μπορεί να αποτυπωθεί μέσα από διάφορες μορφές και τεχνικές σε εικαστική εικόνα. Κοινό σημείο αναφοράς και σχέσης και των δύο τεχνών αποτελεί η έμπνευση και η έκφραση που χαρίζουν στον άνθρωπό.

3.6 Παιδική Λογοτεχνία – Δημιουργικότητα- Εικαστικές τέχνες

Από μικρή ηλικία ο άνθρωπος προσπαθεί να εκφράσει τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις εμπειρίες, τις αναμνήσεις, τις ιδέες του είτε όταν του επιβάλλεται να το κάνει είτε όταν νιώθει την ανάγκη να δημιουργήσει. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η ανάγκη των παιδιών να επικοινωνήσουν και να εκφραστούν μέσω του εικαστικού έργου που θα δημιουργήσουν (Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης 2011). Κάθε καλλιτεχνικό έργο αποτελεί για το άτομο που το δημιουργεί ένα μέσο έκφρασης και επικοινωνίας με τον εξωτερικό κόσμο αλλά και ένα μέσο προβολής της προσωπικότητας του σε αυτόν (Μπέλλας, 2000). Πιο συγκεκριμένα μέσα από τα εικαστικά το παιδί εκφράζει στάσεις και αντιλήψεις για τον κόσμο, τη ζωή και απελευθερώνεται από την καθημερινότητα (Μαγουλιώτης, 2002).

Η εικαστική καλλιέργεια αναπτύσσεται μεθοδικά, μέσα σε πλαίσια που διευκολύνουν τη συνάντηση του παιδιού με τη τέχνη, χωρίς να θεωρείται κάτι που επιτυγχάνεται με τρόπο μαγικό και αυθόρμητο. Εξάλλου η ανάπτυξη φαντασίας και η ανακάλυψη της δύναμης της επινοητικότητας του ατόμου καθώς η δημιουργική πράξη βρίσκεται στο κέντρο της καλλιτεχνικής πράξης και επομένως στο κέντρο της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης. (Βάος, 2008) Οι εικαστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο δίνουν στο παιδί τη δυνατότητα να αποκτήσει εμπειρίες να εκφράσει τις σκέψεις του, να απελευθερώσει τις δημιουργικές του ικανότητες, να ευαισθητοποιηθεί, να αναπτύξει τη φαντασία του, τις ιδέες του, τις δεξιότητές και την ικανότητα παρατήρησης μέσω των αισθήσεων (Κακανά Δ. 1994). Επίσης όταν το παιδί ασχολείται με εικαστικές δραστηριότητες αναπτύσσεται η παραστατική του ικανότητα και διευρύνεται η αντιληπτική του ικανότητα. (Μαγουλιώτης & Παπαγεωργίου 2002).

Η δημιουργία ενός εικαστικού έργου δεν προκύπτει αυτόματα χρειάζεται χρόνο, ο οποίος μέσα του περικλείει διαδικασίες οργάνωσης και ολοκλήρωσης του έργου(Μαγουλιώτης & Παπαγεωργίου 2002).Επίσης για τη δημιουργία ενός εικαστικού έργου συντελούν διάφοροι παράγοντες, όπως είναι μία εντολή ή η παρουσία ενός προβλήματος ή ένα ερεθιστικό και ενδιαφέρον άκουσμα ή η εμφάνιση μιας ιδέας. (Ταιν, 1992).Έναυσμα για δημιουργία μπορεί να αποτελέσει ένα συγκεκριμένο γεγονός, μια ψυχολογική διάθεση, ένα βίωμα, ένα συναίσθημα, μια κατάσταση, μια φανταστική προέκταση ακατέργαστων ερεθισμάτων (Βάος, 2008). Η εμφάνιση μιας ιδέας ή η σύλληψη της αποτελεί το κύριο έναυσμα για την αρχή της δημιουργίας καθώς παρακινεί τη δημιουργικότητα του καλλιτέχνη. (Παπαγεωργίου & Μαγουλιώτης, 2002).

Η δημιουργία προκαλείται μέσα από διάφορες ιδέες, οι οποίες προκύπτουν από την αντίληψη, τις αισθήσεις και τις εμπειρίες του κάθε ατόμου. Οι ιδέες διαχωρίζονται στις άτονες όπου δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ώστε να παρακινήσουν τα άτομα να δημιουργήσουν, και στις τονισμένες, οι οποίες εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα των ατόμων και μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο για το ξεκίνημα της δημιουργίας. Οι ιδέες προέρχονται από κάποιες εσκεμμένες ή τυχαίες αιτίες που ονομάζονται κίνητρα, αφορμές, παράγοντες, συντελεστές, μέσα κ.α.(Μαγουλιώτης, 2002). Η αναζήτηση μιας ιδέας αποτελεί εξίσου σημαντικό κομμάτι, όπως και τα υπόλοιπα κομμάτια μιας καλλιτεχνικής πράξης (Βάος, 2008). Όταν οι ιδέες οδηγήσουν το άτομο στη δημιουργία τότε εκφράζεται η εικόνα που έχει σχηματίσει ο άνθρωπος απέναντι στο κόσμο.(Μαγουλιώτης, 2002)

Τα παιδιά για να εμπλακούν σε μια καλλιτεχνική διεργασία χρειάζεται να αισθανθούν πως συνδέεται με τη δική τους πραγματικότητα και με την επιθυμία τους να τη μοιραστούν με τους άλλους. Ο θαυμασμός, ο αυθορμητισμός και η απορία απέναντι σε διάφορες καταστάσεις και πράγματα, φέρνουν στην επιφάνεια ένα πρόσφορο κλίμα για δημιουργία. (Βαος,2008) Έτσι σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης έρχονται σε επαφή με διάφορες μορφές τέχνης όπως είναι η μουσική, το θέατρο, τα εικαστικά με τις κατηγορίες που περιλαμβάνουν (ζωγραφική, χαρακτική, γλυπτική κ.α). Η επαφή αυτή στοχεύει μεταξύ άλλων αφενός στη γνωριμία των παιδιών με τη κουλτούρα και τον πολιτισμό της χώρας τους και αφετέρου στην καλλιέργεια της έκφρασης της αισθητικής και της δημιουργικότητας τους. Μέσα από τις σύγχρονες παιδαγωγικές τάσεις για τη δημιουργικότητα και την ελευθερία της έκφρασης του παιδιού ανοίγεται ένας δρόμος στενής συνεργασίας τέχνης και παιδαγωγικής, καθώς γίνεται κατανοητό πως η τέχνη δρα ως μέσο έκφρασης, αναπτυξιακό εργαλείο και βοηθά τα παιδιά να εμπλουτίσουν τις γνώσεις, να ερευνούν και να κατανοούν το κόσμο γύρω τους με βιωματικό τρόπο. (Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης, 2006).

Οι διάφορες μορφές τέχνης όπως η μουσική, το θέατρο, η λογοτεχνία και τα εικαστικά μέσα από

δραστηριότητες, με σεβασμό πάντα στον προσωπικό ρυθμό του κάθε παιδιού, αφυπνίζουν την περιέργεια του, κινητοποιούν τη φαντασία του, ενεργοποιούν τη κρίση του, ενθαρρύνουν την έκφρασή του, οδηγούν στην ανακάλυψη και καλλιεργούν τη δημιουργικότητα. Οι συγκινήσεις που προσφέρει η τέχνη οδηγούν στην επινόηση, τη καινοτομία και τη δημιουργία. Η ύπαρξη της δημιουργικότητας συνάδει με τη φαντασία, την οποία, ειδικά τα μικρά παιδιά, διαθέτουν σε ακόρεστο βαθμό, καθώς ζουν ανάμεσα στο φανταστικό και το πραγματικό. Η δημιουργικότητα προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να εκφραστούν με το δικό τους μοναδικό και ιδιαίτερο τρόπο, για οτιδήποτε βλέπουν, αισθάνονται και σκέφτονται. (Κωνσταντινίδου Β., Μαθαίου Σ. & Χαβιάρης Π., 1997)

Η Λογοτεχνία, λοιπόν, αποτελεί ένα είδος τέχνης με το οποίο τα παιδιά έρχονται σε επαφή σε όλες της βαθμίδες της εκπαίδευσης, όπως και όλες οι τέχνες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έρχονται σε επαφή με τη παιδική λογοτεχνία. Η Λογοτεχνία και συνάμα η παιδική λογοτεχνία μπορούν να αποτελέσουν πηγή ιδεών, έμπνευσης και δημιουργικότητας ώστε τα παιδιά να προβούν στη δημιουργία καθώς η δημιουργικότητα γενικά, αλλά πιο συγκεκριμένα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, αναπτύσσεται και προκαλείται σε μεγάλο βαθμό από την ανάγνωση, διάφορα ακούσματα (πχ η αφήγηση ενός παραμυθιού) τα οποία μπορεί να είναι ιδιαίτερα ερεθιστικά και ενδιαφέροντα, τη χρήση εικόνων (πχ εικονογράφηση σε ένα παραμύθι). Η παιδική λογοτεχνία αποτελεί μια γνώριμη αφετηρία για τα παιδιά ικανή να πυροδοτήσει τη φαντασία τους και να καλλιεργήσει τη δημιουργικότητά τους ώστε να παρακινήσει τα παιδιά να δημιουργήσουν εικαστικά. (Μαγνήσαλης, 1990· Sichirmacher, 1998· Epstein & Τρίμη, 2005· Τσίλιμνη & Μαγουλιώτης, 2006· Βάος, 2008).

Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν έντονες εικόνες που πηγάζουν από τη φαντασία τους και τους αρέσουν οι ιστορίες που θα μπορούσαν να συμβούν, αλλά θέλουν να διακρίνουν το αληθοφανές απ το φανταστικό. Έτσι τα βιβλία με ιστορίες, όπως προαναφέρθηκε, μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό κίνητρο για δημιουργία. Όταν κάποιος τους διαβάζει ιστορίες καλό είναι να μη τους δείχνει τις εικόνες μέχρι να βρουν έναν τρόπο να εκφράσουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους γι αυτή την ιστορία, διότι ο τρόπος έκφρασης των νηπίων περιέχει ένα τεράστιο απόθεμα συσχετισμού με τα ερεθίσματα που τα περιβάλλουν, ακολουθώντας δρόμους που αποκλίνουν από τον οργανωμένο και ορθολογικό κόσμο των ενηλίκων (Charman, 1993· Σταματοπούλου, 1998). Γίνεται φανερό πως η λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους επιμένει στην αισθητική της καλλιτεχνικής δημιουργίας με διαφορετικό περιεχόμενο από τη λογοτεχνία των ενηλίκων. Έργα παιδικής λογοτεχνίας από όλον τον κόσμο έχουν προσφέρει ηχηρά παραδείγματα αισθητικής σε σχέση με τη πρακτική φύση της τέχνης (Καραβά, 2013).

Η σύνδεση της παιδικής λογοτεχνίας και των εικαστικών τεχνών είναι ιδιαίτερα εμφανής στη

προσχολική ηλικία και στο χώρο του νηπιαγωγείου. Η ζωγραφική αποτελεί έναν διάυλο όπου το μήνυμα του κειμένου φτάνει στον αναγνώστη. Για παράδειγμα η σύνδεση της ζωγραφικής και του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου περικλείουν την παιδική ηλικία και προσφέρουν διάφορα ερεθίσματα, όπως την ευκαιρία για παρατήρηση εικαστικών μορφών και στοιχείων μέσα από την εικονογράφηση των παραμυθιών και των παιδικών βιβλίων, την γνωριμία με έργα τέχνης που μπορεί να περιλαμβάνονται στην εικονογράφηση και αντίστροφα πίνακες ζωγραφικής εμπνευσμένοι από κείμενα παιδικής λογοτεχνίας μπορεί να φέρουν σε επαφή τα παιδιά με τα διάφορα είδη της. Μέσα από τα αναφερόμενα ερεθίσματα η παιδική λογοτεχνία μπορεί να οδηγήσει στην έμπνευση των παιδιών για μια εικαστική δραστηριότητα και αντίστοιχα εικαστικά έργα μπορούν να οδηγήσουν στην έμπνευση για παραγωγή ιστοριών από τα παιδιά. (Γιαννικοπούλου, 2016)

«Τα λογοτεχνικά κείμενα θεωρήθηκαν ως ένας ζωντανός οργανισμός, ικανός να ενεργοποιήσει την ουσιαστική και βιωματικού τύπου επικοινωνία του παιδιού-αναγνώστη με το κείμενο. Ένα από τα οφέλη αυτής της μορφής προσέγγισης του λογοτεχνικού κειμένου είναι η ανάπτυξη και η καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της εκφραστικότητας του παιδιού-αναγνώστη.» Αυτή η βιωματικού τύπου προσέγγιση του κειμένου θεωρείται το κλειδί μιας δημιουργικής επαφής με τη λογοτεχνία στο σχολείο. Αυτή η επαφή θα οδηγήσει στην ουσιαστική επικοινωνία του κειμένου με τον αναγνώστη, όμως απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό, είναι να νιώσει ο αναγνώστης τη χαρά και την απόλαυση μέσα από το κείμενο, ώστε να διεισδύσει σε άλλους χώρους με γνώμονα τη φαντασία και το βίωμα της δημιουργικής έκφρασης. (Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης, 2006)

Τα λογοτεχνικά κείμενα ενεργοποιούν τη φαντασία και πυροδοτούν την ανάγκη και το ενδιαφέρον του ανθρώπου για μάθηση δημιουργία και έκφραση, ακόμη μπορούν να οδηγήσουν στην προβολή και την ανάδειξη διάφορων τρόπων για τη δημιουργικότητα. Η ποικιλία στοιχείων που διαθέτει ένα λογοτεχνικό κείμενο μπορεί επίσης να κινητοποιήσει το συναίσθημα, τη σκέψη, τη κρίση τη τάση για μόρφωση, καθώς και να καλλιεργήσει την πολυπολιτισμικότητα, τη πολυφωνικότητα και τη δημιουργικότητα. (Μαγουλιώτη, 2014· Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης, 2004).

Κρίνεται απαραίτητη η προσφορά κειμένων στο παιδί που διεγείρουν και εκκαλούν τα στοιχεία της προσωπικότητας του στο σύνολο τους, εγκαινιάζοντας ενδιαφέρουσες δυνατότητες για το παιδί. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας βρίσκονται στο μεταίχμιο της πραγματικότητας και της φαντασίας, σ αυτό το μεταίχμιο βρίσκεται και η λογοτεχνία καθώς κινείται στα όρια της επινόησης και της πραγματικότητα. Αποτελεί λοιπόν ένα ιδανικό μέσο ώστε το παιδί να είναι σχέση με το πραγματικό, το οποίο διατηρεί στοιχεία από τον κόσμο της φαντασίας. Η τροφή της φαντασίας συνδέεται με την ανάπτυξη της συμβολικής λειτουργίας μέσα από ήχους εικόνες και κείμενα. Όμως τίποτα από τα παραπάνω δεν έχει νόημα αν τα παιδιά δε προβούν σε μία δημιουργική διαδικασία, ώστε να

αποδώσουν τα κύματα της φαντασίας τους και να ξεδιπλώσουν τη δημιουργικότητα τους. (Αναγνωστοπούλου, 2002)

Η δημιουργικότητα και η εκφραστικότητα των αναγνωστών θα προκύψουν όταν ο εκπαιδευτικός θέσει περαιτέρω δραστηριότητες και ενασχολήσεις μέσα στη τάξη (Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης, 2006). Γι αυτό λοιπόν από την πλευρά του οφείλει να προβεί σε καλή διαχείριση των λογοτεχνικών στοιχείων ώστε να μην τεμαχιστούν και θεωρηθούν απλά προϊόν αυστηρής γνώσης. Ο τρόπος προσέγγισης και η μεθόδευση από την πλευρά του εκπαιδευτικού προκαλούν την ανάδυση διάφορων θεμάτων και τον προβληματισμό των παιδιών ενώ συντελούν στη δια θεματική λειτουργία της λογοτεχνίας χωρίς να λειτουργούν εις βάρος της λογοτεχνικότητας του κειμένου. (Τσιλιμένη & Μαγουλιώτης, 2004) και συνάμα εις βάρος της έμπνευσης και της δημιουργικότητας των παιδιών.

Η Λογοτεχνία μπορεί να συσχετιστεί με όλα τα μαθήματα, αλλά κρίνεται ιδιαίτερα απαραίτητη η στενή σύνδεσή και σχέση όλων των μορφών τέχνης και έκφρασης: εικόνας, λόγου, ήχου, κίνησης . Συγκεκριμένα όσον αφορά τα εικαστικά μαθήματα θα ήταν σκόπιμο στο Α.Π να προτείνονται λογοτεχνικά κείμενα που μπορούν να εμπνεύσουν τα παιδιά στις εικαστικές δημιουργίες. Δε μπορεί να υπάρξει σχολική ζωή χωρίς αισθητική ομορφιά καθώς «το σχολείο χωρίς τέχνη είναι άνθρωπος χωρίς ψυχή»(Κατσίκη- Γκίβαλου 2002) .

3.7 Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι η δημιουργικότητα με βάση όσα αναφέρθηκαν σ αυτό το κεφάλαιο μπορεί να θεωρηθεί ως μία έννοια που καλύπτει πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο ορισμός της είναι αρκετά δύσκολος καθώς οι απόψεις που αναφέρονται σε εκείνη είτε θα έχουν κάποια σύγκλιση ή κάποια απόκλιση μεταξύ τους. Η δημιουργικότητα δεν προκύπτει απλά έχει τα δικά της γνωρίσματα και τους δικούς της τρόπους ανάπτυξης και εξήγησης. Στη παρούσα εργασία η δημιουργικότητα μελετάται γύρω από τη σχέση της με τις εικαστικές τέχνες και τη Παιδική Λογοτεχνία. Γι αυτό το συγκεκριμένο κεφάλαιο έγινε λόγος για τους παράγοντες που προκαλούν τη δημιουργικότητα στις εικαστικές τέχνες.

Οι αισθήσεις είναι εκείνες που μπορούν να προκαλέσουν τη δημιουργικότητα στις εικαστικές τέχνες, αρκεί να υπάρξει ένας αισθητηριακός ερεθισμός, τον οποίο μπορούν να προκαλέσουν οι ενήλικες μέσα από την εφαρμογή κάποιων στρατηγικών. Οι στρατηγικές αυτές μπορούν είτε να εφαρμοστούν στο σχολικό περιβάλλον είτε έξω από αυτό. Ένας παράγοντας παρακίνησης των αισθήσεων και διέγερσης της δημιουργικότητας στις εικαστικές τέχνες είναι η παιδική λογοτεχνία μέσα από την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων ή την αφήγηση αυτών, όταν πρόκειται για παιδιά

προσχολικής ή μικρότερης ηλικίας. Η δημιουργικότητα των παιδιών φαίνεται να διεγείρεται σημαντικά μέσα από κείμενα παιδικής λογοτεχνίας και να λειτουργεί ως αφορμή μιας εικαστικής δημιουργίας.

Η σχέση λοιπόν της δημιουργικότητας των εικαστικών τεχνών και της παιδικής λογοτεχνίας μπορεί να χαρακτηριστεί και ως αλληλένδετη όσον αφορά τη δημιουργία. Τα παιδιά δημιουργούν μέσα από κάποια αφορμή, μια τέτοια αφορμή μπορεί να αποτελέσει και η παιδική λογοτεχνία. Η καλλιέργεια και η ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών όσον αφορά τις εικαστικές τέχνες χρειάζεται πολλαπλά ερεθίσματα που θα είναι ικανά να διεγείρουν τις αισθήσεις του παιδιού και να προκαλέσουν τη δημιουργικότητα. Ένα τέτοιο ερέθισμα ή ένας τέτοιος παράγοντας που μπορεί να προκαλέσει τη δημιουργία στις εικαστικές τέχνες και συνάμα να εξάγει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών είναι η παιδική λογοτεχνία.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

1.ΣΚΟΠΟΣ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός:

Σκοπός της εργασίας και έρευνας αποτελεί η ανάδειξη της σχέσης εικαστικών τεχνών και παιδικής λογοτεχνίας μέσα από το πρίσμα της δημιουργικότητας.

Στόχοι

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016. Ως στόχοι της έρευνας τέθηκαν:

Ως κύριος στόχος της έρευνας ορίστηκε:

Η ανίχνευση, καταγραφή και ταξινόμηση, κειμένων της παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στους άξονες των εικαστικών τεχνών. Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει μέσα του και άλλους στόχους, όπως είναι:

Ο διαχωρισμός των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με βάση τον εικαστικό άξονα στον οποίο ανήκουν.

Ο διαχωρισμός των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με βάση την κατηγορία του κάθε εικαστικού άξονα στον οποίο ανήκουν.

Ο διαχωρισμός των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με βάση την εμπλοκή τους σε έναν ή δύο και περισσότερους άξονες των εικαστικών τεχνών.

Τέλος, η χρονολογική περίοδος, που ορίστηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας είναι το διάστημα 2000-2015.

Ερωτήματα

Με βάση το σκοπό και τους στόχους που τέθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας, προέκυψαν τα εξής ερωτήματα:

- 1 Κατά την περίοδο 2000-2015 κυκλοφόρησαν κείμενα παιδικής λογοτεχνίας τα οποία συμβάλουν στην ανάπτυξη της εικαστικής δημιουργίας των μικρών παιδιών και πόσα;
- 2 Πόσα κείμενα της παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στους άξονες των εικαστικών τεχνών υπάρχουν στις δημοτικές παιδικές βιβλιοθήκες, που εδρεύουν στη πόλη του Βόλου και στη πόλη της Καρδίτσας;
- 3 Σε ποιους άξονες των εικαστικών αναφέρονται και ποίος είναι ο αριθμός τους ανά άξονα;
- 4 Σε ποιες κατηγορίες των αξόνων των εικαστικών τεχνών αναφέρονται και ποιος ο αριθμός τους ανά κατηγορία;
- 5 Ποιος ο αριθμός των παιδικών λογοτεχνικών κειμένων που αναφέρονται μόνο σε έναν άξονα των εικαστικών τεχνών και ποιος ο αριθμός τους που αναφέρεται σε δύο ή σε περισσότερους άξονες ταυτόχρονα

2.ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποίησα επισκέψεις σε παιδικές δημοτικές βιβλιοθήκες, στις πόλεις του Βόλου και της Καρδίτσας. Πιο συγκεκριμένα στην πόλη του Βόλου επισκέφθηκα τις παιδικές βιβλιοθήκες, οι οποίες έχουν την κοινή ονομασία “Στέκι του Παιδιού”, η μία βρίσκεται στη περιοχή της Νεάπολης και η άλλη στο κέντρο του Βόλου στην οδό Περαιβού, το Εργαστήρι του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τη Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στη πόλη της Καρδίτσας επισκέφθηκα βιβλιοθήκες με τις ονομασίες: Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Καρδίτσας, Παιδική Βιβλιοθήκη Παυσίλοιπου, Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Γιολλάση, Παιδική Βιβλιοθήκη Αγγελικής Βαρελά.

Τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας, όπως θα γίνει φανερό και παρακάτω, καταγράφηκαν και ταξινομήθηκαν σύμφωνα με τους άξονες των εικαστικών τεχνών, τα ερωτήματα και τους στόχους της έρευνας. Επίσης τη περίοδο διεξαγωγής της έρευνας στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και στη Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Καρδίτσας δεν βρέθηκαν παιδικά λογοτεχνικά κείμενα χρονολογίας 2000-2015 με αναφορές στους άξονες των εικαστικών τεχνών. Τα ευρήματα ήταν παλαιότερης χρονολογίας και δε καταγράφηκαν στην έρευνα. Ο συνολικός αριθμός των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας που προέκυψαν από την έρευνα είναι εβδομήντα (70) βιβλία.

Η διαδικασία που ακολούθησα για τη διεκπεραίωση της έρευνας ήταν η εξής: Αρχικά επισκέφθηκα τις παιδικές βιβλιοθήκες και κάθε φορά, αφού πρώτα ανίχνευα στη συνέχεια διάβαζα και κατέγραφα τα

παιδικά λογοτεχνικά κείμενα με αναφορές στα εικαστικά. Η αρχική καταγραφή τους έγινε με βάση τα στοιχεία τους(τίτλος, συγγραφές, εκδόσεις κλπ.) και τις περιλήψεις που προέκυψαν από την ανάγνωση αυτών(οι περιλήψεις των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας βρίσκονται στο παράρτημα). Έπειτα έκανα μια πρώτη ταξινόμηση στην οποία τα λογοτεχνικά κείμενα συγκαταλέχθηκαν με βάση τη χρονολογία έκδοσης τους και τη βιβλιοθήκη στην οποία ανήκουν. Στη συνέχεια η ταξινόμηση ειδικεύθηκε σύμφωνα με τους άξονες των εικαστικών τεχνών και τις κατηγορίες αυτών. Τέλος προέκυψε ο αριθμός των παιδικών λογοτεχνικών κειμένων που ανήκουν: σε κάθε άξονα, σε κάθε κατηγορία και πόσα από αυτά ανήκουν μόνο σε έναν άξονα ή συνδυάζουν δύο ή περισσότερους άξονες μαζί.

Πίνακας 1^{ος}. Στο παρακάτω πίνακα φαίνεται η ταξινόμηση των παιδικών λογοτεχνικών κειμένων με βάση τη χρονολογία έκδοσης τους και τον συγγραφέα στον οποία ανήκουν.

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
1	<i>Γάτες και Αρκούδες εμπνευσμένες από μεγάλους ζωγράφους</i>	Ζαραμπούκα Σ.	2000
2	<i>Η Λία ζωγραφίζει</i>	Λαούμπε Ζ. Μπλαζεγιόφσκι Μ.	2000
3	<i>Φαντασματάκια Χρώματα</i>	Βασιλάκη Π.	2000
4	<i>Ήταν ένα μικρό χαρτάκι</i>	Παρούση Α. Κυρισσόπουλος Α	2000
5	<i>ΓΑΤΕΣ εμπνευσμένες από ζωγράφους του μουσείου Πράντο</i>	Ζαραμπούκα Σ.	2001
6	<i>Τα χρώματα της Ίριδας</i>	Καπλάνογλου Μ.	2001
7	<i>Χρωματιστά Χριστούγεννα,</i>	Γκότση Α.	2001
8	<i>Ματού ο κόκκινος γάτος</i>	Μπατού Έ.	2001
9	<i>Ο Πινόκιο και το άγαλμα του Δισκοβόλου.</i>	Μπουλιώτης Χ.	2002
10	<i>Έχασα το χρώμα μου και ψάχνω να το βρω!</i>	Βαρβόγλη Α	2002
11	<i>Χρωματίζω!</i>	Στεανίδη Φ	2002
12	<i>Ματθαίος ο Σκαρβαίος</i>	Krings Α.	2002
13	<i>Οι Καρυάτιδες μετράνε τα φεγγάρια</i>	Χατζούδη- Τάντου Ε	2003
14	<i>Ο Χάρης και ο μοβ μαρκαδόρος</i>	Κρόκετ Τ	2003
15	<i>Μια ζωγραφιά για το δωμάτιο του Χάρη</i>	Κρόκετ Τ	2003
16	<i>Το μικρό μαύρο καλαμαράκι ψάχνει χρώματα</i>	Γεωργέλη Κ	2003
17	<i>Οι ζωγραφιές της Διαλεχτής</i>	Κούνδουρος Ν.	2004
18	<i>Ερυθρούλης το κόκκινο αστέρι</i>	Καραγιάννη Μ.	2004 70

19	<i>Η παλέτα των συναισθημάτων</i>	Μουλάκη Έ	2004
20	<i>Η πόλη με το ουράνιο τόξο</i>	Μπουλιώτης Χ.	2004
21	<i>Η τελεία</i>	Reyolonds H. P.	2004
22	<i>Άμα βάψεις το λαγό κόκκινο σαν το αυγό...</i>	Τσιαμπόκαλου Γ.	2005
23	<i>Μια βόλτα στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων</i>	Τσάμπρα Φ. - Σκαλίδη Ζ.	2005
24	<i>Ο Πρασινοπασχαλιάς</i>	Δημουλίδου Χ	2005
25	<i>Ο κοκκινούλης</i>	Τσίτας Μ.	2006
26	<i>Το μπλε σύννεφο</i>	Ungerer T.	2006
27	<i>Marc Chagall: Ο ακροβάτης του Ονείρου</i>	Δενδρινού Φ.	2006
28	<i>Η ωραιότερη ζωγραφιά της Μαρίνας</i>	Παπανικοπούλου Κ	2006
29	<i>Η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους</i>	Ανδρικόπουλος Ν	2006
30	<i>Παραμυθοκατασκευές, Ζωντάνεψε το Παραμύθι σου: Η Κοκκινোসκουφίτσα</i>	Picazo C., Llongueras M	2006
31	<i>Ο γάτος Λεοπόλδος στη Σχολή Καλών Τεχνών</i>	Μπουλιώτης Χ.	2007
32	<i>Η συναυλία των χρωμάτων</i>	Γραμμένος Δ.	2007
33	<i>Οι ιμπρεσιονιστές ζωγράφοι: Αγαπημένο μου ημερολόγιο</i>	Δενδρινού Φ .	2007
34	<i>Ναϊφ ζωγράφοι: ο Κηπουρός τη Φύσης</i>	Δενδρινού Φ .	2007
35	<i>Το καπέλο του καλλιτέχνη</i>	Δενδρινού Φ .	2007

	<i>Βίνσεντ Βαν Γκονγκ</i>		
36	<i>Το θαλάσσιο Τσίρκο του Χουάν Μιρό</i>	Δενδρινού Φ .	2007
37	<i>Στο μουσείο</i>	Ντεκάστρο, Μ.	2007
38	<i>Ο Γκρέκο με τα μάτια των παιδιών (Στο μυστικό κόσμου του ζωγράφου...μια γάτα καπετάνισσα)</i>	Γιαλουράκη Σ. Ηλιόπουλος, Β.	2007
39	<i>Μια + 5 ΚΑΡΥΑΤΙΔΕΣ</i>	Κυριτσόπουλος Α .	2007
40	<i>Μια μπάλα ζωγραφιά</i>	Τσόγκα Μ	2007
41	<i>Πως να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο</i>	Τσιαμπόκαλου Γ.	2008
42	<i>Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα χρώματα</i>	Θεοδωράκη Μ.	2008
43	<i>Η ζωγραφιά της φαντασίας</i>	Βόνη Γ.	2009
44	<i>Οι περιπέτειες του Ζαχαρία και του Ανανία: ο 13ος πίνακας</i>	Κερασίδης Δ	2009
45	<i>Ο Βασίλης και οι θυμωμένες ζωγραφίες</i>	Τσιαμπαλή-Κελεπούρη	2009
46	<i>Μικρός ζωγράφος των βράχων</i>	Πετκανοπούλου Μ.	2010
47	<i>Ένα λιοντάρι στο Παρίσι</i>	Alemagma Β.	2010
48	<i>Ο Έλμερ και το ουράνιο τόξο</i>	McKee D.	2010
49	<i>Στην κατσαρόλα με τα χρώματα</i>	Χαλικιά Ά.	2010
50	<i>Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα σχήματα</i>	Θεοδωράκη Μ.	2010
51	<i>Το κόκκινο κορδόνι</i>	Νευροκοπλή Β.	2011
52	<i>Στα χρώματα της θάλασσας</i>	Χαλικιά Ά.	2011
53	<i>Κώστας Τσόκλης και το αλλόκοτο μπέρδεμα</i>	Τσαλδίρη Ε.	2011
54	<i>Γιάννης Μόραλης και το μυστικό παιχνίδι των σχημάτων,</i>	Τσαλδίρη Ε.	2011

55	<i>Δημήτρης Μυταράς και τα χρωματικά ζευγάρια</i>	Τσαλδίκη Ε.	2011
56	<i>Ένα απλό μολύβι</i>	Πρωτογέρου Α.	2011
57	<i>Ένας ασπρόμαυρος ζωγράφος</i>	Μουσιώνη Λ	2011
58	<i>Οι 10 πρώτοι μου πίνακες</i>	Σελιέ Μ.	2012
59	<i>Τριμπιμπίμ: Ο ιππότης των χρωμάτων</i>	Μιχαήλ Γ.	2013
60	<i>Μαθαίνω τα χρώματα – Το μπλε σύννεφο</i>	Τσαλδίκη Ε.	2013
61	<i>Μαθαίνω τα χρώματα – Το πράσινο πάρτι,</i>	Τσαλδίκη Ε .	2013
62	<i>Το αγόρι που ζωγράφιζε τον ουρανό</i>	Παπατσαρούχας Β .	2013
63	<i>Νικηφόρος ανακαλύπτει τα συναισθήματα με οδηγό τα κυκλαδικά ειδώλια</i>		2013
64	<i>Μαθαίνω τα χρώματα- Η κόκκινη σούπα</i>	Τσαλδίκη Ε.	2013
65	<i>Ένας μαρκαδόρος μια φορά...βγήκε απ το κουτί και είπε ΓΕΙΑ!</i>	Μαρτίδου Ρ	2013
66	<i>Είμαι ένας καλλιτέχνης</i>	Αλτες Μ .	2014
67	<i>Ο μικρός Φρανκ Αρχιτέκτονας</i>	Φρανκ Βίβα	2014
68	<i>Τα χέρια δε χτυπάνε.. τα χέρια αγαπάνε</i>	1 ^ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Παλαιοκάστρου, επιμ., Αρβανιτίδου Β.	2014
69	<i>Τα Χρώματα</i>	Παρατσόλι Π .	
70	<i>Το χρυσό κλαδί</i>	Λαϊκό Παραμύθι	

Πίνακας 2^{ος} Στον παρακάτω πίνακα ταξινόμησα τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας σύμφωνα με τους άξονες των εικαστικών. Πιο συγκεκριμένα ανέλυσα τα κείμενα με βάση τους άξονες των εικαστικών και τις κατηγορίες που αναφέρεται το καθένα.

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΥΛΙΚΑ	ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣΙΑ
1	<i>Γάτες και αρκούδες εμπνευσμένες από μεγάλους ζωγράφους</i>					Ζωγραφική (πίνακες ζωγραφικής)	
2	<i>Η Λία ζωγραφίζει</i>				ζωγραφική		
3	<i>Φαντασματάκια χρώματα</i>		χρώμα		ζωγραφική		
4	<i>Ήταν ένα μικρό χαρτάκι</i>	χαρτί		συναισθήματα			
5	<i>Γάτες εμπνευσμένες από ζωγράφους του μουσείο Πράντο</i>					Ζωγραφική (πίνακες ζωγραφικής)	
6	<i>Τα χρώματα της Ιριδας</i>					χρώμα	
7	<i>Χρωματιστά Χριστούγεννα</i>		χρώμα		ζωγραφική		
8	<i>Ματού ο κόκκινος γάτος</i>		χρώμα	φιλία			

9	<i>Ο Πινόκιο και το άγαλμα του Δισκοβόλου</i>			συναισθήματα		γλυπτική	
10	<i>Έχασα το χρώμα μου και ψάχνω να το βρω</i>		χρώμα				Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
11	<i>Χρωματίζω!</i>		χρώμα				
12	<i>Ματθαίος ο Σκαρβαίος</i>				ζωγραφική		
13	<i>Οι Καρνάτιδες μετράνε τα φεγγάρια</i>					γλυπτική	Συναισθηματική προσέγγιση των έργων τέχνης
14	<i>Ο χάρης και ο μοβ μαρκαδόρος</i>		γραμμή, χρώμα		σχέδιο		
15	<i>Μια ζωγραφιά για το δωμάτιο του χάρη</i>		γραμμή, χρώμα		σχέδιο		
16	<i>Το μικρό μαύρο καλαμαράκι ψάχνει χρώματα</i>		χρώμα				Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
17	<i>Οι ζωγραφιές της διαλεχτής</i>			οικογένεια	ζωγραφική		
18	<i>Ερυθρούλης το κόκκινο αστέρι</i>		χρώμα				Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)

19	<i>Η παλέτα των συναισθημάτων</i>		χρώμα	οικογένεια, συναισθήματα	ζωγραφική		
20	<i>Η πόλη με το ουράνιο τόξο</i>		χρώμα	φαντασία, συναισθήματα	ζωγραφική		
21	<i>Η τελεία</i>		σημείο	φαντασία, συναισθήματα	σχέδιο, ζωγραφική		
22	<i>Αμα βάμεις το λαγό κόκκινο σαν το αυγό...</i>		χρώμα	φαντασία, ζώα			
23	<i>Μια βόλτα στη Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων</i>			φαντασία	ζωγραφική	Ζωγραφική(πίν ακες ζωγραφικής)	Συναισθηματική Προσέγγιση των έργων τέχνης
24	<i>Ο Πρασινοπασχαλιάς</i>		χρώμα				Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
25	<i>Ο κοκκινούλης</i>		χρώμα	φαντασία, οικογένεια			
26	<i>Το μπλε σύννεφο</i>			συναισθήματα			Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
27	<i>Marc Chagall: Ο ακροβάτης του Ονείρου</i>		χρώμα				

28	<i>Η ωραιότερη ζωγραφιά της Μαρίνας</i>			συναισθήματα, φιλία	ζωγραφική		
29	<i>Η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους</i>		χρώμα	συναισθήματα			Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
30	<i>Παραμυθοκατασκευές, Ζωντάνεψε το Παραμύθι σου: Η Κοκκινοσκουφίτσα</i>						
31	<i>Ο γάτος Λεοπόλδος στη Σχολή Καλών Τεχνών</i>			συναισθήματα, ζώα	ζωγραφική		
32	<i>Η συναυλία των χρωμάτων</i>		χρώμα	οικογένεια			Δια θεματική προσέγγιση (Μουσική)
33	<i>Οι ιμπρειονιστές ζωγράφοι: Αγαπημένο μου ημερολόγιο</i>					Ζωγραφική (ζωγράφοι)	
34	<i>Ναίφ ζωγράφοι: ο Κηπουρός της Φύσης</i>					Ζωγραφική (ζωγράφοι)	
35	<i>Το καπέλο του Καλλιτέχνη Βίνσεντ Βαν Γκονγκ</i>					Ζωγραφική (ζωγράφοι)	
36	<i>Το θαλάσσιο Τσίρκο του Χουάν Μιρό</i>		σημείο, γραμμή			Ζωγραφική (ζωγράφοι)	

37	<i>Στο μουσείο</i>					γλυπτική	
38	<i>Ο Γκρέκο με τα μάτια των παιδιών</i> <i>(Στο μυστικό κόσμο του ζωγράφου... μια γάτα καπετάνισσα)</i>			συναισθήματα		Ζωγραφική (ζωγράφοι)	
39	<i>Μια + 5 Καρνάτιδες</i>			συναισθήματα		γλυπτική	Συναισθηματική προσέγγιση των έργων τέχνης
40	<i>Μια μπάλα ζωγραφιά</i>			συναισθήματα	ζωγραφική		
41	<i>Πως να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο</i>		χρώμα				Διαθεματική προσέγγιση (Αγωγή Υγείας-Διατροφή)
42	<i>Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα χρώματα</i>		χρώμα				
43	<i>Η ζωγραφιά της φαντασίας</i>			φαντασία, φιλία, ζώα	ζωγραφική		
44	<i>Οι περιπέτειες του Ζαχαρία και του Ανανία: Ο 13ος πίνακας</i>			φιλία	ζωγραφική		
45	<i>Ο Βασίλης και οι θυμωμένες ζωγραφίες</i>	χαρτί		συναισθήματα	ζωγραφική		Δια θεματική προσέγγιση(Καλλιέργεια οικολογικής

							συνείδησης)
46	<i>Μικρός ζωγράφος των βράχων</i>	κάρβουνο		φαντασία, συναισθήματα	ζωγραφική		
47	<i>Ένα λιοντάρι στο Παρίσι</i>			συναισθήματα	γλυπτική		
48	<i>Ο Έλμερ και το ουράνιο τόξο</i>		χρώμα				Δια θεματική προσέγγιση (διαφορετικότητα)
49	<i>Στην κατσαρόλα με τα χρώματα</i>		χρώμα				Δια θεματική (Αγωγή Υγείας-Διατροφή)
50	<i>Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα σχήματα</i>		σχήμα				
51	<i>Το κόκκινο κορδόνι</i>		χρώμα	συναισθήματα, φαντασία,φιλία			
52	<i>Στα χρώματα της θάλασσας</i>					ζωγραφική(πίνακες ζωγραφικής)	Απλή περιγραφή έργων τέχνης
53	<i>Κώστας Τσόκλης και το αλλόκοτο μπέρδεμα</i>					ζωγραφική, γλυπτική(έργα τέχνης)	
54	<i>Γιάννης Μόραλης και μυστικό παιχνίδι των σχημάτων</i>		σχήμα	φιλία		τέχνη των λαών	

55	<i>Δημήτρης Μυταράς και τα χρωματικά ζευγάρια</i>		χρώμα			Ζωγραφική (πίνακες ζωγραφικής)	
56	<i>Ένα απλό μολύβι</i>			συναισθήματα	σχέδιο		
57	<i>Ένας ασπρόμαυρος ζωγράφος</i>		χρώμα	συναισθήματα			
58	<i>Οι 10 πρώτοι μου πίνακες</i>					Ζωγραφική (πίνακες ζωγραφικής)	Απλή περιγραφή έργων τέχνης
59	<i>Τιριμπιπίμ: Ο ιππότης των χρωμάτων</i>		χρώμα	συναισθήματα, οικογένεια	ζωγραφική		Δια θεματική προσέγγιση (Μουσική)
60	<i>Μαθαίνω τα χρώματα- Το μπλε σύννεφο</i>		χρώμα	φαντασία			
61	<i>Μαθαίνω τα χρώματα- Το πράσινο πάρτι</i>		χρώμα	φαντασία			
62	<i>Το αγόρι που ζωγράφιζε τον ουρανό</i>			φαντασία, συναισθήματα	ζωγραφική		

63	<i>Ο Νικηφόρος ανακαλύπτει τα συναισθήματα με οδηγό τα κυκλαδικά ειδώλια</i>			συναισθήματα		Γλυπτική(κυκλαδικά ειδώλια)	
64	<i>Μαθαίνω τα χρώματα- Η κόκκινη σούπα</i>		χρώμα	φαντασία			
65	<i>Ένας μαρκοδόρος μια φορά...βγήκε απ το κουτί και είπε ΓΕΙΑ!</i>	μαρκαδόροι		συναισθήματα			Φροντίδα υλικών
66	<i>Είμαι ένας καλλιτέχνης</i>			φαντασία			
67	<i>Ο μικρός Φρανκ αρχιτέκτονας</i>	διάφορα υλικά (ρολά χαρτιού κ.α)			Αρχιτεκτονική, μικροκατασκευές		
68	<i>Το χρυσό κλαδί</i>			φαντασία	ζωγραφική		
69	<i>Τα χρώματα</i>		χρώμα				

70	<i>Τα χέρια δε χτυπάνε τα χέρια αγαπάνε</i>	1 ^ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Παλαιοκάστρο υ, επιμ., Αρβανιτίδου Β.	χρώμα				Διαθεματική προσέγγιση (Διαφορετικότητα), παιχνίδι
	Σύνολο	5	34	36	23	19	19

Γενικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν, από τον παραπάνω πίνακα για τον κάθε άξονα των εικαστικών ξεχωριστά, τις κατηγορίες τους και τέλος πόσα εμπλέκουν έναν μόνο άξονα ή δυο και περισσότερους, είναι τα εξής:

- Στον εικαστικό άξονα που αφορά **τα υλικά** ταξινομήθηκαν πέντε (5) κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Οι κατηγορίες που προέκυψαν είναι: το χαρτί, το κάρβουνο, οι μαρκαδόροι και διάφορα υλικά. Στο χαρτί ανήκουν δύο (2) λογοτεχνικά κείμενα, στο κάρβουνο ένα(1) , στους μαρκαδόρους ένα (1), και στα διάφορα υλικά ένα(1).
- Στον άξονα των εικαστικών που αφορά τα **μορφικά στοιχεία** ταξινομήθηκαν τριάντα τρία (33) κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Πιο συγκεκριμένα τα είκοσι εννέα (29) από αυτά αφορούν το χρώμα, τρία(3) αναφέρονται στη γραμμή, ένα στο σημείο(1) και δύο(2) στο σχήμα. Το άθροισμα αυτών διαφέρει από τον συνολικό αριθμό που αναφέρθηκε στην αρχή διότι κάποια από τα κείμενα συνδυάζουν δύο κατηγορίες του συγκεκριμένου άξονα(σημείο-γραμμή, χρώμα – γραμμή).
- Στον εικαστικό άξονα των **θεμάτων** ταξινομήθηκαν και στη συνέχεια κατηγοριοποιήθηκαν συνολικά τριάντα έξι(36) λογοτεχνικά κείμενα. Τα είκοσι δύο(22) από αυτά αναφέρονται στα συναισθήματα, δέκα τέσσερα(14) στη φαντασία, έξι(6) στη φιλία, τέσσερα (4) στην οικογένεια και τρία (3) στα ζώα. Και εδώ ο αριθμός που προκύπτει διαφέρει από τον τελικό αριθμό που αναφέρθηκε, διότι αρκετά κείμενα παρουσιάζουν συνδυασμό κατηγοριών μέσα στον ίδιο άξονα.
- Στον άξονα που περιλαμβάνει τις **μορφές των εικαστικών τεχνών** ταξινομήθηκαν είκοσι τρία (23) κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Τα δέκα οκτώ (18) έχουν αναφορές στη ζωγραφική, τα τέσσερα(4) στο σχέδιο, ένα(1) στη γλυπτική και ένα(1) στην αρχιτεκτονική. Ο αριθμός που προκύπτει διαφέρει από τον συνολικό αριθμό που αναφέρεται για το λόγο που ειπώθηκε και παραπάνω.
- Στον εικαστικό άξονα που αναφέρεται στην **ιστορία της τέχνης** ταξινομήθηκαν συνολικά δέκα εννέα (19) κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Έξι(6) στους πίνακες ζωγραφικής, πέντε (5) στους ζωγράφους, έξι στη γλυπτική(6), ένα(1) στο χρώμα και ένα στη(1) τέχνη των λαών.
- Στον άξονα των εικαστικών που αναφέρεται στη **καλαισθησία** εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν συνολικά δέκα οκτώ (18) κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Συγκεκριμένα επτά (7) κάνουν αναφορές στη διαφορετικότητα, τρία(3) στη συναισθηματική προσέγγιση των έργων τέχνης, δύο(2) στη μουσική , δύο (2) στην απλή περιγραφή των έργων τέχνης, στη καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης(1), στην αγωγή υγείας-διατροφή (1) και στη φροντίδα υλικών (1).

- Τέλος όπως προέκυψε από τον πίνακα 2 τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που εμπλέκουν μόνο ένα άξονα των εικαστικών ανέρχονται στον αριθμό των έντεκα (11), ενώ εκείνα που εμπλέκουν δύο ή περισσότερους άξονες ανέρχονται στον αριθμό των πενήντα εννέα (59).

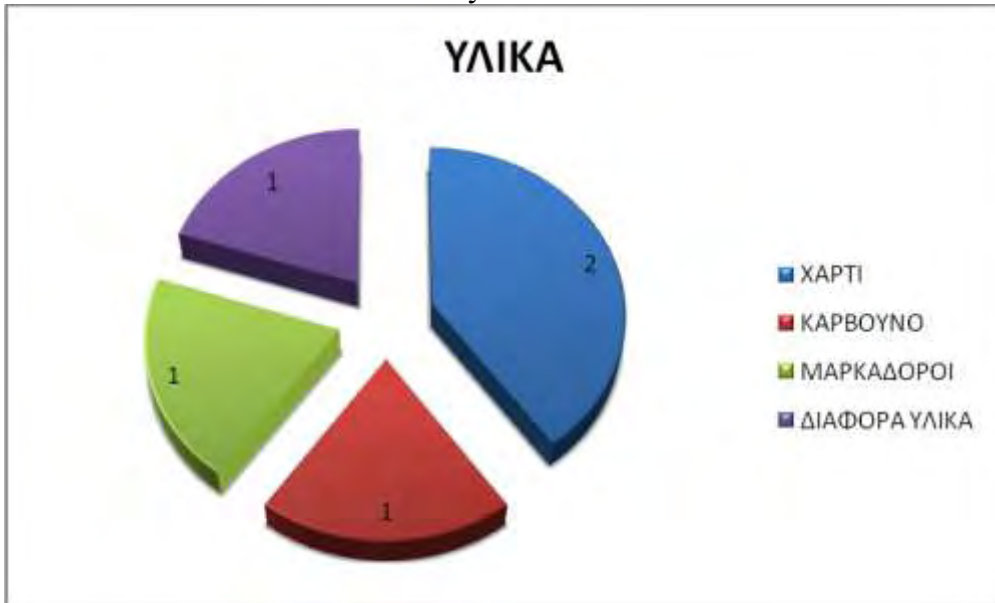
Ακολουθεί ανάλυση των δεδομένων που αναφέρθηκαν σε μορφή διαγραμμάτων, όπου καταγράφονται ποσοτικά τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας και ο εικαστικός άξονας στον οποίο ανήκουν.

Πίνακας 3

Στο συγκεκριμένο πίνακα φαίνεται ο συνολικός αριθμός των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας που αναφέρονται σε κάθε άξονα των εικαστικών ξεχωριστά. Παρατηρείται πως ο άξονας που κατέχει τα περισσότερα κείμενα είναι αυτός των θεμάτων (36). Ακολουθεί ο άξονας των μορφικών στοιχείων (34) και έπειτα ο άξονας που αναφέρεται στις μορφές των εικαστικών τεχνών (23), στην ιστορία της τέχνης(19) και στην καλαισθησία(18). Ο άξονας που κατέχει το μικρότερο αριθμό κειμένων είναι αυτός των υλικών(5) .

Πίνακας 4

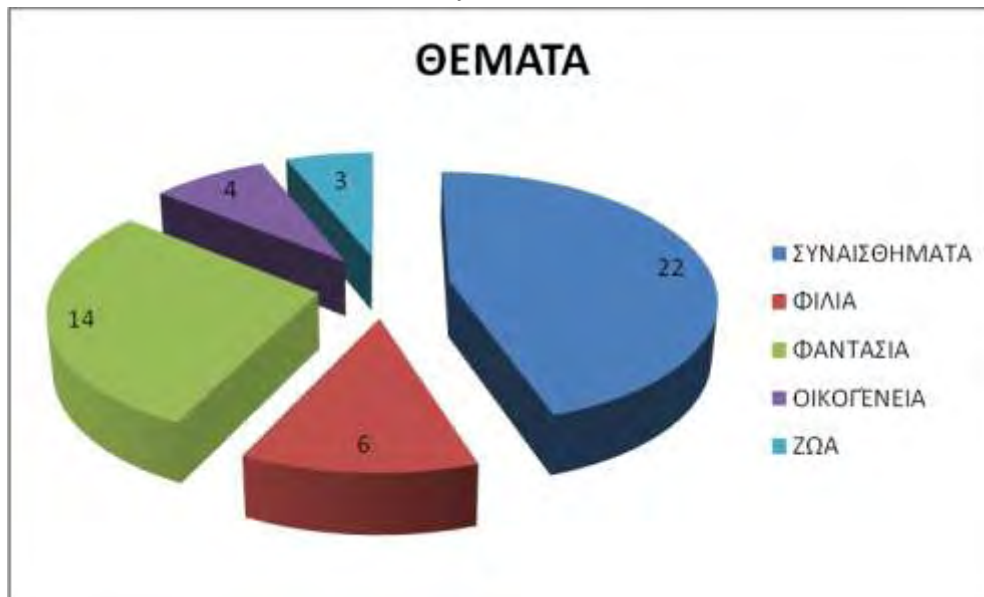
Μέσα από τον πίνακα 4 που αναφέρεται στον άξονα των υλικών φαίνεται πως το υλικό με τις περισσότερες αναφορές είναι το χαρτί (2). Ενώ ακολουθούν το κάρβουνο(1), οι μαρκαδόροι(1) και τα διάφορα υλικά(1) με το ίδιο αριθμητικό αποτέλεσμα. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στον άξονα των υλικών ταξινομήθηκαν ελάχιστα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας σε σχέση με το συνολικό αριθμό που συγκεντρώθηκε και ταξινομήθηκε στους υπόλοιπους άξονες.

Πίνακας 5

Ο πίνακας των μορφικών στοιχείων φανερώνει πως η κατηγορία των χρωμάτων(30) είναι εκείνη στην οποία αναφέρονται τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας, ενώ ακολουθούν με ελάχιστες αναφορές η γραμμή(3), το σχήμα(2), το σημείο(1).

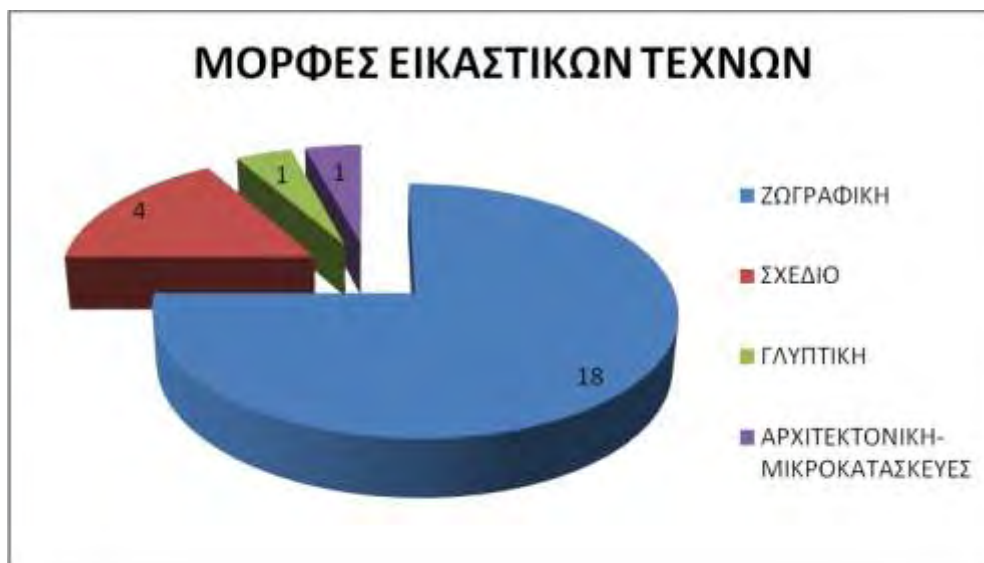
Πίνακας 6

Στον εικαστικό άξονα των θεμάτων, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ταξινομήθηκαν τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Όπως διαγράφεται στον πίνακα 6 οι

περισσότερες αναφορές αφορούν τα συναισθήματα(22) και τη φαντασία(14) ενώ ακολουθούν με μικρότερο αριθμητικό αποτέλεσμα η φιλία(6), η οικογένεια(4) και τα ζώα(3).

Πίνακας 7

Στις μορφές των εικαστικών τεχνών η κατηγορία με τις περισσότερες αναφορές είναι εκείνη της ζωγραφικής(18), όπως φαίνεται από τον πίνακα 7, έπειτα ακολουθεί το σχέδιο(4) ενώ η γλυπτική(1) και η αρχιτεκτονική(1) είναι εκείνες που έχουν τις λιγότερες αναφορές.

Πίνακας 8

Στον πίνακα 8 παρουσιάζεται ο άξονας που αναφέρεται στην ιστορία της τέχνης, η οποία χωρίστηκε σύμφωνα με τις μορφές των εικαστικών τεχνών, τα μορφικά στοιχεία, τους

ζωγράφους, τα έργα τέχνης και την τέχνη των λαών. Τα έργα τέχνης και συγκεκριμένα οι πίνακες ζωγραφικής(6) είναι εκείνοι στους οποίους ταξινομήθηκαν τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας μαζί με μία από τις μορφές των εικαστικών και πιο συγκεκριμένα τη γλυπτική(6). Έπειτα ακολουθούν οι αναφορές σε ζωγράφους(5), ενώ οι λιγότερες αναφορές ταξινομήθηκαν στα μορφικά στοιχεία(1) και στη τέχνη των λαών(1).

Πίνακας 9

Στον πίνακα 9 διαγράφονται τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που αναφέρονται στη καλαισθησία και συγκεκριμένα στις κατηγορίες που περικλείουν τη καλαισθησία ως άξονα των εικαστικών τεχνών. Η διαφορετικότητα(8) είναι εκείνη στην οποία αναφέρονται τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Οι υπόλοιπες κατηγορίες έχουν ελάχιστες αναφορές. Στη συναισθηματική προσέγγιση των έργων τέχνης(3) ταξινομήθηκαν οι περισσότερες αναφορές μετά τη διαφορετικότητα και ακολουθούν η μουσική(2), η απλή περιγραφή έργων τέχνης(2) και η αγωγή υγείας(2) με αναφορές στη διατροφή. Στη φροντίδα των υλικών(1), την οικολογική συνείδηση(1) και το παιχνίδι ταξινομήθηκαν τα λιγότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας.

Πίνακας 10

Στον πίνακα 10 φαίνονται τα αποτελέσματα που αφορούν την ταξινόμηση των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με βάση τις αναφορές τους σε έναν άξονα ή σε δύο και περισσότερους άξονες ταυτόχρονα. Παραπάνω αναφέρθηκε πως ο τελικός αριθμός που προκύπτει στην ανάλυση του κάθε άξονα ξεχωριστά διαφέρει από τον αριθμό που προκύπτει στο πίνακα 3 για τον κάθε άξονα ξεχωριστά. Αυτό συνέβη γιατί, όπως προκύπτει από τον πίνακα 10, τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας εμπλέκουν μέσα τους δύο οι περισσότερους άξονες(59) των εικαστικών τεχνών ταυτόχρονα ενώ ελάχιστα είναι εκείνα που αναφέρονται σε έναν μόνο άξονα(11).

3.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανίχνευση, η καταγραφή και η ταξινόμηση των κειμένων της παιδικής λογοτεχνίας, καθώς η επεξεργασία αυτών των δεδομένων οδήγησε στα εξής συμπεράσματα:

Κατά την περίοδο 2000-2015 κυκλοφόρησαν κείμενα παιδικής λογοτεχνίας τα οποία συμβάλουν στην ανάπτυξη της εικαστικής δημιουργίας των μικρών παιδιών. Τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στους εικαστικούς άξονες, που υπάρχουν στις παιδικές δημοτικές βιβλιοθήκες στην πόλη του Βόλου και στην πόλη της Καρδίτσας τα τελευταία δέκα πέντε (15) χρόνια (2000-2015) ανέρχονται στον αριθμό των εβδομήντα (70) συνολικά. Επίσης βρέθηκαν και άλλα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στα εικαστικά, τα οποία όμως δεν ανήκαν μέσα στο ορισμένο χρονολογικό πεδίο της έρευνα. Ακόμη οι υπάλληλοι των βιβλιοθηκών μέσα από συζητήσεις μας μου δήλωσαν πως τα τελευταία χρόνια οι παιδικές βιβλιοθήκες και των δύο πόλεων δεν έχουν ενημερωθεί αρκετά πράγμα που σημαίνει πως ο αριθμός των κειμένων που συλλέχθηκε θα μπορούσε να θεωρηθεί ικανοποιητικός από αυτή την οπτική.

Μέσα από το συνολικό αριθμό των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας που συγκεντρώθηκε γίνεται εμφανές πως η ανάγκη για διεπιστημονικές προσεγγίσεις μεταφέρεται με έντονο και δημιουργικό τρόπο στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Η εμπλοκή των εικαστικών αλλά και άλλων γνωστικών αντικειμένων σε συνδυασμό με τους άξονες των εικαστικών τεχνών(όπως γίνεται φανερό στο Πίνακα2) στηρίζει αυτό το συμπέρασμα. Ταυτόχρονα όπως αναφέρουν οι: Μαγουλιώτης & Τσιλιμένη,2004·Καρακίτσιος,2007·Βάος,2008·Μαγουλιώτης 2014 κ.α., γίνεται φανερό, πως η παιδική λογοτεχνία στέκεται ως σταυροδρόμι της διεπιστημονικής γνώσης και προσέγγισης. Ένα σταυροδρόμι που μπορεί να σταθεί πολύτιμος αρωγός στη καλλιέργεια και στην αποτύπωση της δημιουργικότητας των παιδιών. Η διαθεματικότητα είναι αρκετά αισθητή στη παρούσα έρευνα καθώς όπως μαρτυρά ο Πίνακας2 τα εικαστικά μέσα στα λογοτεχνικά κείμενα συνδέονται και με ζητήματα όπως η διαφορετικότητα, η οικολογική συνείδηση, η διατροφή κ.α.

Τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που συγκεντρώθηκαν έχουν τη μορφή βιβλίων και πραγματεύονται ζητήματα γύρω από τους άξονες των εικαστικών τεχνών ικανά να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών ώστε να δημιουργήσουν. Κάτι που επιβεβαιώνει όσα έχουν ειπωθεί σε

αρκετές επιστημονικές θεωρητικές ή ερευνητικές προσεγγίσεις που θίγουν το ζήτημα της έμπνευσης της έκφρασης και της δημιουργικότητας σε συνδυασμό με την παιδική λογοτεχνία και της εικαστικές τέχνες. Chapman,1993·Schirmacher,1998· Μαγουλιώτης&Παπαγεωργίου,2002· Μαγουλιώτης&Τσιλιμένη, 2004 ·Βάος, 2008,

Ειδικότερα εντοπίστηκαν και ταξινομήθηκαν κείμενα παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές σε όλους τους άξονες των εικαστικών τεχνών. Όσον αφορά την ταξινόμηση με βάση τους άξονες των εικαστικών τεχνών και τις κατηγορίες που ανήκουν σε αυτούς, γίνεται φανερό, πως ο άξονας στον οποίο ανήκουν τα περισσότερα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας είναι εκείνος των θεμάτων με περισσότερες αναφορές στην κατηγορία των συναισθημάτων. Ακολουθεί ο άξονας των μορφικών στοιχείων με την υπεροχή του χρώματος, ως κατηγορία του. Ελάχιστα κείμενα ταξινομήθηκαν στον πίνακα των υλικών, καθώς οι αναφορές σ αυτά έδειχναν να σπανίζουν. Ο άξονας που αναφέρεται στις μορφές των εικαστικών τεχνών παρουσιάζει ένα ικανοποιητικό δείγμα με μεγαλύτερη υπεροχή στην κατηγορία της ζωγραφικής. Ο άξονας που αναφέρεται στην ιστορία τη τέχνης και εκείνος που αναφέρεται στην καλαισθησία παρουσίασαν και αυτοί ένα ικανοποιητικό δείγμα σε σχέση με το συνολικό αριθμό που ανιχνεύθηκε με υπεροχή στην κατηγορία των έργων τέχνης (πίνακες ζωγραφικής) και στη διαφορετικότητα αντίστοιχα. Επιπλέον τα περισσότερα λογοτεχνικά κείμενα συνδέουν μέσα τους δύο ή περισσότερους άξονες των εικαστικών ενώ λίγα ήταν εκείνα που ανέφεραν μόνο έναν άξονα.

Παρατηρείται πως οι συγγραφείς κειμένων παιδικής λογοτεχνίας που αποφάσισαν να αναφερθούν στους άξονες των εικαστικών τεχνών προσέγγισαν περισσότερο τον άξονα των θεμάτων, σε συνδυασμό με άλλους άξονες . Η επιλογή αυτή μπορεί να σχολιαστεί σύμφωνα με όσα αναφέρουν για τη δημιουργία οι: Μαγουλιώτης, 2002· Βάος, 2008 κ.ά μέσα από βιώματα, εμπειρίες και γενικότερα σε καταστάσεις που βρίσκονται κοντά σ αυτά και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Η οικογένεια και η φιλία για παράδειγμα, ως κατηγορίες αυτού του άξονα, προσφέρουν στο παιδί εμπειρίες και αποτελούν καθημερινό βίωμα μέσα από τα οποία μπορεί να οδηγηθεί στη δημιουργία. Οι εικαστικές δραστηριότητες και γενικά οι εικαστικές τέχνες είναι σημείο αναφοράς της νηπιακής και παιδικής ηλικίας αποτελώντας μία από τις πιο συνηθισμένες ενασχολήσεις των παιδιών στο σχολικό χώρο, αλλά και όχι μόνο. Όταν λοιπόν μέσα σε ένα κείμενο ή μέσα σε ένα βιβλίο συνδέονται τα βιώματα (πχ οικογένεια, φιλία κ.ά.) και τα ενδιαφέροντα των παιδιών (πχ εικαστικά) είναι σχεδόν σίγουρο πως θα κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον τους και πως θα αποτελέσει το κείμενο αυτό πηγή έμπνευσης για δημιουργία και την αποτύπωση της δημιουργικότητας τους. Οι περιορισμένες αναφορές στα υλικά μπορεί να χαρακτηριστεί ως λανθασμένη αν παρθεί υπόψη η έρευνα των Μαγουλιώτη & Παπαγεωργίου, 2002 για το σπουδαίο ρόλο των υλικών στις εικαστικές τέχνες και όσον αφορά τη χρήση τους αλλά και όσον την έμπνευση που μπορεί να προκαλέσουν

στα παιδιά ώστε να προβούν σε μια δημιουργική διαδικασία.

Επίσης μέσα από τα περιεχόμενα των κειμένων παιδικής λογοτεχνίας και την ταξινόμηση τους, στους παραπάνω πίνακες έγινε φανερό πως, τα περισσότερα κείμενα, που ταξινομήθηκαν σε κάθε άξονα ξεχωριστά, αναφέρονται κυρίως μόνο σε μία κατηγορία του. Για παράδειγμα οι περισσότερες αναφορές ανήκουν μόνο σε μία μορφή τέχνης(πχ ζωγραφική) ή μόνο σε ένα από τα μορφικά στοιχεία (πχ χρώμα). Αυτό συνέβη στις περισσότερες κατηγορίες των αξόνων. Οι υπόλοιπες κατηγορίες του κάθε άξονα έχουν ελάχιστες αναφορές. Αυτό μπορεί να οφείλεται, σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, στον συνδυασμό και στην εμπλοκή δύο ή περισσότερων εικαστικών αξόνων σε ένα λογοτεχνικό κείμενο. Τα κείμενα που ανήκουν σε δύο ή περισσότερους άξονες αύξησαν τον τελικό αριθμό ορισμένων κατηγοριών όπως φαίνεται από τους πίνακες.

Η επιλογή των περισσότερων συγγραφέων να ασχοληθούν με τη ζωγραφική και το χρώμα μπορεί να οφείλεται και στο γεγονός πως τα παιδιά τον περισσότερο χρόνο της ημέρας τους τον ξοδεύουν στη ζωγραφική και τα χρώματα(ιδιαίτερα τα παιδιά νηπιακής ηλικίας). Άρα αυτές οι δύο κατηγορίες είναι πιο οικείες στα παιδιά απ ότι οι υπόλοιπες κατηγορίες. Η επιλογή αυτή των συγγραφέων έχει δύο πτυχές από τη μία οι οικείες κατηγορίες που χρησιμοποιούν μπορεί να οδηγήσουν πιο εύκολα στη δημιουργία άλλα από την άλλη μπορεί να οδηγήσει στον παραγκωνισμό των υπόλοιπων κατηγοριών (πχ γλυπτική, χαρακτηριστική, γραμμική, σχήμα), από την πλευρά των παιδιών αλλά και από την πλευρά των εκπαιδευτικών ή των γονιών, που είναι εξίσου ενδιαφέρουσες και με σπουδαία σημαντικότητα στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στη δημιουργική αποτύπωση για τα παιδιά.

Τέλος και μέσα από όσα ειπώθηκαν γίνεται φανερό πως οι στόχοι της έρευνας επιτεύχθηκαν με βάση τα ερωτήματα που τέθηκαν μέσα στο ερευνητικό πλαίσιο και τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πέρα από τα συμπεράσματα που προέκυψαν η παρούσα έρευνα ανοίγει το δρόμο για παραπλήσιες έρευνες ή για έρευνας που μπορούν να αποτελέσουν συνέχεια αυτής.

Μία παραπλήσια έρευνα θα μπορούσε να ήταν οι απόψεις που έχουν οι εργαζόμενοι των παιδικών βιβλιοθηκών για τα λογοτεχνικά κείμενα που υπάρχουν σ αυτές γενικά και όσον αφορά τα εικαστικά ειδικά. Επίσης θα μπορούσε να ερευνηθεί κατά πόσο είναι ενημερωμένες τα τελευταία χρόνια οι παιδικές βιβλιοθήκες ή πόσο συχνά τα παιδιά δανείζονται κείμενα παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στα εικαστικά. Συνέχεια της συγκεκριμένης έρευνας θα μπορούσε να αποτελέσει η εφαρμογή κάποιων κειμένων παιδικής λογοτεχνίας για να αποδειχθεί αν και κατά πόσο τα συγκεκριμένα κείμενα εμπνέουν τα παιδιά και μπορούν να ανοίξουν τους δρόμους για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας τους όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας.

5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Μέσα από την παρούσα εργασία και τη συγκεκριμένη έρευνα αποκόμισα κάποια προσωπικά οφέλη. Αρχικά πλούτισα τις γνώσεις μου γύρω από τον ενδιαφέροντα κόσμο της Παιδικής Λογοτεχνίας των Εικαστικών και της Δημιουργικότητας. Έπειτα είδα πως είναι να πραγματοποιείς μία έρευνα και να αποτελεί δική σου προσωπική δουλειά. Ήρθα σε επαφή με ένα μεγάλο αριθμό κειμένων παιδικής λογοτεχνίας που μου επιτρέπει σαν αυριανή εκπαιδευτικό να τα χρησιμοποιώ σε διάφορες δραστηριότητες με τα παιδιά. Επίσης μερικά από αυτά τα χρησιμοποίησα και στη πρακτική μου άσκηση αυτούσια ή ανασκευάζοντας τα. Ως ένα βαθμό μπορώ να πω και με μια γρήγορη αναφορά, πως θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τη δημιουργικότητα των παιδιών στις εικαστικές τέχνες αλλά και γενικότερα. Τέλος αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και για μένα την ίδια καθώς μέσα από την ανάγνωση κειμένων παιδικής λογοτεχνίας με αναφορές στα εικαστικά, θέλησα να ξεκινήσω να γράφω τέτοιου είδους κείμενα παιδικής λογοτεχνίας, κάτι που πραγματοποίησα και θέλω να συνεχίσω στο μέλλον, καθώς ο κόσμος της Παιδικής Λογοτεχνίας και των εικαστικών στάθηκε για μένα πηγή έκφρασης και δημιουργικότητας.

4.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλμπέρτι, Λ.Μ.(1994), *Περί Ζωγραφικής*, μτφ. Λαμπράκη-Πλάκα Μ., Καστανιώτης: Αθήνα.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1987). *Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας: Α' Ανιχνεύσεις (δεύτερη έκδοση)*, Καστανιώτης: Αθήνα.
- Αναγνωστόπουλος, Β.Δ.(1999). *Τάσεις και Εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας, (δωδέκατη έκδοση)*, Εκδόσεις των Φίλων: Αθήνα.
- Αναγνωστόπουλος, Β.Δ.(2001). *Παιδική Λογοτεχνία και Ιδεολογία, Αθήνα.*
- Αναγνωστόπουλος, Β.Δ.(2003), Η λειτουργία λόγου-εικόνας στο παιδικό βιβλίο και η σημασία τους για το παιδί αναγνώστη, στο: *Περιπλανήσεις στη Παιδική Λογοτεχνία: Μελετηματα*, επιμ., Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, Ακρίτας: Αθήνα
- Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. & Δελώνης Α.(1988). *Παιδική λογοτεχνία και σχολείο, (τέταρτη έκδοση)* Πατάκης: Αθήνα
- Αναγνωστοπούλου, Δ.(2002). *Λογοτεχνική Πρόσληψη: Στην Προσχολική και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*, Πατάκη: Αθήνα
- Αναγνωστοπούλου Δ., (2002), Λογοτεχνικό βιβλίο και Εκπαίδευση: σχέσεις συναλληλίας ή αποκλεισμού, στο: *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση,(αναδιατύπωση: 1η εκδ.)* επιμ., Αποστολίδου Β. & Χοντολίδου Ε.: Δάρδανος- Τυπωθήτω :Αθήνα, σσ., 267-276.
- Αρντουεν, Ι. (2000). *Η Καλλιτεχνική Αγωγή στο σχολείο*, μτφ. Καρρά Μ., Νεφέλη: Αθήνα.
- Βάος, Α. (2001). *Εικαστική Αγωγή στην Ελληνική Εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
- Βάος, Α. (2008).), *Ζητήματα διδακτικής των εικαστικών τεχνών: Το καλλιτεχνικό εγχείρημα ως παιδαγωγική πράξη*, Τόπος: Αθήνα.
- Βαλάση, Ζ. (2001), *Εισαγωγή στη μελέτη της Λογοτεχνίας και των Βιβλίων για Παιδιά: Μικρό Πανόραμα*, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.
- Γιαννικοπούλου, Α.(2016),*Το Εικονογραφημένο Βιβλίο στην Προσχολική Εκπαίδευση: Φιλαναγνωστικές δράσεις*, Πατάκης: Αθήνα.

Γκούνταμαν, Ν.(2005), *Οι Γλώσσες της Τέχνης*, μτφ Βαγκόπουλος Π., Εκκρεμές: Αθήνα.

Gardner, H. (2010), *Frames of Mind: Η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης*, μτφ., Γεωργίου Π., επιμ., Βίτσου Μ., Μαραθιά: Αθήνα,

Gloton, R.(x.x.). *Η τέχνη στο σχολείο*, μτφ. Σαφαρίκας Α. & Βιγγόπουλος Η., Νικόδημος: Αθήνα.

Gombrich, E.H.(2012), *Το Χρονικό της Τέχνης(ανατύπωση)*, μτφ., Κασδάγλη Λ., Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης: Αθήνα.

Δαφέρμου, Χ., Καλούρη, Π., & Μπατσογιάννη, Ε. (2007), *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά Περιβάλλοντα μάθησης*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Δελώνης, Α. (1982), *Εισαγωγή στη Μεταπολεμική Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία*, Αθήνα.

Δελώνης Α., (1990). *Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία: 1835-1985 από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα (β' έκδοση)*, Ηράκλειτος: Αθήνα.

ΔΕΠΠΣ, (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*, Φ.Ε.Κ. τεύχος Β', αριθμός φύλλου 304/13-03-03, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: Αθήνα.

ΔΕΠΠΣ, (2001), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*, Φ.Ε.Κ. τεύχος Β' φύλλου 1375/ 18-10-2001, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: Αθήνα.

Δήμου, Γ. (1994). *Η αισθητική αγωγή στο νηπιαγωγείο: και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου*, Κορφή: Αθήνα.

Eipsten A. S. & Τρίμη Ε. Α. (2005), *Εικαστικές Τέχνες και Μικρά Παιδιά: Ενισχύοντας τους Μικρούς Καλλιτέχνες*, επιμ., Τρίμη Ε.Α., μτφ., Αυγουστίνου Π., Δάρδανος -Τυπωθήτω: Αθήνα.

Focilon, H. (1982), *Η ζωή των μορφών*, μτφ. Κούρια Α. Νεφέλη: Αθήνα

Chapman, A. (1993). *Διδακτική της Τέχνης: Προσεγγίσεις στην καλλιτεχνική αγωγή*, μτφ. Λαπούρτας, Α., Χαραλαμπίδης Γ., Κυπραίου Ε., Βαρδάλου Α., επιμ., Χριστοδουλίδης Π., Νεφέλη Αθήνα.

Hunt, P. (2006), *Ο διευρυμένος κόσμος των σπουδών της Λογοτεχνίας για Παιδιά*, στο: *Κατανοώντας τη λογοτεχνία για παιδιά*, επιμ., Hunt P., μτφ Μητσοπούλου Χ., Μεταίχμιο: Αθήνα, σσ.,13-35

Ζερβού, Α.(2002). Η λογοτεχνία στο σχολείο ή απορίες μιας ενήλικης που διαβάζει λογοτεχνία, στο: *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση,(αναδιατύπωση: 1η εκδ) επιμ.,* Αποστολίδου Β. & Χοντολίδου Ε.: Δάρδανος- Τυπωθήτω :Αθήνα, σσ. 15-34.

Ηλία, Ε. (2002), Η προσέγγιση λογοτεχνικών κειμένων σύμφωνα με τις θεωρίες της “αναγνωστικής ανταπόκρισης”, στο: *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση,(αναδιατύπωση: 1η εκδ.) επιμ.,* Αποστολίδου Β. & Χοντολίδου Ε.:Δάρδανος-Τυπωθήτω :Αθήνα, σσ., 157-166

Ηλία, Α., (2003), Η ανταπόκριση των παιδιών στα λογοτεχνικά κείμενα στο πλαίσιο εκπαιδευτικών παιγνιδιών δραστηριοτήτων, στο: *Περιπλανήσεις στη Παιδική Λογοτεχνία: Μελετήματα,* επιμ., Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, Ακρίτας: Αθήνα.

Κακίση-Παναγοπούλου, Λ. (2006), *Και όμως ζωγραφίζουν: η ζωγραφική των παιδιών και ο κόσμος τους,* Συμμετρία:Αθήνα.

Κακανά, Δ.,(1994),*Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική εκπαίδευση,* Αφοί Κυριακίδη: Θεσσαλονίκη.

Καλογήρου, Τ.(1999), *Τέρψεις και Ημέρες Ανάγνωσης: Μελετήματα για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο (α΄ τόμος),* Εκδόσεις της Σχολής: Αθήνα.

Καλογήρου, Τ.(2003), *Τέρψεις και Ημέρες Ανάγνωσης: Μελετήματα για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο (β΄ τόμος),* Εκδόσεις της Σχολής: Αθήνα.

Καλογήρου, Τ. & Λαλαγιάννη, Κ.(2007) Προλεγόμενα, στο: *Λογοτεχνία στο Σχολείο: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση,(ανατύπωση),* επιμ., Καλογήρου Τ. & Λαλαγιάννη Κ., Δάρδανος –Τυπωθήτω: Αθήνα, σελ. 27-42.

Κανατσούλη, Μ.,(2007), *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας: σχολικής και προσχολικής ηλικίας,(δεύτερη έκδοση),* University Studio Press: Θεσσαλονίκη.

Καραβά, Ζ. (2013), Η συμβολή της παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας στην αισθητική και συναισθηματική εξέλιξη των νέων, στο: *Ελληνική Παιδική- Νεανική Λογοτεχνία: Ιστορία, Κριτική, Διδασκαλία,* επιμ., Ακριτόπουλος Α. Ν., Ηρόδοτος: Αθήνα, σσ. 601- 616

Καρακίτσιος, Α. (2007), Ποίηση στη Προσχολική Εκπαίδευση, στο: *Λογοτεχνία στο Σχολείο: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση,(ανατύπωση)* επιμ., Καλογήρου Τ. & Λαλαγιάννη Κ., Δάρδανος –Τυπωθήτω: Αθήνα, σελ. 173-194.

Καρακίτσιος, Α.(2013), *Διδασκαλία της Λογοτεχνίας και δημιουργική γραφή,* Ζυγός: Θεσσαλονίκη.

- Κατσίκη – Γκίβαλου, Α (1999), Πρόλογος, στο: *Τέχνες και Ημέρες Ανάγνωσης: Μελετήματα για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο* (β' έκδοση), Καλογήρου, Τ., Εκδόσεις της Σχολής: Αθήνα. σσ. 15-18.
- Κατσίκη – Γκίβαλου, Α. (2002), Η αμφίδρομη σχέση λογοτεχνίας και γνωστικών αντικειμένων, στο: *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση, (αναδιατύπωση: 1η εκδ.) επιμ., Αποστολίδου Β. & Χοντολίδου Ε.: Δάρδανος- Τυπωθήτω :Αθήνα, σσ. 35-42.*
- Κατσίκη – Γκίβαλου, Α.(2007), Εισαγωγή, στο: *Λογοτεχνία στο Σχολείο: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, (ανατύπωση) επιμ., Καλογήρου Τ. & Λαλαγιάννη Κ., Δάρδανος –Τυπωθήτω: Αθήνα, σελ.11-26.*
- Κοζάκου- Τσιάρα, Ο.(1997), *Εισαγωγή στην εικαστική γλώσσα, Gutenberg: Αθήνα.*
- Κωνσταντινίδου, Β., Ματθαίου Σ., Χαβιάρης, Π.(1997), *Ταξιδεύοντας και Δημιουργώντας: Μουσική, Θέατρο, Εικαστικά, Λογοτεχνία, Παιχνίδι, Φαντασία, Έκφραση, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.*
- Μαγνήσαλης, Κ.Γ.(1990), *Δημιουργική Θεωρία και Τεχνική για την ανάπτυξη της Δημιουργικότητας, Interbooks: Αθήνα*
- Μαγουλιώτης, Α.(2001), *Ζωγραφική- Γλυπτική Χαρακτική, Gutenberg: Αθήνα.*
- Μαγουλιώτης, Α. (2002), *Εικαστικές Δημιουργίες μέσα από τη παρατήρηση και τη φαντασία: Ιδέες- Σκέψεις- Προτάσεις δραστηριοτήτων, Καστανιώτη: Αθήνα.*
- Μαγουλιώτης, Α. (2014), *Εικαστική Παιδαγωγική, Συμμετρία: Αθήνα.*
- Μαγουλιώτης, Α. & Παπαγεωργίου, Ε.(2002), Ανίχνευση συντελεστών, οι οποίοι προκαλούν τη δημιουργία ή διαφοροποιούν προγραμματισμένες εικαστικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο, *Virtual School, The Sciences of Education Online, τ. 3^{ος}*
- Μάμφορντ, Λ. (1997), *Τέχνη και Τεχνική, μτφ., Τομανάς Β., Νησίδες: (χ.τ.)*
- Μπέλλας, Θ., *Το Ιχνογράφημα του Παιδιού: ως μέσο και αντικείμενο έρευνας στα χέρια του εκπαιδευτικού, επιμ., Ξενάκη Χ., Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.*
- Ντιούι, Τ. (1982). *Το σχολείο που μ'αρέσει, μτφ., Μιχαλοπούλου Μ., Γλάρος: Αθήνα.*
- Ξανθάκου, Γ. (1998), *Η Δημιουργικότητα στο Σχολείο, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.*
- Παπανικολάου, Ρ. & Τσιλιμένη, Τ.(1992), *Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο: Θεωρία και πράξη, (Τρίτη έκδοση), Καστανιώτης: Αθήνα.*

- Παρισάκη, Θ., (2004), *Φιλοσοφία και Τέχνη: Από την αντικειμενικότητα του ωραίου στην υποκειμενικότητα του γούστου*, Ζήτρος: Θεσσαλονίκη.
- Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου Λ., (1990). *Η παιδική λογοτεχνία στην εποχή μας*, Καστανιώτης : Αθήνα
- Ρόμπινσον, Κ. (1999), *Οι τέχνες στα σχολεία, αρχές, πρακτικές, προβλέψεις*, Καστανιώτης: Αθήνα.
- Ροντάρι, Τ.(2003). *Γραμματική της Φαντασίας: Εισαγωγή στην τέχνη να επινοείς ιστορίες*, μτφ. Κασαπίσης Γ. , Μεταίχμιο: Αθήνα
- Rudd, D.(2006), Πως υπάρχει η Λογοτεχνία για Παιδιά, στο: *Κατανοώντας τη λογοτεχνία για παιδιά*, επιμ., Hunt P., μτφ Μητσοπούλου Χ., Μεταίχμιο: Αθήνα, σσ. 36-61
- Schirrmacher, R (1998), *Τέχνη & Δημιουργική Ανάπτυξη των παιδιών*, (2η έκδοση), μτφ. Γαζεριάν Τ., επιμ., Καλούρη Ρ., Ιων: Αθήνα.
- Σάλλα- Δοκουμετζίδα, Τ.(1996). *Δημιουργική φαντασία και παιδική τέχνη*, Εξάντας: Αθήνα.
- Σιγούρος , Γ.(2001). *Ανακαλύπτω τα μυστικά της Ζωγραφικής*, Κέδρος: Αθήνα
- Σιγούρος, Γ.(2006), *Τα εικαστικά στοιχεία και οι αρχές του desing: Το "αλφάβητο" της ζωγραφικής*, Σύλλογος Καλλιτεχνών Ν. Ροδόπης "Αθηνίων": Κομοτηνή.
- Σκαρίτσης, Σ. Α. δ.φ. (1990), *Εισαγωγή στη Παιδική Λογοτεχνία: Α. Θεωρήσεις Β. Κείμενα*, Αχαϊκές : Πάτρα.
- Σταματοπούλου, Δ.(1998), *Αισθητική Καλλιέργεια και Μορφές Έκφρασης των Νηπίων*, Καστανιώτης: Αθήνα.
- Ταιν, Ι. (1992), *Φιλοσοφία της Τέχνης*, μτφ Χουρμούζιου Αι., Αθήνα.
- Τσιλιμένη, Τ.Δ.(2007), *Εικονογραφημένο Παιδικό Βιβλίο: Όψεις και Απόψεις*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας: Βόλος.
- Τσιλιμένη, Τ. & Μαγουλιώτης Α.(2004), *Λογοτεχνία και διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με αφορμή το βιβλίο Άγγελος στο φλιτζάνι της Τ. Τσιλιμένη*, στο: *Μάθηση και διδασκαλία στη κοινωνία της γνώσης*, επιμ., Τριλιανός Α. & Καραμήνας Ι., Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Π.Τ.Δ.Ε & Κ.Ε.Ε.Π.Ε.Κ.
- Τσιλιμένη, Τ. & Μαγουλιώτης Α.(2006), *Λογοτεχνικά Κείμενα: Τόποι συνάντησης των τεχνών: Δημιουργικές προσεγγίσεις των τεχνών και δημιουργικές δραστηριότητες μαθητών με αφορμή λογοτεχνικά κείμενα*, στο: *Πρακτικά με θέμα: Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*, 5^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος, Θεσσαλονίκη.

Τσιλιμένη, Τ. & Μαγουλιώτης, Α.(2011), Η εικαστική δημιουργία των νηπίων ως μέσο ανάπτυξης της αφηγηματικής τους ικανότητας, στο: Αργυρίου Μ. & Καμπύλης Π.(επιμ.), *4th International Conference Arts and Education- A creative way into languages*, σ.σ.211-216.

ΥΠΕΠΘ-Π.Ι.(2011),*Νέο πιλοτικό Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*, <http://digitalschool.minedu.gov.gr/new/>

Φίσερ, Ε.(1984), *Η αναγκαιότητα της Τέχνης*, μτφ. Χατζιδάκη Φ., Θεμέλιο: (χ.τ.)

Φρυδάκη, Ε.(2003), *Η θεωρία της λογοτεχνίας στη πράξη της διδασκαλίας*, Κριτική:Αθήνα.

Χατζηδημητρίου- Παράσχου, Σ.(2008), *Παιδική και νεανική λογοτεχνία: πρόσωπα- κείμενα- ζητήματα*, Ελληνοεκδοτική: Αθήνα.

Χρυσάνθου, Χ.(1987), *Εισαγωγή στην Τέχνη: Αρχιτεκτονική- Πλαστική*, Σύλλογος Προς Διάσωσιν Ωφέλιμων Βιβλίων: Αθήνα.

Χρυσοφίδης, Κ(1996), Πρόλογος, στο: *Η Αγωγή της Φαντασίας στο Νηπιαγωγείο: Πρακτική Προσέγγιση*, επιμ. Τζωρτζή Α., Σπουδή: Αθήνα.

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περίληψεις των κειμένων Παιδικής Λογοτεχνίας

1. Γάτες και Αρκούδες εμπνευσμένες από μεγάλους ζωγράφους.

Πρόκειται για γάτες και αρκούδες που έμεναν μαζί με μεγάλους καλλιτέχνες και αφηγούνται πως βρέθηκαν να μένουν μαζί τους τι ζωγράφιζαν και ποια ήταν τα πρόσωπα που ζωγράφιζαν.

2. ΓΑΤΕΣ εμπνευσμένες από ζωγράφους του μουσείου Πράντο

Πρόκειται για τέσσερις γάτους τον Βελάσκειθ, τον Γκόγια, τον Θουρμπάρντ και τον Ρέμπραντ που ζούσαν στα ανάκτορα των βασιλιάδων μαζί με τα αφεντικά τους που ήταν ζωγράφοι, τους έδωσαν τα ονόματα των αφεντικών τους για μην τους μπερδεύουν. Ύστερα από επιθυμία της βασίλισσας μεταφέρθηκαν από τα ανάκτορα στο μουσείο Πράντο. Εκεί ο κάθε γάτος θυμάται τους πίνακες του αφεντικού του λέγοντας τι συνέβαινε

όταν τους ζωγράφιζε τι συνέβαινε όταν τους ζωγράφιζε και ποια ήταν τα πρόσωπα που ζωγράφιζε.

3. Οι ζωγραφιές της Διαλεχτής

Το ημερολόγιο της Διαλεχτής (ενός μικρού κοριτσιού) περιγράφει στιγμές από τη ζωή από πολύ μικρή ηλικία, μέχρι την ηλικία των 9 χρόνων. Μέσα στις στιγμές της καθημερινότητας εμπλέκονται και οι ζωγραφιές με πουλιά και ψάρια που έφτιαχνε ο μπαμπάς της και ύστερα εκείνη.

4. Ερυθρούλης το κόκκινο αστέρι

Ο Ερυθρούλης πήγε να συναντήσει, ένα κόκκινο αστέρι, πήγε να συναντήσει τα υπόλοιπα αστέρια και να ζήσει μαζί τους. Όμως εκείνα τον κορόιδευαν γιατί είχε διαφορετικό χρώμα. Στεναχωριόταν και ήθελε να φύγει, τότε το φεγγάρι του μίλησε λέγοντάς του πως πρέπει να νιώθει ξεχωριστό γιατί οι άνθρωποι στη Γη τον θαύμαζαν και τους έκανε χαρούμενους. Όταν τα υπόλοιπα αστέρια άκουσαν το φεγγάρι και τον Ερυθρούλη κατάλαβαν το λάθος τους και ζήτησαν συγγνώμη δημιουργώντας όλοι μαζί την πιο λαμπρή νύχτα.

5. Ο γάτος Λεοπόλδος στη Σχολή Καλών Τεχνών

Ο γάτος Λεοπόλδος από μικρός ήθελε να γίνει ζωγράφος. Μεγαλώνοντας αποφάσισε να πάει στη Σχολή Καλών Τεχνών καθώς είχε ταλέντο, όμως από τη στιγμή που πήγε εκεί άρχισε να ζωγραφίζει μόνο ποντίκια, ώσπου κάποια στιγμή ένας φιλότεχνος ποντικός της Αθήνας είδε έναν πίνακα μιας ποντικίνας που ερωτεύτηκε και αποφάσισε να τη ζωντανέψει, τα υπόλοιπα ποντίκια την ακολούθησαν και οι δρόμοι της Αθήνας γέμισαν χιλιάδες ποντίκια που είχαν βγει από τους πίνακες του γάτου Λεοπόλδου. Όλοι τον κατηγορούσαν και οι αρμόδιοι του έδωσαν διορία να μαζέψει τα ποντίκια, σκεπτόμενος τι κάνει και έχοντας ένα σημάδι από ένα όνειρό με το αγαπημένο του παραμύθι όταν ήταν μικρός τον "Μαγικό Αυλό", ψάχνει και

βρίσκει έναν μαγικό αυλό και φυσώντας τον τα ποντίκια άρχισαν να γυρίζουν πίσω και ένα ένα έμπαινε ξανά στον πίνακά του. Όταν ο Λεοπόλδος μέτρησε να δει αν είχαν επιστρέψει όλα του τα ποντίκια, τα έβγαζε στο μέτρημα ένα παραπάνω, ήταν ο φιλότεχνος ποντικός που είχε ακολουθήσει την ποντίκινα του. Έτσι ο γάτος Λεοπόλδος έγινε διάσημος ζωγράφος και οι πίνακές του ξακουστοί.

6. Η συναυλία των χρωμάτων

Μια οικογένεια αποφασίζει να πάει με τα δυο παιδιά της στη συναυλία της Ορχήστρας των Χρωμάτων. Είναι κάτι καινούργιο για τα παιδιά ώσπου αρχίζει να παίζει η μουσική και ο πατέρας ζητάει από το ένα να κλείσει τα μάτια, κλείνοντας τα μάτια η μουσική το ταξίδευε σε πολύ οικεία πράγματα και μέρη και ανοίγοντας τα έβλεπε να βγαίνουν από τα διάφορα μουσικά όργανα πολύχρωμες νότες: ροζ, γαλάζιες, βιολετί, κόκκινες και άλλα χρώματα και τότε κατάλαβε γιατί την έλεγαν η Ορχήστρα των Χρωμάτων.

7. Οι μπρεσιονιστές ζωγράφοι: Αγαπημένο μου ημερολόγιο

Ένα παιδί καταγράφει στο ημερολόγιό του γεγονότα από τις επτά μέρες τις εβδομάδας την εποχή που ανθίζει το κίνημα του μπρεσιονισμού στο Παρίσι. Πρόκειται για την ανάμνηση ενός μπρεσιονιστή ζωγράφου ο οποίος θυμάται πως αποφάσισε να γίνει ζωγράφος για να κρατήσει στιγμές στη μνήμη όπως ακριβώς εκείνος ήθελε να τις θυμάται (Υπάρχουν πίνακες ζωγραφικής που δείχνουν σκηνές της καθημερινότητας και στο τέλος του παραμυθιού υπάρχουν προτεινόμενες δραστηριότητες θεατρικής έκφρασης).

8. Ναϊφ ζωγράφοι: ο Κηπουρός τη Φύσης

Ένας καθρέφτης στέκεται αφορμή για να ταξιδέψει ένας Ναϊφ ζωγράφος στην εξοχή της παιδικής του ηλικίας. Πρόκειται για μια μυθοπλαστική αφήγηση που ταξιδεύει μέσα από πίνακες των Ναϊφ ζωγράφων. (Στο τέλος υπάρχουν προτεινόμενες δραστηριότητες)

9. Το καπέλο του καλλιτέχνη Βίνσεντ Βαν Γκογκ

Πρόκειται για ένα ψάθινο καπέλο το οποίο νιώθει δυσαρεστημένο που έχει ξεχαστεί πάνω σε ένα ξύλινο τραπέζι. Αποφασίζει λοιπόν να ταξιδέψει για να βρει αφεντικό. Το καπέλο ταξιδεύει μέσα από το τοπία που έχει ζωγραφίσει ο Βίνσεντ Βαν Γκογκ. Όταν έφτασε στον προορισμό του ανακάλυψε πως το αφεντικό του ήταν ένας καλλιτέχνης με το όνομα Βίνσεντ Βαν Γκογκ.(Στο τέλος υπάρχουν προτεινόμενες δραστηριότητες)

10. Πως να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο

Ο Γιώργος και η αδερφή του Ηρώ μαζί με το παιχνιδι- κατοικίδιο δράκο τους αποφασίζουν να βρουν ένα ουράνιο τόξο. Στην άκρη του ουράνιου τόξου υπάρχει ένας θησαυρός που τον παίρνει όποιος καταφέρει να τον καταβροχθίσει, έτσι τους είχε πει ο μπαμπάς τους. Ξεκίνησαν λοιπόν να βρουν ένα και στην πορεία ανακάλυψαν ότι είχαν ένα στην κουζίνα του σπιτιού τους. Ήταν τα φρούτα και τα λαχανικά με διάφορα χρώματα κόκκινα, πορτοκαλί, μοβ, μπλε, πράσινα άσπρα, κίτρινα. Έτσι άρχισαν να καταβροχθίζουν φρούτα και λαχανικά για να κερδίσουν τον θησαυρό. Όταν

έφτασε το βράδυ ο Γιώργος αναρωτιόταν που είναι ο θησαυρός που θα κέρδιζε και ο μπαμπάς του είπε πως είναι ότι αφού έφαγε αυτά τα πολύχρωμα φρούτα και λαχανικά ήταν γεμάτος ενέργεια και πιο γερός. Αυτός λοιπόν ήταν ο θησαυρός.

11. Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα χρώματα

Τα χρώματα παρουσιάζονται μέσα από ποιήματα της Πιπίτσας. Ξεκινάει με ένα ποίημα για το πως θα ήταν η ζωή χωρίς χρώμα, μετά αναφέρεται σε κάθε χρώμα ξεχωριστά με ένα ποίημα και στο τέλος λέει ένα ποίημα αποχαιρετισμού για τα χρώματα.

12. Ο μικρός ζωγράφος των βράχων

Ο Ποκ μεγαλώνει στην εποχή των ανθρώπων των σπηλαίων και βλέποντας ότι οι ασχολίες των μεγαλύτερων είναι το κυνήγι θέλει να γίνει κι αυτό κυνηγός, όμως είναι μικρός ακόμη. Όταν ήρθε η άνοιξη βγήκε μόνος του έξω από τη σπηλιά και αντίκρισε τα χρώματα και τις μυρωδιές της φύσης. Όταν γύρισε η μητέρα του, του έδειξε κύκλους που ζωγράφιζαν και αποτελούσαν τα ημερολόγια τους. Ο Ποκ ενθουσιάστηκε πήρε ένα κάρβουνο και άρχισε να φτιάχνει κύκλους το ίδιο έκανε και την άλλη μέρα πάνω σε βράχους έξω στη φύση άλλα απορούσε γιατί αυτά που έφτιαχνε δεν ήταν χρωματιστά όπως όλα όσα έβλεπε γύρω του. Τότε η μητέρα του τον πήγε στον παππού που ζούσε μόνος και ζωγράφιζε ζώα για να έχουν καλό κυνήγι οι κυνηγοί. Ο παππούς πήρε τον Ποκ και βγήκαν στο δάσος να μαζέψουν κλαδιά και φρούτα για να φτιάξουν τα χρώματα. Όταν γύρισαν στη σπηλιά και ο Ποκ άρχισε να ζωγραφίζει ζώα με χρώμα του έμοιαζαν σαν ζωντανά. Στο τέλος οι κυνηγοί τον ευχαρίστησαν γιατί ποτέ άλλοτε δεν είχαν τόσο καλό κυνήγι.

13. Το κόκκινο κορδόνι

Η Ηρώ ζούσε μαζί με την οικογενειά της σε μια πολιτεία και η γιαγιά της είχε χαρίσει ένα κόκκινο κορδόνι. Αυτή την πολιτεία την διοικούσε ένας

βασιλιάς που ήταν καλός άνθρωπος όμως έδινε στο γιο του ότι του ζητούσε και εκείνος έγινε κακομαθημένος. Όταν ήταν μικρός ζωγράφιζε μαζί με τη μητέρα του και εκείνη του έλεγε "Όταν ζωγραφίζεις κάτι που αγαπάς του δίνεις δεύτερη ζωή . Αλλιώς του αφαιρείς τη ζωή που έχει". Μόλις έχασε τη μητέρα του από τον πολύ πόνο που είχε στην καρδιά του ότι ζωγράφιζε έχανε τη ζωή του. Από την άλλη η Ηρώ είχε μόνο το κορδόνι της που γινόταν για κείνη ότι μπορούσε να φανταστεί. Το βασιλόπουλο αργότερα έχασε και τον πατέρα του ο πόνος του μεγάλωσε και τότε ζωγράφιζε όλα τα όμορφα πράγματα τα έκλεινε στο υπόγειο και εκείνα έχαναν τη ζωή τους. Του είχε είνι μόνο το γέλιο των παιδιών. Αρχισε να ζωγραφίζει λοιπόν τα χαμογελαστά πρόσωπα των παιδιών και το χαμόγελό τους χανόταν. Όταν ήρθε η σειρά της Ηρώς δεν μπορούσε να της πάρει το χαμόγελο γιατί δε γελούσε το μόνο που έκανε ήταν να σχηματίζει με το κορδόνι το πρόσωπο του βασιλόπουλου. Όταν αντίκρισε το πρόσωπό του σχηματισμένο με το κορδόνι άρχισε να κλαίει. Έπειτα κατάλαβε το λάθος του και έδωσε με τη βοήθεια της Ηρώς της ζωγραφιές πίσω στα παιδιά επιστρέφοντας τους το χαμόγελό τους και όλα τα όμορφα πράγματα τη πολιτείας. Μετά από χρόνια παρέδωσε το βασίλειό του στη φίλη του την Ηρώ και εκείνος αποφάσισε να γυρίζει τον κόσμο χαρίζοντας τους δεύτερη ζωή. Όσο μακριά και αν ήταν οι δύο φίλοι την καρδιά τους την ένωνε πάντα το κόκκινο κορδόνι.

14. Τιριμπιπιμί: Ο ιππότης των χρωμάτων

Ο Τιριμπιπιμί μεγαλώνει μαζί με τον πατέρα του και την νταντά του, όλα στο σπίτι του είναι γκριζα χωρίς χρώμα επειδή έχασαν τη μητέρα του. Ο Τιριμπιπιμί προσπαθεί να βρει έναν τρόπο να ξεφύγει από την ανία και τη θλίψη που υπήρχε μέσα στο σπίτι, ώσπου βρίσκει στο υπόγειο ένα δωμάτιο που όλα ήταν χρωματιστά, βρίσκει χρώματα και μουσικά όργανα. Έτσι αρχίζει να ζωγραφίζει και να παίζει μουσική καθώς αποφασίζει στη συνέχεια πως όλο του το σπίτι ήθελε να είναι γεμάτο χρωματιστές ζωγραφιές, χρώματα και μουσική. Η νταντά του που την θεωρούσε κακιά και την φανταζόταν ως μάγισσα θα τον βοηθήσει να αλλάξουν όλο το σπίτι. Ο πατέρας του όταν αντίκρισε ξανά ένα χρωματιστό σπίτι συγκινήθηκε και ευχαρίστησε τον Τιριμπιπιμί. Απο τότε το σπίτι τους ήταν γεμάτο χρώματα και μουσική.

15. Το χρυσό κλαδί

Κάποτε ένας έμπορος έκανε ένα ταξίδι και εκεί προσπάθησε να εκπληρώσει τις επιθυμίες από τις κόρες του. Η μικρή του κόρη του είχε ζητήσει να της φέρει το χρυσό κλαδί, που ήταν ένας πρίγκιπας. Ο πρίγκιπας αυτός είχε ονειρευτεί την κόρη του εμπόρου και ήθελε να την παντρευτεί, είχε βάλει να ζωγραφίσουν ένα ολόκληρο δωμάτιο με τη μορφή της. Το βασιλόπουλο από εκεί και έπειτα πήγαινε στην κοπέλα με μορφή περιστεριού και της άφηνε όμορφα φορέματα. Μια μέρα εξαιτίας της ζήλιας των αδελφών της απροσεξίας τους το βασιλόπουλο τραυματίστηκε. Η κοπέλα όμως βρήκε το αντίδοτο τον έκανε καλά και παντρεύτηκαν.

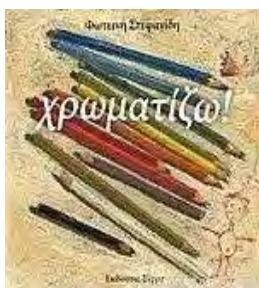
16. Η Λία ζωγραφίζει

Ένα απόγευμα ξεσπάει μία καταιγίδα με βροχές και κόβετε το ρεύμα τότε η Λία αποφασίζει να ζωγραφίσει. Παίρνει το πινέλο της και ξεκινάει να ζωγραφίσει ένα όμορφο τοπίο κάθε ζώο που ζωγραφίζει είναι σαν να παίρνει ζωή και της ζητάει κάτι ακόμη που θα ήθελε εκείνο να υπάρχει πάνω στη ζωγραφιά ή που χρειαζόταν. Η Λία αποκτά έναν διάλογο με αυτά που ζωγραφίζει ώσπου η μαμά της τη φωνάζει για φαγητό, μετά ήρθε το ρεύμα η μαμά είδε τη ζωγραφιά της

Λίας και της άρεσε πολύ

17. Χρωματίζω!

Τα χρώματα παρουσιάζονται μέσα από ανίγματα σαν μικρούς ποιητικούς στίχους και αναφέρονται σε κάποια αντικείμενα, ζώα, λαχανικά.

18. Ο κοκκινούλης

Ο κοκκινούλης ντύνεται συνέχεια στα κόκκινα και γενικά η καθημερινότητά του περιλαμβάνει έντονα το κόκκινο χρώμα. Το αγαπημένο του παραμύθι η κοκκινোসκουφίτσα, η αγαπημένη του γιορτή η Πρωτοχρονιά με τον Αι- Βασίλη, αγαπημένο του φαγητό το κοκκινιστό με πατάτες, κ. ο φανταστικός φίλος του είναι ινδιάνος και λέγεται Κόκκινο Ζαρκάδι.

19. Στο μουσείο

Πρόκειται για την επίσκεψη του παιδιού σε ένα ελληνικό μουσείο, το οποίο μας περιγράφει το χώρο του μουσείου, τις συμπεριφορές των ατόμων που βρίσκονται. Επίσης επικεντρώνεται στην περιγραφή αγαλμάτων, πήλινων δοχείων της αρχαίας εποχής και άλλων ευρημάτων.

20. Το θαλάσσιο Τσίρκο του Χουάν Μιρό

Μια ευθεία γραμμή, μια μαύρη κουκκίδα και μια θαλάσσια ανεμώνη συναντιούνται στον πίνακα του Χουάν Μιρό όπου η ευθεία γραμμή μετατρέπεται στο ραβδί ενός ταχυδακτυλουργού, η κουκκίδα στο καπέλο του και η ανεμώνη σε κόκκινο μπαλόνι και κάπου εκεί σ αυτό το όχι και τόσο συνηθισμένο θαλάσσιο τσίρκο εμφανίζονται και οι κλόουν με τα πολύχρωμα κοστούμια τους για να ζήσουν τη δική τους ιστορία μέσα από το πινέλο του καλλιτέχνη Χουάν Μιρό.

21. Ο Γκρέκο με τα μάτια των παιδιών

Η Καπετάνισσα και ο πατέρας της πήγαν στο σπίτι του Μανούσου Θεοτοκόπουλου στο Τολέδο της Ισπανίας, εκεί η Καπετάνισσα τριγυρνούσε στους διαδρόμους ώσπου ανακάλυψε ένα δωμάτιο που είχε ένα περίεργο φως, ήταν το δωμάτιο που είχε τους πίνακές του ο ζωγράφος Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, ο οποίος συζήτησε με την Καπετάνισσα τους για τους πίνακές του κάνοντας ένα ταξίδι μέσα από αυτούς και εκείνη ένιωσε τόσο οικεία με το ζωγράφο που του εκμυστηρεύτηκε τον πόνο που την κάνει να φαίνεται μια αγριόγατα, μια σκληρή Καπετάνισσα. Ο ζωγράφος θέλησε να ζωγραφίσει αυτό που πραγματικά έκρυβε στην ψυχή της, όμως το κορίτσι δεν ήθελε να ξέρουν ποια είναι και τι κρύβει μέσα της γι αυτό του ζήτησε από το ζωγράφο να κάνει μια γάτα που μόνο αυτή θα ήξερε τι ήταν. Ο ζωγράφος δεν την ξέχασε ποτέ ούτε τη ζωγράφισε όταν όμως έφτιαξε την οικογενειά του ανάμεσα στα αγαπημένα του γυναικεία πρόσωπα βρισκόταν μια γάτα.

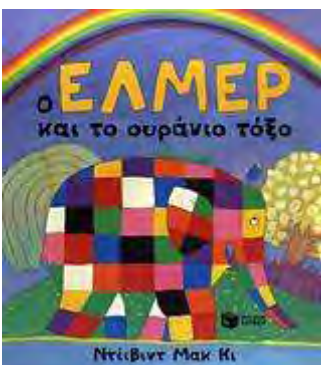
22. Ένα λιοντάρι στο Παρίσι

Ένα λιοντάρι αποφασίζει να αφήσει τη βαρετή ζωή του τη ζούγκλα και πηγαίνει στο Παρίσι να βρει δουλειά, του άρεσε να τραβάει την προσοχή όμως κανείς δεν το φοβόταν και κανείς δεν του έδινε σημασία εκεί που πήγε. Όταν άρχισε να βρέχει στην πόλη του Παρισιού το λιοντάρι λοστάλγησε τη ζεστή σαβάνα. Το λιοντάρι τριγυρνούσε στην πόλη όμως εξακολουθούσε κανείς να

μην του δίνει σημασία, όταν ξαφνικά βρέθηκε σε μία μεγάλη διασταύρωση όπου υπήρχε ένα ωραίο βάθρο. Το λιοντάρι ανέβηκε εκεί βρυχήθηκε και τότε τα αυτοκίνητα άρχισαν να κορνάρουν για να το καλωσορίσουν. Αποφάσισε να μείνει πάνω στο βάθρο και έτσι έγινε έμεινε εκεί ακίνητο κι ευτυχισμένο.

23. Ο Έλμερ και το ουράνιο τόξο

Έπιασε βροχή και ο Έλμερ ο πολύχρωμος καρό ελέφαντας μπήκε στη σπηλιά με τους άλλους ελέφαντες ώσπου να σταματήσει. Όταν σταμάτησε η βροχή Έλμερ περίμενε να βγει έξω και να δει το ουράνιο τόξο, όμως το ουράνιο τόξο είχε χάσει τα χρώματά του, αποφάσισε να βρει την άκρη του και να του δώσει τα χρώματά του. Στο δρόμο για βρει την άκρη του παρακινούσε και τα άλλα

ζώα να τον ακολουθήσουν και όλα τον ρωτούσαν τι θα γίνει αν εκείνος δώσει τα χρώματά στο ουράνιο τόξο και εκείνος τους έλεγε πως απλά δεν θα έχει πια πάνω του χρώματα. Όταν ο Έλμερ βρήκε την άκρη του ουράνιου τόξου στον καταρράκτη του έδωσε τα χρώματά, τα άλλα ζώα μόλις έφτασαν εκεί είδαν πως το ουράνιο τόξο είχε πίσω τα χρώματα του αλλά ο Έλμερ δεν είχε χάσει τα δικά του και τα ζώα απορούσαν. Τότε ο Έλμερ τους εξήγησε πως δεν έχασε γιατί κάποια πράγματα όπως η ευτυχία, η αγάπη και τα χρώματά του δεν τελειώνουν ποτέ όσο και να δίνεις από αυτά.

24. Οι 10 πρώτοι μου πίνακες ζωγραφικής

Δέκα διάσημοι πίνακες ζωγραφικής που συνοδεύονται από ένα έμμετρο κειμενάκι. Μέσα από τα κείμενα τα παιδιά ανακαλύπτουν τους πίνακες ζωγραφικής και έρχονται σε πρώτη επαφή με την τέχ

25. Είμαι ένας καλλιτέχνης

Ένας μικρός καλλιτέχνης βλέπει γύρω του παντού τέχνη σε όλα τα σημεία του σπιτιού του και όλα γύρω του τον εμπνέουν, δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τη μαμά του καθώς η τέχνη που βλέπει γύρω του προκαλεί ζημιές στο σπίτι, γι αυτό αποφασίζει να φτιάξει ένα έργο σε όλο το σπίτι το οποίο ονόμασε "Ωδή στη Μαμά μου".

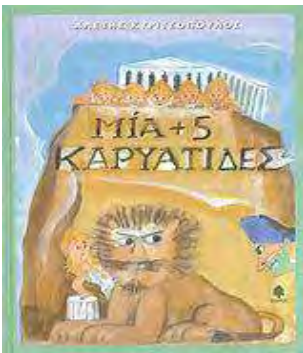
26. Ο μικρός Φρανκ αρχιτέκτονας

Ο μικρός Φρανκ είναι αρχιτέκτονας και ζει μαζί με τον παππού του τον μεγάλο Φρανκ που είναι κι αυτός αρχιτέκτονας. Στο μικρό Φρανκ αρέσει να φτιάχνει πολλά πράγματα από διάφορα υλικά. Έφτιαξε μια καρέκλα από ρολά χαρτιού, έναν ουρανοξύστη με βιβλία που ήταν στριφτός και κυματιστός και σχεδίασε μια ολόκληρη πόλη σε χαρτί. Όταν ο παππούς τα είδε του είπε πως η καρέκλα δεν ήταν και τόσο στέρεη ώστε να καθίσει κάποιος, πως το κτήριο πρέπει να είναι ολόισια και πως τα σπίτια σχεδιάζονται ένα ένα και όχι σε πόλεις. Ο μικρός Φρανκ μετά από όλα αυτά σκέφτηκε πως δε θέλει

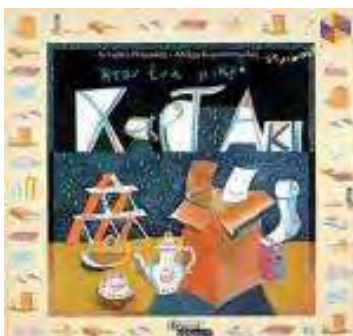
να γίνει αρχιτέκτονας, τότε ο παππούς του τον πήγε στο μουσείο που είχαν καιρό να πάνε. Εκεί είδαν μια κυματιστή καρέκλα, ένα στριφτό κτήριο και μια πόλη σε μακέτα που τα είχαν φτιάξει αρχιτέκτονες, ο μεγάλος Φρανκ δεν πίστευε στα μάτια του. Όταν γύρισαν σπίτι ο μικρός και ο μεγάλος Φρανκ άρχισαν να φτιάχνουν κτήρια και καρέκλες σε διάφορα σχήματα και μεγέθη, με διάφορα υλικά και όταν τελείωσαν είχαν δημιουργήσει μια ολόκληρη πόλη. Πέφτοντας για ύπνο το βράδυ ο μικρός Φρανκ ένιωθε σαν αληθινός αρχιτέκτονας και ο μεγάλος Φρανκ ένιωθε λίγο πιο σοφός.

27. Μία+5 Καρυάτιδες

Κάποτε ζούσαν στο Ερέχθειο, πάνω στην Ακρόπολη έξι όμορφες κοπέλες. Ένα λιοντάρι προστάτευε τις κοπέλες, ήταν φύλακας του Πειραιά(Πόρτο Λεόνε). Μια μέρα εμφανίστηκε ένα πειρατής- αρχαιοκάπηλος ο Ελ Γκέιν. Είδε τις κοπέλες θαμπώθηκε από την ομορφιά τους και ήθελε να τις αιχμαλωτίσει. Τότε το λιοντάρι προσπάθησε να τις εμποδίσει όμως δε τα κατάφερε, ο Ελ Γκέιν αιχμαλώτισε τη μία από τις έξι κοπέλες και την έκλεισε σε μια φυλακή μακριά από το σπίτι της. Μια μέρα ένας πρίγκιπας άκουσε τα κλάματα της κοπέλας και θέλησε να την ελευθερώσει.

28. Ήταν ένα μικρό χαρτάκι

Κάποτε ήταν ένα μικρό χαρτάκι που προσπαθούσε να αποφασίσει τι θα γίνει όταν μεγαλώσει. Ο καθένας του έλεγε και κάτι διαφορετικό. Η μαμά του, του έλεγε να γίνει χαρτοπετσέτα, ο μπαμπάς του χαρτόκουτο, η δασκάλα του ντοσιέ, η γιαγιά του χαρτοφάκελος αλληλογραφίας, ο παππούς του στυπόχαρτο. Άλλοι που συνάντησε του έλεγαν βιβλίο, χαρτί

υγείας, χαρτί κουζίνας, χάρτινο καράβι και άλλοι να γίνει χαρτοπόλεμος,χαρτομάντιλο,χαρτοσακούλα,γυαλόχαρτο,χαρτονόμισμα,τραπουλόχαρτο,χαρτί περιτυλίγματος. Τα χαρτάκι καθόταν το βράδυ και σκεφτόταν αυτά που πέρασε και είδε και τότε το βρήκε και έκανε την ευχή του στο πεφταστέρι. Την άλλη μέρα το χαρτάκι είχε μεταμορφωθεί σε έναν όμορφο χαρταετό και όλοι το καμάρωναν.

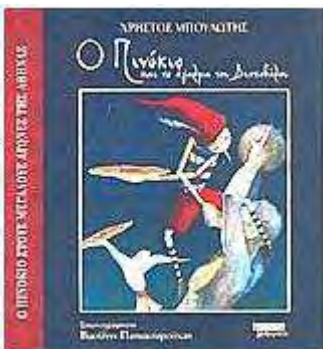
29. Τα χρώματα της Ίριδας

Η Ίριδα ήταν αγγελιοφόρος των θεών και μετέφερε μηνύματα από τον ουρανό στη Γη αστραπιαία. Μια μέρα ο Δίας την έστειλε στην Αθήνα να σταματήσει την καταστροφή της πόλης από τον θυμό του Ποσειδώνα καθώς οι Αθηναίοι έδωσαν το όνομα της πόλης τους στην Αθηνά. Η Ίριδα στο δρόμο της συνάντησε τους ανέμους τον Βορέα και τον Νοτιά με τις ακολουθίες τους, εκείνοι τη συμβούλεψαν πως πρέπει να αποκτήσει το δικό της δρόμο για να μεταφέρει μηνύματα και να μη μπαίνει στο δρόμο των άλλων. Πήγε στην Αθήνα και εκπλήρωσε την αποστολή της και γρήγορα έφυγε να γυρίσει στον Όλυμπο, στο

δρόμο κάθισε και σκεφτόταν γιατί να μην έχει και εκείνη το δικό της δρόμο, έναν δρόμο που θα ένωνε τη Γη με τον Ουρανό. Εκεί που στεκόταν και σκεφτόταν εμφανίστηκαν στον ουρανό χρώματα ενωμένα μεταξύ τους που λαμπύριζαν και φώτιζαν τη φύση. Ήταν το ουράνιο τόξο που όμως εμφανιζόταν μόνο για λίγο ήταν ο χρωματιστός δρόμος που έφτιαξε ο Βοριάς με το Νοτιά για την Ίριδα. Ο δρόμος αυτός ένωνε τον ουρανό με τη γη, πάνω στον οποίο θα περπατούσε η Ίριδα για τις αποστολές τις και η εμφάνιση σου θα ήταν αστραπιαία όσο θα κρατούσε και το ταξίδι της Ίριδας.

30.Ο Πινόκιο και το άγαλμα του Δισκοβόλου

Ο Πινόκιο πήγε στην Αθήνα για τους Ολυμπιακούς αγώνες και όλοι τον υποδέχθηκαν με χαρά. Θέλησε να επισκεφθεί το Καλλιμάρμαρο, όπως τον είχε συμβουλευσει ο φίλος του από την Ιταλία. Εκεί ο Πινόκιο συνάντησε το άγαλμα του Δισκοβόλου. Το άγαλμα ένιωσε έκπληξη που το διάσημο αγόρι της Ιταλίας τον επισκέφθηκε και άρχισε να του λέει από τι ήταν φτιαγμένο

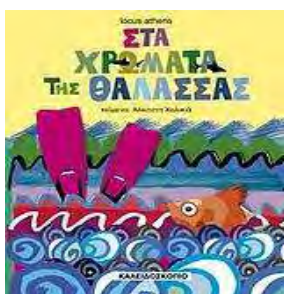
και την ιστορία του. Έπειτα ο Πινόκιο κουράστηκε από τόσες πληροφορίες και του πρότεινε να φάνε πίτσα. Αφού έφαγαν ο Πινόκιο συνέχισε να τον ρωτάει από που πήρε το όνομά του. Το άγαλμα του δισκοβόλου του είπε ακόμα πως το πρώτο άγαλμα το είχε φτιάξει ο γλύπτης Μύρωνας και αυτόν τον έχει φτιάξει ο γλύπτης Δημητριάδης. Ο Πινόκιο ενθουσιάστηκε και θέλοντας να γίνει δισκοβόλος άρχισε να πετά τους δίσκους απ τις πίτσες και μετά πρότεινε στο άγαλμα να κρατήσει το δίσκο του και εκείνο να πάει μια βόλτα μιας και δεν είχε πάει ποτέ. Ο Πινόκιο του έφτιαξε ρούχα από εφημερίδες και του ζωγράφησε πέδιλα να μην κυκλοφορεί γυμνός. Ο δισκοβόλος πήγε βόλτα και όλο το βράδυ ο Πινόκιο κρατούσε το δίσκο του. Όταν επέστρεψε ο δισκοβόλος τα ξημερώματα ο Πινόκιο νύσταζε πολύ και αποκοιμήθηκε. Ο Πινόκιο είδε στο όνειρό του πως κέρδισε το χρυσό μετάλλιο στον αγώνα δισκοβολίας μα όταν ξύπνησε δε λυπήθηκε που ήταν όνειρο γιατί είχε διαβάσει κάποτε πως τα όνειρα αν τα πιστεύεις βγαίνουν αληθινά.

31. Αμα βάψεις το λαγό κόκκινο σαν το αυγό...

Αν κάποιος βάψει τον λαγό κόκκινο σαν το πασχαλινό αυγό εκείνος θα θυμώσει, ότι και να του δώσει κάποιος μετά ο θυμός δε θα περάσει. Τότε ο λαγός θα πρέπει να πάει στο κομμωτήριο να γίνει ξανά άσπρος, οι κυρίες εκεί θα τρομάξουν απ τον κόκκινο λαγό και το κομμωτήριο θα αδειάσει, ο λαγός όμως θα γίνει άσπρος. Μετά αφού φύγει απ το κομμωτήριο θα μπλεχτεί σε μπελάδες σε ένα ανθοπωλείο, σε ένα πάρκο, σε ένα τραίνο, στην αυλή ενός χασάπη και στο τέλος απ τις σκανταλιές του θα δει αφίσα πως καταζητούν έναν άσπρο κάτασπρο λαγό, τότε θα φοβηθεί και θα ζητήσει να τον ξαναβάψουν κόκκινο σαν το πασχαλινό αυγό.

32. Στα χρώματα της θάλασσας

Τα χρώματα της θάλασσας παρουσιάζονται μέσα από έργα Ελλήνων καλλιτεχνών τα οποία συνοδεύονται από μικρά κείμενα. Ένα ταξίδι στα χρώματα

και στις μεταμορφώσεις της Θάλασσας(κάτω από κάθε έργο υπάρχουν και προτεινόμενες εικαστικές δραστηριότητες).

33. Μαθαίνω τα χρώματα – Το μπλε σύννεφο

Ο Φίλιππος κάνει σκανταλιές και η μαμά του τον στέλνει στο δωμάτιό του για τιμωρία. Ο Φίλιππος αφού δεν είχε τι να κάνει τράβηξε την κουρτίνα του παραθύρου του και έξω από αυτό ήταν ένα μπλε σύννεφο με μορφή ελέφαντα, ο Φίλιππος το τρόμαξε και αυτό έγινε μικρά κομμάτια που θύμιζαν άλλα ζωάκια και αντικείμενα. Το σύννεφο μετά θύμωσε και πήρε τη μορφή άγριου λύκου, ο Φίλιππος φοβήθηκε, φώναξε τη μαμά του και εκείνη τον πήρε στην αγκαλιά της.

34. Μαθαίνω τα χρώματα – Το πράσινο πάρτι

Ο Φίλιππος αποφάσισε να καλέσει τα ζωάκια στην πράσινη αυλή του για να κάνουν πάρτι. Άρχισε λοιπόν με άσπρη μπογιά να χωρίζει σε κομμάτια την αυλή του και κάθε κομμάτι θα άνηκε σε ένα ζώο ανάλογα με το μέγεθός του. Τα ζωάκια πήγαν στην αυλή και το πάρτι ξεκίνησε, όμως ο Φίλιππος δεν είχε υπολογίσει το μέγεθος της αρκούδας που βγήκε από το χώρο της και ενοχλούσε τα άλλα ζώα χορεύοντας και τότε όλοι παρασύρθηκαν και γέμισαν άσπρο χρώμα. Όλα τα ζωάκια ενοχλήθηκαν και έφυγαν τρέχοντας από την αυλή σηκώνοντας σκόνη. Όταν οι γονείς του Φίλιππου αντίκρισαν την αυλή θύμωσαν και τότε άρχισε να τους ζητά συγγνώμη λέγοντας πως τον παρέσυραν τα ζωάκια.

35. Ο Νικηφόρος ανακαλύπτει τα συναισθήματα με οδηγό τα κυκλαδικά ειδώλια(4+)

Ο Νικηφόρος επισκέπτεται το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και παρουσιάζει τα

συναίσθημα μέσα από τα ειδώλια του. Ο φτερωτός επισκέπτης στέκεται κάθε φορά δίπλα σε ένα διαφορετικό ειδώλιο και παρουσιάζει το συναίσθημα του ανάλογα με τη στάση του, το μορφοσμό του προσώπου του, το μέγεθός του την αποτυπωμένη κίνησή του. Τα συναίσθημα προσεγγίζονται μέσω της τέχνης.

36. Το αγόρι που ζωγράφισε τον ουρανό

Κάποτε ήταν ένα αγόρι ο Φράνσις που του άρεσε να ζωγραφίζει, αλλά όχι στο χαρτί προτιμούσε να ζωγραφίζει σε μπαλόνια και σε φύλλα δέντρων κυρίως όμως του άρεσε να ζωγραφίζει πάνω στον ουρανό. Μια μέρα άκουσε στην τηλεόραση πως τα παιδιά σε μακρινές χώρες δεν είχαν παιχνίδια και δεν ήξεραν τι θα πει όνειρο. Ο Φράνσις την άλλη μέρα άρχισε να ζωγραφίζει στον ουρανό παιχνίδια για να ταξιδέψουν με τον άνεμο στα παιδιά που δε είχαν, όμως η βροχή χάλασε τα σχέδια και τα χρώματα ξεθώριασαν. Από κείνη την ημέρα και μετά προσπαθούσε κάθε μέρα να βρει έναν τρόπο να μην χαλάνε στη βροχή για να φτάσουν στα παιδιά και έγινε γνωστός σαν το αγόρι που ζωγράφισε τον ουρανό. Όμως δεν σκεφτόταν τίποτα άλλο, παρά μόνο αυτό και έτσι απομονώθηκε από τους γονείς και τους φίλους. Ένα βράδυ είδε στο όνειρό του ένα κορίτσι με ένα κουτί. Του θύμισε ποιος όποιος παίζει μπορεί να ονειρευτεί. Ο Φράνσις ξαναείδε το κορίτσι στον ύπνο του εκείνη τον πήγε σε ένα μέρος που όλα ήταν ζωγραφισμένα με κιμωλία, οι ζωγραφιές ήταν ζωντανές και έδειχναν τους γονείς και τους φίλους αλλά δεν του έδιναν σημασία. Τότε κατάλαβε πως είχε απομακρυνθεί απ όλους και ξεχάσει την ευχή του "όποιος παίζει μπορεί να ονειρευτεί". φώναξε δυνατά την ευχή του και οι ζωγραφιές τον κοίταξαν με ανακούφιση. Τότε το κορίτσι του ονείρου του χάρισε το κουτί που είχε μέσα τα πιο όμορφα χρώματα. Την άλλη μέρα ο Φράνσις ήταν ξανά φιλικός και καλός με όλους. Όταν γύρισε από το σχολείο άρχισε να ζωγραφίζει με τα χρώματα του κουτιού γεμίζοντας τον παιχνίδια χωρίς να μπορεί τα έχει χαλάσει κάτι αυτή τη φορά , τα παιχνίδια αυτά έφτασαν στα παιδιά που δεν είχαν και έπαιζαν μαζί τους με τις ώρες. Το ίδιο βράδυ ο Φράνσις ξαναείδε στον ύπνο του έπαιζαν και γελούσαν και λίγο πριν ξυπνήσει της χάρισε την πιο όμορφη ζωγραφιά από κιμωλία.

37. Φαντασματάκια Χρώματα

Τα φαντασματάκια χρώματα κυκλοφορούν μέσα στο σπίτι όταν λείπουν οι μεγάλοι και ζωγραφίζουν γεμίζοντας χρώματα τον τοίχο, τον καναπέ, το τραπεζομάντιλο, τα τετράδια, τη ντουλάπα, τα σεντόνια. Όλα αυτά κάνουν τους μεγάλους να θυμώσουν και τα παιδιά να απορούν που μπορεί να κρύβονται τα φαντασματάκια που γεμίζουν χρώματα το σπίτι αλλά δεν μπορούν να τα βρουν.

Τα φαντασματάκια εμφανίζονται τη νύχτα και ζωγραφίζουν το φωτιστικό των παιδιών και τότε το δωμάτιο γεμίζει με αστέρια και φεγγάρια, όμως ζητάνε από τα παιδιά να κάνουν ησυχία για να μη τα καταλάβουν οι μεγάλοι.

38. Χρωματιστά Χριστούγεννα

Ο μικρός αρκουδάκης λατρεύει τα χρώματα και ονειρεύεται έναν πολύχρωμο κόσμο καθώς έχει βαρεθεί να είναι όλα γύρω του λευκά και παγωμένα απ το χιόνι. Ο δάσκαλός του, του δίνει δώρο μια κασετίνα με χρώματα και πινέλα και τότε ζητάει από τους φίλους του να στολίσουν με χρωματιστά στολίδια και γιρλάντες τα χιονισμένα δέντρα ώστε να έχουν χρωματιστά Χριστούγεννα.

Όμως οι νυφάδες του χιονιού θα σκεπάσουν τις ζωγραφιές τους, τότε τη λύση θα δώσει ο Άι-Βασίλης που με το πρωτοχρονιάτικο δώρο του θα κάνει τα μάτια των τριών φίλων να λάμπουν πάλι από χαρά.

39. Ματού ο κόκκινος γάτος

Ήταν κάποτε ένας κατακόκκινος γάτος που τον έλεγαν Ματού. Ήταν περίεργος και του άρεσε να τριγυρνάει και μια μέρα βρήκε ένα αυγό, θέλησε να το φάει αλλά σκέφτηκε να γίνει πουλάκι καλύτερα και μετά. Αφού μέσα από το αυγό γεννήθηκε ένα πουλάκι ο κόκκινος γάτος σκέφτηκε να ταΐσει να μεγαλώσει λίγο πρώτα να μεγαλώσει και μετά να το φάει. Όταν το πουλάκι μεγάλωσε άρχισε να πετάει μακριά όμως ξαναγύρισε πίσω στον κόκκινος γάτο και έγιναν φίλοι.

Ο καιρός περνούσε και ο χειμώνας πλησίαζε και το πουλάκι έφυγε για πιο ζεστές χώρες όμως είχε υποσχεθεί στο φίλο ότι θα ξαναγυρίσει. Ο Ματού ένιωθε τόσο μόνος όταν έφυγε ο φίλος του, όμως όταν πέρασε ο χειμώνας το πουλάκι επέστρεψε και έφερε μαζί του και ένα θηλυκό πουλάκι μαζί με τα πέντε μικρά τους. Ματού ο κόκκινος γάτος.

40. Έχασα το χρώμα μου και ψάχνω να το βρώ!

Ένας μικρός χαμαιλέον ζούσε στο δάσος και τα άλλα ζώα τον κορόιδευαν λέγοντάς τους πως δεν έχει χρώμα και πως κάθε φορά άλλαζε χρώμα γι αυτό του πρότειναν να βρει το χρώμα του. Κάθε ζώο που συναντούσε στο δάσος του έλεγε ότι ήταν διαφορετικός που δεν είχε ένα σταθερό χρώμα. Ο χαμαιλέον στεναχωριόταν που δεν μπορούσε να βρει ένα σταθερό χρώμα, ώσπου συνάντησε στο δρόμο του έναν άλλον χαμαιλέον και του εξήγησε ως είναι έτσι από τη φύση για να προστατεύονται από τους εχθρούς τους και πως είχαν χρώμα μόνο που άλλαζε συνέχεια. Έτσι του εξήγησε πως όλοι είναι μοναδικοί και πρέπει να είναι χαρούμενος γι αυτό που είναι.

41. Η παλέτα των συναισθημάτων

Η συναισθηματικούλα έκλαιγε συχνά και κάνει δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί ακριβώς συνέβαινε αυτό και πως αισθανόταν. Μια μέρα γνώρισε έναν ζωγράφο και τον ρώτησε πως επιλέγει τι θα ζωγραφίσει και εκείνος της απάντησε πως η επιλογή γίνεται ανάλογα με τα συναισθήματά του. Τότε συζήτησε μαζί του και εκείνος της εξήγησε πως μέσα μας έχουμε χιλιάδες συναισθήματα, έτσι της ζήτησε να φανταστεί πως κάθε συναίσθημα ανήκει σε ένα χρώμα και κάθε φορά

έχουμε μια παλέτα χρωμάτων όπως και συναισθημάτων. Όταν η συναισθηματικούλα γύρισε σπίτι μπορούσε πια να εξηγήσει στη μαμά της πως ένιωθε και κατάφερε να τα βρει μετά και με τους φίλους της στη γειτονία, καθώς είχε καταλάβει πλέον πως έχουμε χιλιάδες συναισθήματα όπως και χρώματα.

42. Το μπλε σύννεφο

Κάποτε ήταν ένα μπλε σύννεφο που ζούσε ανέμελο και έκανε παρέα με το φεγγάρι. Δεν ακολουθούσε ποτέ τα άλλα σύννεφα και δεν έριχνε βροχή όπως εκείνα, ότι βρισκόταν στο δρόμο του γινόταν μπλε. Το μπλε σύννεφο γινόταν όλο και πιο μεγάλο αφού δεν άφηνε τις σταγόνες της βροχής να φύγουν από μέσα του και καθώς ήταν περίεργο άρχισε να ταξιδεύει για να γνωρίσει τον κόσμο. Στο πέρασμά του όλα γινόταν μπλε, ώσπου συνάντησε στο δρόμο του μια πόλη η

οποία καιγόταν και οι άνθρωποι βιαιοπραγούσαν ο ένας σε βάρος του άλλου, λευκοί, μαύροι, κίτρινοι,ερυθρόδερμοι σκοτωνόντουσαν μεταξύ τους. Το μπλε σύννεφο δεν είχε ξαναδεί τόσοι βία

και πήρε την απόφαση να αφήσει τις σταγόνες της βροχής του για να σβήσει τις φλόγες. Έχυσε μέχρι και την τελευταία του σταγόνα και μετά εξαφανίστηκε. Η νεροποντή έσβησε τη φωτιά και έβαψε τα πάντα μπλε και τώρα όλα είχαν το ίδιο χρώμα. Αμέσως έγινε ειρήνη και όλοι πανηγύριζαν. Ξαναγεννήθηκε μια καινούργια πόλη στα ερείπια της παλιάς και τα κτίρια της ήταν όλα βαμμένα μπλε σε ανάμνηση της θυσίας του μπλε σύννεφου.

43. Τα Χρώματα

Κάποτε ήταν ένα παιδάκι που ήθελε να μάθει το χρώμα των λουλουδιών, των ζώων και των φυτών, έτσι μπήκε στον κήπο των χρωμάτων να τα ανακαλύψει. Επισκέφθηκε τον κήπο του άσπρου, του κίτρινου, του πορτοκαλί, του κόκκινου, του ροζ, του μοβ, του μπλε, του πράσινου, του καφέ, του μαύρου. Σε κάθε κήπο απ τα χρώματα ζούσαν διάφορα φυτά, λουλούδια και ζώα με το ίδιο χρώμα όμως σε κάθε κήπος είχε και έναν ξένο που είχε πάει εκεί από άλλο χρώμα. Μόνο ο τελευταίος κήπος δεν είχε ξένους αυτός ήταν ο κήπος του ουράνιου τόξου όπου εκεί υπάρχουν όλα τα χρώματα. Το ουράνιο τόξο έχει και μια ιστορία, ήταν πολύ όμορφο και ένας ζηλιάρης μάγος θέλησε να του πάρει το χρώμα έτσι το έβρεξε με μαύρο χρώμα και έχασε τα χρώματά του. Τότε όλοι σκεφτόντουσαν πως θα το βοηθήσουν ώσπου ο κοκκινολαίμης σκέφτηκε να του δώσουν όλοι από ένα χρώμα, έτσι όλα τα φυτά τα λουλούδια και τα ζώα του έδωσαν από ένα χρώμα και το ουράνιο τόξο ξαναέλαμψε. Ο μάγος τότε έσκασε από το κακό του, έγινε νυχτερίδα και πέταξε μακριά.

44. Οι Καρυάτιδες μετράνε τα φεγγάρια

Οι Καρυάτιδες ήταν έξι αδερφές που στέκονταν αγέρωχες και περήφανες πάνω στον βράχο της ακρόπολης, ώσπου μία μέρα ήρθαν ξένοι και άρπαξαν την αδερφή τους και έμειναν πέντε. Οι πέντε αδερφές ζούσαν πάντα με τη σκέψη αν θα

καταφέρει η αδερφή τους να ξαναγυρίσει. Κάποτε ανέλαβε φύλακας της ακρόπολης ο Ζήσης, κάθε μέρα τους μιλούσε και τους τραγουδούσε σαν να ήταν κόρες του. Οι Καρυάτιδες όμως καθώς ήταν αγάλματα δεν απαντούσαν. Περνώντας ο καιρός αποφάσισαν να μιλήσουν και να πουν την πικραμένη ιστορία τους στο Ζήση. Του είπαν πως ξένοι έκλεψαν την αδερφή τους και η θλίψη τους ήταν μεγάλη και πως μια μέρα με τη δύση του ήλιου εμφανίστηκε ένα κοριτσάκι με ξανθά μαλλιά και γαλάζια μάτια και τους έδωσε μήνυμα ελπίδας ότι η αδερφή τους βρισκόταν σε ένα ξένο τόπο και πως έλειπαν και σε κείνη και πως μια μέρα μπορεί να ξαναγυρνούσε πίσω. Αυτή την ελπίδα και το όνειρο είχαν οι Καρυάτιδες. Ο Ζήσης πήρε μεγάλη χαρά μ αυτά τα νέα και συγκινήθηκε πολύ. Μετά από μέρες επισκέφθηκε την ακρόπολη ο πρίγκιπας Εδουάρδος ο Ζήσης του είχε γράψει μια επιστολή στην οποία ζητούσε να επιστραφούν τα μάρμαρα του Παρθενώνα πίσω στον τόπο τους, τον πλησίασε και του ζήτησε ευγενικά να διαβάσει προσεκτικά την επιστολή του. Ήλπιζε πως ίσως να έχουν αλλάξει μυαλά και να θελήσουν να τα επιστρέψουν. Το βράδυ καθώς μιλούσε στις Καρυάτιδες κατάφερε να τις δει στις δόξες των αρχαίων χρόνων τους και τότε άρχισε το τραγούδι.

45. Ο Χάρης και ο μοβ μαρκαδόρος (3+)

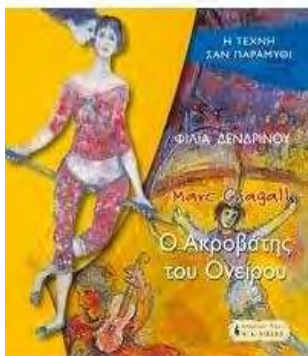
Ο Χάρης είναι ένα μικρό αγόρι με μεγάλη φαντασία που αποφασίζει να πάει μια βόλτα στο φεγγάρι. Παίρνει λοιπόν τον μοβ μαρκαδόρο του και σχεδιάζει το φεγγάρι και το δρόμο τον οδηγεί σ αυτό, όπως και κάθε τι που θέλει να συναντήσει. Ο Χάρης καθώς συνεχίζει τη βόλτα του παρασύρεται πολύ μακριά από το σπίτι του και προσπαθεί να βρει το δρόμο της επιστροφής θυμάται πως από το παράθυρο του δωματίου του φαίνεται το φεγγάρι. Ζωγραφίζει το παράθυρό του και το φεγγάρι με το μοβ μαρκαδόρο του και βρίσκεται ξανά στο δωμάτιό του και το κρεβάτι του.

46. Ο Πρασινοπασχαλιάς

Σε ένα μικρό πασχαλοχωριό μια οικογένεια περιμένει την άφιξη ενός νεογέννητου. Το καινούργιο μέλος της οικογένειας διαφέρει από τους υπόλοιπους το χρώμα του είναι πράσινο αντί για κόκκινο, όπως σε όλες τις υπόλοιπες πασχαλίτσες, γι αυτό και τον ονόμασαν Πρασινοπασχαλιά. Ο Πρασινοπασχαλιάς δεν είχε φίλους μέχρι που γνώρισε τον Σάλη το Σαλιγκάρι και έγιναν φίλοι. Κάποτε το πασχαλοχωριό κινδύνευσε από ένα μαύρο κοράκι που ήθελε να φάει τις πασχαλίτσες. Οι δύο φίλοι κατέστρωσαν ένα σχέδιο και έδωξαν το μαύρο κοράκι. Τότε όλοι μετάνιωσαν που κοροίδευαν το Πρασινοπασχαλιά επειδή είχε διαφορετικό χρώμα και του πρότειναν να γίνει ο νέος αρχηγός του πασχαλοχωριού.

47. *Marc Chagall: Ο ακροβάτης του Ονείρου*

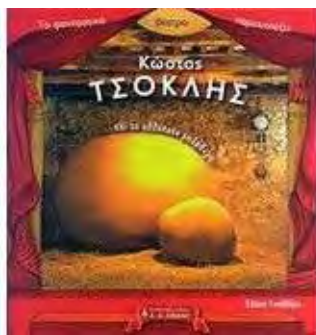
Στη σκηνή του τσίρκου εμφανίζονται κλόουν, ακροβάτες, χορευτές. Όλα είναι γεμάτα χρώματα και ψηλά στο φεγγάρι υπάρχει το όνειρο. Κάπου εκεί μέσα στις κουρτίνες του τσίρκου αυτού είναι ο ζωγράφος Marc Chagall που θυμίζει πως ό,τι αγαπάμε πιο πολύ βρίσκεται στα όνειρά μας. Όλα όσα αγάπησε ο ζωγράφος ζωντανεύουν μέσα από τους πίνακές του.

48. *Μια μπάλα ζωγραφιά*

Ο Αμέρ αναγκάστηκε να φύγει μαζί με την οικογένειά του από την πατρίδα του. Το μόνο που μπόρεσε να πάρει μαζί του ήταν μια μπάλα. Μια μπάλα που είχε πάνω της τις ζωγραφιές από τους φίλους που άφησε πίσω του. Στη διάρκεια του ταξιδιού ο Αμέρ έχασε τη μπάλα με τις ζωγραφιές. Όμως η ζωή σχεδιάζει κάπως αλλιώς τη συνέχεια της ιστορίας. Θα ξανασυναντηθούν και θα ζήσουν μαζί το πιο ωραίο "παιχνίδι" της ζωής τους...

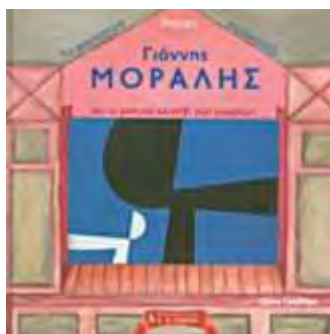
49. *Κώστας Τσόκλης και το αλλόκοτο μπέρδεμα*

Ο κ. Φειδιάς ο κροκόδειλος κάθε Σάββατο πρωί διαβάζει την εφημερίδα για

να ενημερωθεί για τα νέα πάνω στην τέχνη καθώς είναι φιλότεχνος όμως αυτή τη φορά λείπει ένα κομμάτι της. Τότε ρωτάει τον μικρό του γιο Φησσέα μήπως πήρε το κομμάτι που λείπει και έπειτα ρωτάει την γυναίκα του την Οφηλία αλλά κανείς από τους δύο δεν το πήρε. Ο κ. Φειδίας τότε κατάλαβε πως το πήρε ο μεγάλος του γιος ο Έχιδνος που μπερδευε συχνά την τέχνη με την πραγματικότητα καθώς επαναστατούσε τακτικά ενάντια στην εκμετάλλευση των συμπολιτών του, έβγαζε λόγους κολλούσε αφίσες και διαμαρτυρόταν. Αυτή τη φορά η διαμαρτυρία του ήταν έντονη, έτσι λοιπόν ο κ. Φειδίας για να τον ηρεμήσει αποφάσισε να επισκεφθεί μαζί με την οικογενειά του την έκθεση του εικαστικού και φίλου του Κώστα Τσόκλη. Στην έκθεση τα παιδιά βλέπουν πράγματα που τους μοιάζουν σχεδόν αληθινά και το κάθε έργο περνάει το δικό του μήνυμα και κ. Φειδίας τους το εξηγεί.

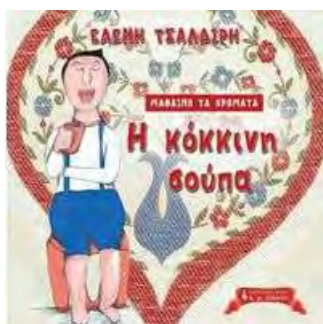
50. Γιάννης Μόραλης και το μυστικό των σχημάτων

Η Λιν ζούσε σε ένα μικρό χωριό της Κίνας. Μια μέρα πήρε ένα γράμμα από το φίλο της το Γιάννη που είχε γνωρίσει στις διακοπές στην Ελλάδα όταν επισκέφθηκε την Αίγινα. Ο Γιάννης της είχε στείλει μια ζωγραφιά κάτι που έμοιαζε σαν άγγελο χωρίς ρούχα και τη ρώτησε αν ήθελε να παίξουν το παιχνίδι της μαντενιάς, ενώ παρακάτω της εξηγούσε πως το έργο ήταν του Έλληνα καλλιτέχνη Γιάννη Μόραλη που ζούσε και εκείνος στην Αίγινα. Η

Λιν σκεφτόταν τι να στείλει στο Γιάννη και ζήτησε τη βοήθεια ενός σοφού ενώ του έδειξε τον άγγελο, εκείνος τότε της μίλησε και της έδειξε τα Τανγκραμ(κινέζικο παζλ που αποτελείται από 7 γεωμετρικά κομμάτια, όταν τοποθετηθούν με το σωστό συνδυασμό δημιουργούν ένα τέλειο τετράγωνο). Ο Γιάννης και η Λιν συνέχισαν να ανταλλάσσουν γράμματα με εικόνες- γρίφους, στο Γιάννη άρεσαν πολύ οι γρίφοι και τα παζλ ενώ στη Λιν όμως άρεσε πολύ η ζωγραφική γι αυτό ο Γιάννης της έστειλε εικόνες με πίνακες ζωγραφικής. Η μικρή Λιν ζούσε μια περιπέτεια μέσα από την αλληλογραφία με το μακρινό της φίλο. Είχε πολλά κοινά με το φίλο της, όπως η σκέψη και ο πολιτισμός τους, και ας ήταν από δύο απομακρυσμένους λαούς.

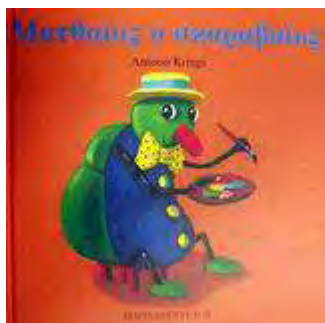
51. Μαθαίνω τα χρώματα- Η κόκκινη σούπα

Ο Φίλιππος κάθε μέρα ψάχνει για νέες σκανταλιές. Τριγυρίζει λοιπόν στα δωμάτια του σπιτιού μέχρι να βρει κάτι. Σταματάει λοιπόν στην κουζίνα και τότε σκέφτεται να φτιάξει μια κόκκινη σούπα. Ξεκινάει και ανακατεύει όλα τα

κόκκινα φρούτα της κουζίνας, όμως δεν του έφταναν αυτά, ανοίγει τα ντουλάπια και προσθέτει και άλλα κόκκινα αντικείμενα μέσα. Δυναμώνει τη φωτιά και η φωτιά κάνει την κόκκινη σούπα να ξεχειλίζει. Μια κόκκινη πλημμύρα απλώνεται στο δωμάτιο και ο Φίλιππος τρέχει να γλυτώσει απ αυτή, όμως τον πιάνει η μαμά του και του ζητάει να απολογηθεί.

52. *Ματθαίος ο Σκαραβαίος*

Κάποτε σε έναν κήπο ζούσε ένας σκαραβαίος που τον έλεγαν Ματθαίο, του άρεσε να ζωγραφίζει και ζωγράφιζε κυρίως τα λουλούδια του κήπου. Καμιά φορά μάλιστα ζωγράφιζε και τα πορτρέτα από τους βασιλιάδες και τις βασίλισσες του κήπου. Μια μέρα εκεί που ζωγράφιζε άρχισε να τον ενοχλεί και να τον περιτριγυρίζει η Σούλα μελισσούλα και του ζήτησε να της φτιάξει το πορτρέτο της σε αντάλλαγμα όμως της ζήτησε πολλά βάζα με μέλι. Η Σούλα επισκέφθηκε το Ματθαίο για το πορτρέτο της όμως δεν καθόταν ήσυχη και δεν μπορούσε να τη ζωγραφίσει. Πήγαινε κάθε μέρα με δυο βάζα μέλι και θύμωνε που ο Ματθαίος δεν τη ζωγράφιζε, τότε ο Ματθαίος μέσα σε λίγα λεπτά έφτιαξε το θυμωμένο της πορτρέτο και εκείνη δεν του είπε τίποτα γιατί φοβήθηκε πως θα την ζωγραφίσει ξανά. Έτσι τον άφησε ήσυχο και ο Ματθαίος άρχισε να ζωγραφίσει πάλι τα λουλούδια του κήπου.

53. *Μια ζωγραφιά για το δωμάτιο του Χάρη*

Ο Χάρης ήθελε να φτιάξει μια ζωγραφιά και να την κρεμάσει στο δωμάτιό του, πήρε λοιπόν το μοβ μαρκαδόρο του και άρχισε να ζωγραφίζει, όλα όσα ζωγράφιζε ήταν πολύ μικρά σε σχέση με το ύψος του ακόμη και τα πιο ψηλά βουνά. Ο Χάρης συνέχιζε να ζωγραφίζει ώσπου κατάλαβε πόσο μικρός είχε γίνει πλέον ήταν πιο μικρός και από ένα πουλί και σκεφτόταν τώρα πόσο μικρός ήταν για να μπορέσει να γυρίσει σπίτι. Μετά σκέφτηκε πως ήταν μια ζωγραφιά και τη διέγραψε. Δεν ήταν ούτε μεγάλος ούτε μικρός είχε κανονικό ύψος και για να σιγουρευτεί πήρε το μαρκαδόρο του και έφτιαξε την πόρτα του δωματίου του, ήταν χαρούμενος που ήταν στο δωμάτιό του και είχε το κανονικό του ύψος. Όμως ακόμη δεν είχε μια ζωγραφιά για να κρεμάσει στον τοίχο του. Πήρε λοιπόν το μαρκαδόρο του και έφτιαξε μια ωραία ζωγραφιά για το δωμάτιό του.

54. Η πόλη με το ουράνιο τόξο

Ένα παιδί θυμώνει που η πόλη του είναι γεμάτη γκρίζα κτήρια και καυσαέρια και οι μεγάλοι δεν κάνουν τίποτα να το αλλάξουν. Αλλά ευτυχώς υπάρχει η ζωγραφική μέσα στις ζωγραφιές του η πόλη του αρέσει πιο πολύ γιατί έχει δέντρα, λουλούδια, πάρκα με ζωάκια, λίμνες και από πάνω ένα τεράστιο ουράνιο τόξο. Μια μέρα όταν μεγαλώσει θέλει να φτιάξει μαζί με τα άλλα παιδιά την πόλη του όπως είναι στις ζωγραφιές βάζοντας ακόμη πιο πολύ φαντασία.

55. Το μικρό μαύρο καλαμαράκι ψάχνει χρώματα

Ήταν κάποτε ένα μικρό μαύρο καλαμαράκι δεν έπαιζε ποτέ με τους φίλους και ήταν πάντα λυπημένο γιατί δεν είχε χρώματα. Αποφάσισε μια μέρα να πάει να βρει χρώματα όμως κανένας δεν του έδινε γιατί του έλεγαν πως δεν θα ήταν όπως πριν. Ήταν πολύ λυπημένο που δεν έβρισκε χρώματα ώσπου το συνάντησε ένα μαύρο πουλί και το πήγε στο σοφό φεγγάρι. Το φεγγάρι το συμβούλεψε πως πρέπει να είναι χαρούμενο έτσι όπως είναι και ότι απλά είναι διαφορετικό από τους άλλους και πως σημασία έχει να είναι ο εαυτός του. Έτσι το μικρό καλαμαράκι κατάλαβε πως είναι σημαντικό να είναι ο εαυτός του και σταμάτησε πια να είναι λυπημένο.

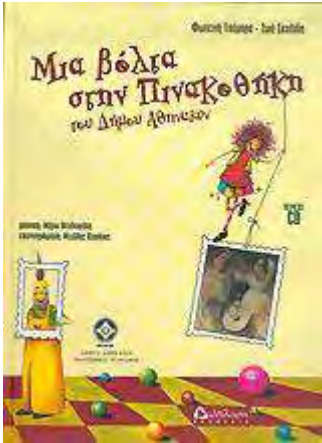
56. Η τελεία

Η Λία ένιωθε πως δεν μπορούσε να ζωγραφίσει τίποτα μετά από την μεγάλη παρότρυνση της δασκάλας της έφτιαξε μια τελεία. Τότε η δασκάλα την πλησίασε και της ζήτησε να γράψει το όνομά της. Την άλλη μέρα πήγε σχολείο και είδε κρεμασμένη σε κορνίζα πάνω από την έδρα της δασκάλας της. Τότε η Λία σκέφτηκε πως μπορούσε να φτιάξει καλύτερες τελείες από αυτές, πήρ λοιπόν τις μπογιές της και άρχισε να φτιάχνει διάφορες τελείες μάλιστα σε μερικές άρχισε να αναμιγνύει τα χρώματα μεταξύ τους και τους έδινε ένα νέο χρώμα. Την άλλη εβδομάδα στην έκθεση ζωγραφικής του σχολείου όλοι θαύμαζαν τις τελείες της Λίας. Τότε την πλησίασε ένα αγοράκι και της είπε πως είναι σπουδαία ζωγράφος είναι, η Λία του απάντησε πως και εκείνος μπορούσε να το κάνει και το αγοράκι της είπε πως δεν μπορούσε να φτιάξει ούτε μια ευθεία γραμμή. Η Λία του έδωσε ένα χαρτί και του ζήτησε να φτιάξει μια γραμμή

όπως μπορεί και να γράψει το όνομά του.

57. *Μια βόλτα στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων*

Ο Πινέλ και η Παλέτα είναι δύο ξωτικά που ζουν σε ένα ασπρόμαυρο δάσος και γενικά η ζωή τους περιστρέφεται γύρω από το άσπρο και το μαύρο. Μια μέρα ένας μαύρος κόρακας τους αποκάλυψε πως υπάρχει μια πολιτεία γεμάτη χρώματα και θέλησαν να ταξιδέψουν σε κείνη για να γνωρίσουν τα χρώματα. Πριν αρχίσουν το ταξίδι επισκέφθηκαν το γέρο-μάγο Μουσαμά και εκείνος τους συμβούλεψε και τους έδωσε ένα κλειδί από ένα μέρος που μόλις φτάσουν να θελήσουν να γίνει σπίτι τους. Όταν έφτασαν στη χώρα των χρωμάτων άρχισαν να περιπλανιούνται μέσα σ αυτή και να γνωρίζουν τα χρώματα, μάλιστα ανέβηκαν πάνω σε ποδήλατα για να ταξιδέψουν μέσα σ αυτή ώσπου

τους πήρε ο ύπνος έπεσαν από τα ποδήλατα τους και βρέθηκαν μπροστά στη πόρτα της Πινακοθήκης του Δήμου Αθηναίων τότε χρησιμοποίησαν το κλειδί που τους είχε δώσει ο γερο-μάγος και όταν μπήκαν μέσα είδαν πολλούς πίνακες ζωγραφικής και τα χρώματα να βασιλεύουν. Αποφάσισαν να μείνουν εκεί, αν ποτέ κάποιος περάσει από κει τον περιμένουν για να τον οδηγήσουν στον κόσμο των χρωμάτων.

58. *Η ωραιότερη ζωγραφιά της Μαρίνας*

Η Μαρίνα ζει σε ένα μικρό χωριό αγαπάει πολύ το σχολείο τη δασκάλα της, τους συμμαθητές και της αρέσει πολύ να ζωγραφίζει. Οι γονείς της αποφάσισαν να μετακομίσουν στην πόλη λόγο δουλειάς. Η Μαρίνα ξεκίνησε να πηγαίνει σε ένα άλλο σχολείο στην πόλη και όλα εκεί ήταν διαφορετικά. Για πολλές μέρες η Μαρίνα καθόταν μόνη της στην τάξη και ζωγράφιζε συνέχεια έναν κύκλο μέσα σ αυτόν μια κουκκίδα και γύρω γύρω μερικά ακανόνιστα σχήματα κάθε φορά

που τη ρωτούσε η δασκάλα της τι ζωγράφιζε εκείνη απαντούσε ένα μυρμηγκάκι. Μια μέρα η δασκάλα μάζεψε όλα τα παιδιά και τους ζήτησε να παρουσιάσουν τις ζωγραφιές τους. Όταν ήρθε η σειρά της Μαρίνας είπε πως έφτιαξε ένα μυρμηγκάκι κλεισμένο στη φωλιά του και γύρω άλλα μυρμηγκάκια. Το μυρμηγκάκι που ήταν μόνο του ήταν η Μαρίνα και ήταν κλεισμένο στη φωλιά του γιατί φοβόταν και τα άλλα μυρμηγκάκια ήταν οι συμμαθητές της. Όταν χτύπησε το κουδούνι για διάλειμμα τα παιδιά δεν βγήκαν έξω έμειναν να ακούσουν την ιστορία της Μαρίνας και να τη

γνωρίσουν καλύτερα. Την επόμενη μέρα η Μαρίνα κάθισε μαζί με τα άλλα παιδιά και ζωγράφισε πολλά χρωματιστά μυρμηγκάκια που ήταν παρέα ήταν η Μαρίνα και οι νέοι της συμμαθητές. Τα παιδιά είχαν αφήσει χώρο στο κέντρο του πίνακα ανακοινώσεων για τη ζωγραφιά της Μαρίνας να δείχναν ότι ήταν η καλύτερη ζωγραφιά.

59. Η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους

Κάποτε υπήρχε μια χώρα που την έλεγαν Ασπρική, επειδή οι κάτοικοί της ήταν άσπροι. Σ αυτή τη χώρα ζούσε και ο Πορφύριος Ξεχωριστός ένας φιλήσυχος άνθρωπος. Μια μέρα οι συμπατριώτες του άρχισαν να τον αντιμετωπίζουν διαφορετικά και εχθρικά επειδή είχε κόκκινο χρώμα. Ο Πορφύριος δεν το άντεχε αυτό και αποφάσισε να φύγει. Με δυσκολία και πολλά εμπόδια κατάφερε να φτάσει σε μια άλλη χώρα που εκεί ήταν όλοι κόκκινοι στην αρχή χάρηκε μετά κατάλαβε ότι και εκεί οι κάτοικοι τον αντιμετώπιζαν εχθρικά όχι επειδή ήταν διαφορετικός αλλά επειδή ήταν ξένος. Έτσι λοιπόν τον έριξαν στη φυλακή και βρέθηκε μαζί με πολύχρωμους και διαφορετικούς ανθρώπους όπως αυτός. Ήρθε η μέρα που αποφάσισαν να τους στείλουν όλους πίσω στη χώρα απ όπου ήρθαν. Όταν έφτασε πίσω στη χώρα του ο Πορφύριος αποφάσισε να βαφτεί άσπρος για να κυκλοφορεί χωρίς να τον βλέπουν εχθρικά. Όμως εκεί που κυκλοφορούσε στο δρόμο έπιασε βροχή και ξέβασε η άσπρη μπογιά, έτσι έτρεξε να κρυφτεί μέσα στα στενάκια της πόλης. Εκεί είδε παιδιά να τρέχουν να ξεφύγουν από κάποιον που τα κυνηγούσε να τα βάλει στο τσουβάλι του, τότε ο Πορφύριος τον σταμάτησε και έσωσε τα παιδιά. Η πολιτεία του έδωσε παράσημο και τον ανακήρυξε μεγάλη προσωπικότητα της αστρικής.

60. Η ζωγραφική της φαντασίας

Η Υβόννη είναι μια μικρή χελώνα και ο Έριν ένας σκαντζόχοιρος, γνωρίζονται

στο δάσος και ανακαλύπτουν την κοινή τους αγάπη για τη ζωγραφική. Αρχίζουν να κάνουν παρέα και περνούν τις μέρες τους με ατέλειωτες συζητήσεις για τη ζωγραφική, ζωγραφίζοντας μαζί και ανακαλύπτοντας τον μαγικό κόσμο της φαντασίας μέσα από τη ζωγραφική και χρώματα. Μαζί συνειδητοποιούν πόσο σημαντικές είναι στιγμές στη ζωή και η χαρά να τις μοιράζεσαι με κάποιον άλλο.

61. Οι περιπέτειες του Ζαχαρία και του Ανανία: ο 13ος πίνακας

Ο ζωγράφος Τίμος Πινέλος ζητά από τον Ανανία να μεταφέρει τους πίνακές του σε μια γκαλερί, ο ποντικός Ζαχαρίας που ταξιδεύει μαζί με τον Ανανία όταν βρίσκεται στο εργαστήρι του ζωγράφου μαγεύεται από τα χρώματα και τους πίνακες του ζωγράφου εκεί όμως γνωρίζει και μια παρέα ποντικών που έχουν τα ονόματα χρωμάτων για να τιμήσουν το ζωγράφο. Οι νέοι φίλοι του Ζαχαρία του ετοιμάζουν ένα πάρτι, μέσα από αυτό ο Ζαχαρίας μαθαίνει πράγματα για την τέχνη και διασκεδάζει χορεύοντας και παίζοντας παιχνίδια, μάλιστα μέσα από ένα παιχνίδι δημιουργούν ένα νέο πίνακα. Ο Ανανίας φορτώνει καταλάθως στο φορτηγό του και τον μεταφέρει στην γκαλερί. Τη μέρα της έκθεσης όλοι συγχαίρουν το ζωγράφο για τον πίνακά του και μιλούν για νέο ρεύμα στη ζωγραφική, εκείνος όμως δεν καταλαβαίνει και δεν θυμάται ποτέ έφτιαξε 13 πίνακες ενώ ήταν εκθέσει 12.

62. Ο Βασίλης και οι θυμωμένες ζωγραφίες

Ο Βασίλης πάει πρώτη δημοτικού και λατρεύει τη ζωγραφική, αλλά κάθε φορά που ζωγραφίζει σπαταλά πολύ χαρτί, μέχρι να πετύχει αυτό που θέλει, χωρίς να σκέφτεται πως κάνει κάτι κακό. Μια μέρα που ζωγράφιζε και πετούσε άσκοπα τις ζωγραφίες του συνέβη κάτι απίστευτο, τέσσερα μισό ζωγραφισμένα φύλλα που έχει πετάξει στο καλάθι θυμώνουν και αποφασίζουν να μιλήσουν στο Βασίλη για τη ζημιά που προκαλεί η πράξη του αυτή. Τα φύλλα ζωγραφικής εξηγούν στο Βασίλη τη ζημιά που προκαλείται από την υπερβολική σπατάλη χαρτιού και εκείνος αποφασίζει να ανακυκλώνει το χαρτί που πετάει ώστε να μην κόβονται συνέχεια δέντρα. Ο Βασίλης πέρα από την ανακύκλωση χαρτιού που του έμαθαν τα φύλλα ζωγραφικής μαθαίνει από τον ξάδερφό του τον Αντώνη πως

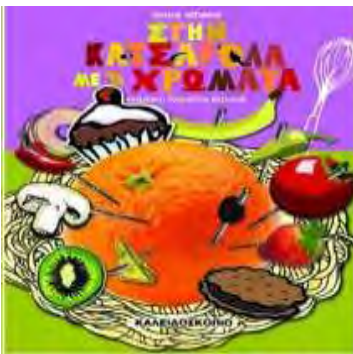
μπορεί να ανακυκλώνει και άλλα πράγματα εκτός απ' το χαρτί.

63. Παραμυθοκατασκευές, Ζωντανέψι το Παραμύθι σου: Η Κοκκίνοσκουφίτσα

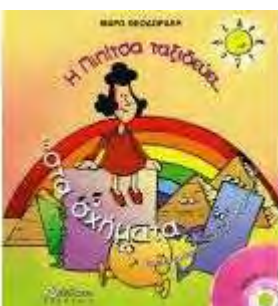
Η κλασική ιστορία της Κοκκίνοσκουφίτσας γίνεται αφορμή για να ζωντανέψει το παραμύθι μέσα από κατασκευές που αφορούν τους ήρωες αλλά και αντικείμενα που υπάρχουν μέσα στο παραμύθι. Πρόκειται για μια σειρά από κατασκευές με κλιμακούμενη δυσκολία, που απευθύνονται σε παιδιά νηπιαγωγείου και δημοτικού.

64. Στην κατσαρόλα με τα χρώματα

Έργα τέχνης μεγάλων καλλιτεχνών αφηγούνται στα παιδιά μικρές αστείες ιστορίες μέσα από τον κόσμο της διατροφής. Ζωγραφικοί πίνακες βγαίνουν από τα μουσεία για να γνωρίσουν τα παιδιά την τέχνη μέσα από έναν διασκεδαστικό τρόπο.

65. Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα σχήματα

Η Πιπίτσα μέσα από ποιήματα ταξιδεύει στα σχήματα και μαθαίνει γεωμετρία. Όλα αρχίζουν με το τραγούδι της Πιπίτσας για τα σχήματα. Μετά μέσα από ποιήματα μιλά για την ευθεία το τρίγωνο το τετράγωνο, το παραλληλόγραμμο, το κύβο το κώνο, τη καμπύλη, το κύκλο, τη σφαίρα, το ρόμβο και στο τέλος αποχαιρετά πάλι όλα τα σχήματα μαζί.

66. Ένας ασπρόμαυρος ζωγράφος

Ένας φωτογράφος και μια πριγκίπισσα αποκτούν έναν γιο όμως δεν μοιάζει σε κανέναν απ τους δύο, δεν πήρε ούτε το άσπρο χρώμα του πατέρα του ούτε το μαύρο χρώμα της μητέρας του. Ο Ασπρόμαυρος, έτσι τον ονόμασαν ζωγράφιζε και μάλιστα ζωγράφιζε τόσο ωραία όσο και σπουδαίοι καλλιτέχνες όμως η ζωγραφική του διέφερε από τις άλλες ζωγραφικές, ήταν ασπρόμαυρη. Ο Ασπρόμαυρος ζωγράφιζε τα πάντα με άσπρο και μαύρο χρώμα. Η μητέρα του δεν καταλάβαινε γιατί συμβαίνει αυτό και άρχισε να τον πηγαίνει στους γιατρούς για να δει τι έχει. Στο τέλος κατάλαβε πως δεν ο γιος της δεν είχε τίποτα από όλα αυτά που της έλεγαν οι γιατροί και άρχισε να πηγαίνει μαζί του σε γκαλερί και μουσεία για να βλέπει έργα τέχνης. Όσο για τον Ασπρόμαυρο άλλοι λένε ότι συνέχισε να ζωγραφίζει ασπρόμαυρα όταν μεγάλωσε, άλλοι ότι ζωγράφιζε μόνο με κόκκινο ή κίτρινο εξ αιτίας του ερωτά του και άλλοι ότι χρησιμοποιούσε κάθε λογής χρώμα.

67. Ένα απλό μολύβι

Κάποτε στο σπίτι ενός παιδιού ζούσε ένα απλό γκρι μολύβι. Ζούσε ανάμεσα σε χρωματιστά μολύβια καιμπογιές και πολλές φορές ένιωθε πως δεν ήταν χρήσιμο σε κάτι, αφού το παιδί που το είχε χρησιμοποιούσε τα χρωματιστά μολύβια για να ζωγραφίζει. Το μολύβι μια μέρα αποφάσισε να φύγει από το σπίτι αφού ένιωθε τόσο απομονωμένο και μόνο. Στο δρόμο που πήρε το συνάντησε ένας νεαρός ζωγράφος και του είπε πως για να το βρει είναι σίγουρα τυχερό μολύβι. Τότε ήταν που ένιωσε για πρώτη φορά σπουδαίο. Όταν πήγαν στο σπίτι του ζωγράφου το μολύβι ένιωσε πάλι απογοητευμένο γιατί το σπίτι

πάλι ήταν γεμάτο με χρωματιστές μπογιές και χρωματιστά μολύβια. Ο νεαρός ζωγράφος κατάλαβε την απογοήτευση του και του εξήγησε πως αυτό είναι το πρώτο που χρησιμοποιούν όλοι για

σχεδιάσουν στο χαρτί και πως πάνω σ αυτό ακολουθούν όλα τα χρωματιστά μολύβια. Το μολύβι χάρηκε μ αυτά που του είπε ο νεαρός και άρχισε να νιώθει περήφανο για το έργο που μπορούσε να προσφέρει. Μαζί έκαναν ένα μεγάλο ταξίδι σχεδιάζοντας πίνακες και κάνοντας το νεαρό ζωγράφο γνωστό. Το μολύβι μετά από χρόνια είχε γίνει πλέον πολύ μικρό και ο ζωγράφος από εκεί και μετά το κρατούσε στην τσέπη του πουκαμίσου του πάνω από την καρδιά του.

68. Δημήτρης Μυταράς και τα χρωματικά ζευγάρια

Ένας φτερωτός λευκός άγγελος πετάει χαμηλά σε ένα λιβάδι και συναντά έναν πορτοκαλί δράκο που περιμένει κάποιον για παρέα. Ξαφνικά έρχεται από τον ουρανό ένα μπλε κομμάτι που θα προτείνει στο δράκο να κάνουν παρέα. Λίγο πιο πέρα σε μια αυλή η πράσινη προβοσκίδα και ο κόκκινος σκύλος παίζουν μαζί και πίσω από τον τοίχο της αυλής εμφανίζεται πάλι ο λευκός άγγελος και συναντά μια μελαγχολική μοβ καμηλοπάρδαλη. Πιο πέρα από όλα αυτά μια παρέα μουσικών νιώθουν πως η μουσική του είναι άχρωμη εντελώς. Όταν εμφανίζονται στη σκηνή συμβαίνει κάτι μαγικό ο πορτοκαλί δράκος, το μπλε κομμάτι, η πράσινη προβοσκίδα και ο κόκκινος σκύλος γίνονται χρωματιστά ρούχα για τους μουσικούς ενώ η μοβ μελαγχολική καμηλοπάρδαλη καθώς πήγαινε στη γιορτή χάνει τη μοβ εσάρπα της άλλα τη βρίσκει και τη φορά ένας μουσικός. Έτσι μουσικοί απέκτησαν χρώμα.

69. Ένας μαρκαδόρος μια φορά...βγήκε απ το κουτί και είπε ΓΕΙΑ!

Μια παρέα μαρκαδόρων βρίσκεται από το ράφι του βιβλιοπωλείου στη

σχολική τάξη και στα χέρια των παιδιών. Οι μαρκαδόροι στην αρχή ένιωθαν χαρά που τα παιδιά του χρησιμοποιούσαν για να ζωγραφίζουν και να δίνουν χρώμα στις δημιουργίες τους, όμως μια παρέα παιδιών όταν τελείωσε τη ζωγραφιά της ξέχασε να κλείσει τα καπάκια μερικών μαρκαδόρων και την άλλη μέρα οι μαρκαδόροι δεν ζωγράφιζαν πια επειδή τους στέγνωσε ο αέρας. Οι μαρκαδόροι λοιπόν λένε πως θέλουν προσοχή γιατί είναι κρίμα να χαλάνε έτσι καινούργια υλικά που θέλουν χρήματα ενώ ταυτόχρονα αν προσέχουν τα υλικά φροντίζουν και το περιβάλλον. Έρχονται λοιπόν στην τάξη καινούργιοι μαρκαδόροι που θέλουν προσοχή και φροντίδα για να ζωγραφίζουν σωστά.

70. Τα χέρια δε χτυπάνε... τα χέρια αγαπάνε

Κάποτε ήταν ένα που δε του έδινε κανείς προσοχή, τότε άρχισε να χτυπάει να σπάει πράγματα και να κάνει άσχημες πράξεις ώστε να το προσέξουν. Μια μέρα εμφανίστηκε ένα άλλο χέρι που το έλεγαν Πολύχρωμη, πήρε το άτακτο χέρι και παίζανε μαζί ζωγραφίσανε, έκαναν κατασκευές. Τότε η πολύχρωμη το φώναξε Χρωματιστό και μαζί οι δυο φίλοι αποφάσισαν να βοηθήσουν και άλλα χέρια.

Βιβλιογραφία των κειμένων Παιδικής Λογοτεχνίας

1. Ζαραμπούκα Σ. (2000), *Γάτες και Αρκούδες εμπνευσμένες από μεγάλους ζωγράφους*, Πατάκη
2. Ζαραμπούκα Σ. (2001), *ΓΑΤΕΣ εμπνευσμένες από ζωγράφους του μουσείου Πράντο*, Πατάκη
3. Κούνδουρος Ν. (2004), *Οι ζωγραφιές της Διαλεχτής*, Καστανιώτης: Αθήνα

4. Καραγιάννη Μ.(2004)*Ερυθρούλης το κόκκινο αστέρι*, Διάπλαση: Αθήνα
5. Μπουλώτης Χ. (2007),*Ο γάτος Λεοπόλδος στη Σχολή Καλών Τεχνών*, Ελληνικά Γράμματα:Αθήνα
6. Γραμμένος Δ. (2007), *Η συναυλία των χρωμάτων*, Άγκυρα:Αθήνα
7. Δενδρινού Φ.(2007) *Οι ιμπρεσιονιστές ζωγράφοι: Αγαπημένο μου ημερολόγιο*, Α.Α Λιβάνη
8. Δενδρινού Φ.(2007) *Ναϊφ ζωγράφοι: ο Κηπουρός τη Φύσης*, Α.Α Λιβάνη
9. Δενδρινού Φ.(2007) *,Το καπέλο του καλλιτέχνη Βίνσεντ Βαν Γκονγκ*, Α.Α Λιβάνη
10. Τσιαμπόκαλου Γ.(2008) *,Πως να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο*, Καστανιώτη: Αθήνα
11. Θεοδωράκη Μ. (2008),*Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα χρώματα*, Διάπλαση: Αθήνα:
12. Πετκανοπούλου Μ.(2010),*Μικρός ζωγράφος των βράχων*, Κυλειδοκόπιο
13. Νευροκοπλή Β.,(2011),*Το κόκκινο κορδόνι*, Α.Α. Λιβάνη: Αθήνα
14. Μιχαήλ Γ.(2013), *Τιριμπιμίμ: Ο ιππότης των χρωμάτων*, Διάπλαση: Αθήνα
15. Λαϊκό Παραμύθι,*Το χρυσό κλαδί*, Κάστωρ:Αθήνα
16. Λαούμπε Ζ., Μπλαζεγιόφσκι Μ.(2000), *η Λία ζωγραφίζει*, μτφ Μουγιάννη Μ., Κάστωρ:Αθήνα
17. Στεανίδη Φ. (2002) *Χρωματίζω!*, Σίγμα: Αθήνα
18. Τσίτας Μ. (2006), *Ο κοκκινούλης*, Κάστωρ, Αθήνα
19. Ντεκάστρο, Μ. (2007) *, Στο μουσείο*, Παπαδόπουλος: Αθήνα
20. Δενδρινού Φ.(2007), *Το θαλάσσιο Τσίρκο του Χουάν Μιρό*, Λιβάνη: Αθήνα
21. Γιαλουργάκη, Σ, Ηλιόπουλος, Β., (2007) *Ο Γκρέκο με τα μάτια των παιδιών (Στο μυστικό κόσμο του ζωγράφου...μια γάτα καπετάνισσα)*, Ωριών: Αθήνα
22. Alemagma Β (2010), *Ένα λιοντάρι στο Παρίσι*, μτφ. Γεροκόστα Α., Κόκκινο: Καλαμάτα
23. McKee D. (2010), *Ο Έλμερ και το ουράνιο τόξο*, μτφ. Παπαγιάννη Μ., Πατάκη: Αθήνα
24. Sellier Μ(2012), *Οι 10 πρώτοι μου πίνακες ζωγραφικής*, μτφ. Μανδηλαράς Φ.Πατάκη: Αθήνα,
25. Altes Μ.(2014), *ΕΙΜΑΙ ΕΝΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ*, Key Books: Πειραιάς
- 26.Φρανκ Βίβα(2014), *Ο ΜΙΚΡΟΣ ΦΡΑΝΚ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ*, απόδ. Μπουλώτης Χ. Μέλισσα:Αθήνα
27. Κυριστόπουλος Α.,(2007) *Μια + 5 ΚΑΡΥΑΤΙΔΕΣ*, Κέδρος
28. Παρούση Α., Κυριστόπουλος Α, (2000), *Ήταν ένα μικρό χαρτάκι*, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
29. Καπλάνογλου Μ., εικον. Ανδρικόπουλος Ν. , (2001), *Τα χρώματα της Ιριδας*, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.
30. Μπουλιώτης Χ., εικ. Παπατσαρούχας Β.,(2002) *Ο Πινόκιο και το άγαλμα του Δισκοβόλου*, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
31. Τσιαμπόκαλου Γ., εικον. Οικονομίδης Δ., Ακριβου Ε.(2005), *Άμα βάψεις το λαγό κόκκινο σαν το αυγό...* ,Καστανιώτης:Αθήνα

32. Χαλικιά Ά., (2011), *Στα χρώματα της θάλασσας*, Καλειδοσκόπιο: Αθήνα
33. Τσαλδίκη Ε.(εικον.),(2013), *Μαθαίνω τα χρώματα – Το μπλε σύννεφο*, Λιβάνη: Αθήνα
34. Τσαλδίκη Ε.(εικον.),(2013), *Μαθαίνω τα χρώματα – Το πράσινο πάρτι*, Λιβάνη: Αθήνα
35. Γερούλανου Ε., εικον. Φωτιάδης Φ. (2013) *Ο Νικηφόρος ανακαλύπτει τα συναισθήματα με οδηγό τα κυκλα δικά ειδώλια*, Πατάκη:Αθήνα
36. Παπατσαρούχας Β.(εικον.) (2013), *Το αγόρι που ζωγράφιζε τον ουρανό*, Μεταίχμιο: Αθήνα
37. Βασιλάκη Π. (2000), εικον. Γανώση Α., *Φαντασματάκια Χρώματα*, Πατάκη: Αθήνα
38. Γκότση Α. (2001), εικον. Κουντούρης Μ., *Χρωματιστά Χριστούγεννα*, Μίνωας: Αθήνα
39. Μπατού Έ. (2001), *Ματού ο κόκκινος γάτος*, μτφ. Παπαγεωργίου Ε., Μεταίχμιο: Αθήνα
40. Βαρβόγλη Α. (2002), εικον. Τουλιάτου Σ., *Έχασα το χρώμα μου και ψάχνω να το βρω!*, Καστανιώτης:Αθήνα.
41. Μουλάκη Έ. (2004), εικον. Τουλιάτου Σ., *Η παλέτα των συναισθημάτων*, Κέδρος: Αθήνα
42. Ungerer T., (2006), *Το μπλε σύννεφο*, μτφ. Κοντολέων Α., Άγκυρα: Αθήνα
43. Παρατσόλι Π., εικον. Ρόνκο Τ. , *Τα Χρώματα*, μτφ., Μορέννου Μ., Φλούδας: Αθήνα
44. Χατζούδη- Τάντου Ε. (2003), εικον.,Γούσης Σ., *Οι Καρυάτιδες μετράνε τα φεγγάρια*, Άγκυρα:Αθήνα
45. Κρόκετ Τ. (2003), *Ο Χάρης και ο μοβ μαρκαδόρος*, μτφ, Τσιαμπόκαλου Γ., Καστανιώτης: Αθήνα
46. Δημουλίδου Χ.(2005), *Ο Πρασινοπασχαλιάς*, Λιβάνη: Αθήνα
47. Δενδρινού Φ.,(2006), *Marc Chagall: Ο ακροβάτης του Ονειρου*, Λιβάνη: Αθήνα
48. Τσόγκα Μ.(2007), *Μια μπάλα ζωγραφιά*, Πατάκης:Αθήνα
49. Τσαλδίκη Ε.(2011)(εικον.),*Κώστας Τσόκλης και το αλλόκοτο μπέρδεμα*, Λιβάνη: Αθήνα
50. Τσαλδίκη Ε.(2011)(εικον.), *Γιάννης Μόραλης και το μυστικό παιχνίδι των σχημάτων*, Λιβάνη:Αθήνα
- 51.Τσαλδίκη Ε.(2013)(εικον.) *Μαθαίνω τα χρώματα- Η κόκκινη σούπα*, Λιβάνη :Αθήνα
- 52.Α. Krings(2002), *Ματθαίος ο Σκαρβαίος*, μτφ. Τσιώρου Β., Παπαδόπουλος: Αθήνα
53. C. Johnson(2003), *Μια ζωγραφιά για το δωμάτιο του Χάρη*, Καστανιώτη: Αθήνα
54. Μπουλιώτης Χ. (2004), *Η πόλη με το ουράνιο τόξο*, Πατάκη Αθήνα
55. Γεωργέλλη Κ. (2003), *Το μικρό μαύρο καλαμαράκι ψάχνει χρώματα*, Μεταίχμιο: Αθήνα
56. Reyolonds H. P. (2004) *Η τελεία*, μτφ. Παπασταύρου Α, Αίσωπος: Αθήνα.
57. Τσάμπρα Φ. - Σκαλίδη Ζ.(2005), *Μια βόλτα στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων*, Διάπλαση: Αθήνα
58. Παπανικοπούλου Κ.(2006), *Η ωραιότερη ζωγραφιά της Μαρίνας*, Ταξιδευτής: Αθήνα
59. Ανδρικόπουλος Ν. (2006), *Η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους*, Καλέντης: Αθήνα

- 60 Βόννη Γ. (2009), *Η ζωγραφική της φαντασίας*, Σαββάλας: Αθήνα
61. Κερασίδης Δ. (2009), *Οι περιπέτειες του Ζαχαρία και του Ανανία: ο 13ος πίνακας*
62. Τσιαμπαλή-Κελεπούρη(2009), *Ο Βασίλης και οι θυμωμένες ζωγραφίες*, Ψυχογιός :Αθήνα
63. Picazo C., Llongueras M.(2006), *Παραμυθοκατασκευές, Ζωντάνεψε το Παραμύθι σου: Η Κοκκινοσκουφίτσα*, μτφ Ντουντούμη., Μαράτου: Αθήνα
64. Χαλικιά Α.(2010), *Στην κατσαρόλα με τα χρώματα*, Καλειδοσκόπιο: Αθήνα
65. Θεοδωράκη Μ. (2010), *Η Πιπίτσα ταξιδεύει στα σχήματα*, Διάπλαση: Αθήνα
66. Μουσιώνη Λ.(2011), *Ένας ασπρόμαυρος ζωγράφος*, Μεταίχμιο: Αθήνα
67. Πρωτογέρου Α. (2011), *Ένα απλό μολύβι*, Πατάκη: Αθήνα
68. Τσαλδίκη Ε.(2011), *Δημήτρης Μυταράς και τα χρωματικά ζευγάρια*, Λιβάνη: Αθήνα
69. Μαρτίδου Ρ. (2013), *Ένας μαρκαδόρος μια φορά...βγήκε απ το κουτί και είπε ΓΕΙΑ!*, Οσελότος: Αθήνα
70. 1^ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Παλαιοκάστρου(2014), *Τα χέρια δε χτυπάνε τα χέρια αγαπάνε*, επιμ., Αρβανιτίδου Β., Βάρφης: Θεσσαλονίκη